

Bálint Miklós Bendegúz

***Az 1848-49-es magyar forradalom
és szabadságharc szentjei***

elbeszélő költemény

Ötödik ének

Az Aradi Tizenhárom

**„Lángoló nagy lázunk törte le derékban Ausztria Schwechatnál,
vérrel kísérve pörünk Knezictől - Damjanichig”
(Gyulai Bálint Tibor)**

László Vilmos

**Ferdinánd császári és királyi 1. huszárezredében hadnagy
A 39. honvédszászlóaljnál főhadnagy, ezredes**

**Nagybecskerek, 1817. október 24. – Arad, 1849. október 6.
Élt: 31 évet**

*Örmény vér van ereiben,
tűz lobog a szemeiben.
Hol Ararát fénye ragyog,
ott tiszták a gondolatok.*

*A családja vagyontalan,
ám boldog, mert nem hontalan!
Van Hazája, s eledele,
szerény, tisztas jövedelme.*

*Itt él köztünk ősi Honban,
örökletes fájdalomban.
Nemesek közt is nemesebb,
hisz lelkiisége becsesebb.*

*Alig tizenhat és szolgál,
a gond előtt meg nem hátrál.
Helye gyalog, s huszárezred,
mely a pályáján a kezdet.*

*Szerelmes egy özvegy hölgybe,
csinos, művelt bárónőbe.
Kivel a vonzalom közös,
szenvédélyesen ösztönös.*

*Lázár is szép, derék férfi,
'ki a testét, s lelkét képzí.
Izomzata csodálatos,
minden részén ép, s arányos.*

*A tartása, mint a szálfá,
vágyakoznak sokan rája!
Ő másoknak foghatatlan,
a szerelme oszthatatlan.*

*Tekintete nyugodt, szerény,
jól megfontolt magyar legény.
Bátran tekinthet előre,
biztosítva a jövője!*

*Leszerel, és nemsokára
vonul nője birtokára.
Jó kedvére gazdálkodik,
szorgalommal gyarapodik..*

*A vasútnál munkát vállal,
szembenéz új kihívással.
S épül Szolnok – Pest - Vác vonal,
siklik az életszínvonal!*

*Hamarosan főpénztárnok,
s rendeződnek polgárálmok.
Első helyen van a család,
ám a béke hamis, csalárd!*

*Bajban van az Édes Haza,
s támad ellenségnek hada!
Főhadnagy lesz a seregben,
készültség az ezredekben!*

*Utászkarba átléptetik,
szaktudását elismerik.
Kivitelezést is tervez,
Győrben, s Pesten épít, szervez.*

*Répásyval együtt szolgál,
Tisza védvonalán helytáll.
Seregtesteket irányít,
szaktudásával bizonyít.*

*Zemplén, Ung, Bereg, Ugocsa,
Ő e megyék parancsnoka.
Itt készül a hadianyag,
mert kéznél van sok nyersanyag.*

*Veszélyben a hadmegyéje,
s Jozef Barco ellenébe'
Munkács felé egyre jönnek,
s honvédseregünkre törnek.*

*Lázár rögtön visszaveri,
s a védelmet erősíti.
Itt is, ott is segédkezik,
s harci kedvtől tüzesedik.*

*Védi északon a határt,
Dukla hágót őriz, s lezár.
Mégis betör ott az orosz,
s Lázár támadást viszonz.*

*A fiatal törzstiszt bátor,
élteti a harci mámor.
Vitézségben jeleskedik,
nem érdekből helyezkedik!*

*Azt mondja a környezete,
nehéz az Ő természete.
Hisz rendkívül határozott,
cselekvése szabályozott.*

*Ami szívéen, az a száján,
nem búj' szoknya mögé gyáván.
Az érvei ésszerűek,
és sokaknál népszerűek.*

*Jön a cártól segedelem,
mely számunkra veszedelem!
Guba a gubához hajol,
s mind a kettő minket rabol!*

*Erősítsd a Kárpátokat!
Védjed meg az átjárókat!
Ez mára a napiparancs,
menetkészen minden bakancs.*

*Dembinski a főparancsnok,
tőle jönnek a parancsok.
S Eperjesen áll a központ,
van kapkodás, s ezernyi gond!*

*Lázár Bártfára megy gyorsan,
erősítés kell balsorsban.
Hisz' Paszkevics vadul támad,
hada túlerővel árad.*

*Jó szabolcsi önkéntesek,
és az első vadászezred,
Lófalú és Bártfa között,
az oroszokkal megütközött.*

*Súlyos veszteségek árán,
enyhül a had szorításán.
Az orosz most visszavonul,
s más irányból támad, s nyomul.*

*Túlereje már tízszeres,
ömlik a fekete leves!
Lázár hada fordul vissza,
s inkább Tisza vizét issza.*

*Negyvenkilenc nyár közepe,
testet éget a nap heve.
Folyik haditaktikázás,
alvás helyett szundikálás.*

*Fő cél most az időnyerés,
s a jó helyzetértékelés!
Az ellenség fárasztása,
helyes döntés választása.*

*Változatos ez a pálya,
jelölve új hadosztálya.
Benne harcedzett katonák,
vannak köztük jó cimborák.*

*Kap és váraljai sáncnál,
jobban teljesít a vártnál.
Mégfutamítja az oroszot,
hadizsákmányt néha orosz.*

*Július tizenegy' napján,
előrelép tisztos rangján.
Alezredes lesz a sorban,
és Szolnokra küldik nyomban.*

*Kitör a kolerajárvány,
s nem fut onnan el Ő gyáván.
A kór hamar betegíti,
s erős testét leteríti.*

*Kramolin Hugó orvosa,
s mellette a hű asszonya.
S pár nap alatt talpra ugrik,
örökmozgó, sosem nyugszik!*

*Szeged várost kiürítik,
s a haderőt délre teszik.
S újszegedi hídállásnál,
részt vesz a vad mészárlásnál.*

*A fővezér Dembinski lesz,
s minden terhet Lázárra tesz.
Aznap Haynau már támad,
a magyar had küzd és fárad.*

*Lázár hadosztálya szilárd,
ellentámadással kivár.
Ám a veszteségek nagyok,
számozva a harci napok!*

*A had száma zsugorodik,
s harmadára fogyatkozik.
Ezerötszáz ember talpon,
közeleg az őszi alkony!*

*S jó a temesvári csata,
nagy a füstje és robaja.
Sok a kiképzetlen egyén,
sötétség ül a föld egén!*

*Tizedike, haditanács.
Eltűnt asztról a kalács!
Rékás felé van még járat,
ömlik a könny, és a bánat.*

*Guyon Richard tanácsot kér,
Lázár szava aranyat ér.
Minden esélyt megfontolnak,
latolgatnak, átgondolnak.*

*Augusztus hó tizenhárom,
főseregünk nincs már gáton!
Világosnál minden veszett,
a magyar ügy kiszenvedett.*

*A kormány sincs már a helyén,
csak kéznyoma a tengelyén.
S a kormányzó távozóban,
szerencsénk leáldozóban.*

*Menekül az, 'ki teheti,
s 'ki életét megmentheti.
Ám Lázár még fegyelmet tart,
elkerülvén a zűrzavart.*

*Igazságos, gondoskodó,
tisztá fejjel gondolkodó.
S elmegy Lugos városába,
fegyvercsörték zsvájába.*

*Onnan útja Karánsebes,
amely irány nyílegyenes.
Szákul a végállomása,
'hol halványul csillogása.*

*S majd kétezer főnyi ember,
végleg leteszi a fegyvert
a császári hadak előtt,
nyárutóján, egy délelőtt.*

*Lázár kezében még fegyver,
s Bemtől előléptetést nyer.
Ezredessé kinevezi,
s jó reményét kifejezi.*

*Nincsen, aki jóváhagyja,
menekül apraja, s nagyja!
Feloszlott az országgyűlés,
sporttá vált a magyar űzés.*

*Az ítélet rendeltetett,
mely előre megszületett.
A hatalom bosszúálló,
kíméletlen, vért zabáló.*

*Hadtestparancsnokra halál!
Repül golyó, s szíven talál.
A kivégző érzéketlen.
s eldől a test élettelen.*

*

Cserneki és tarkeői Dessewffy Arisztid

Császári és királyi huszárcapitány - Honvéd vezérőrnagy tábornok

**Fölvidék, Ósvacsákány, 1802. július 2. – Arad, 1849. október 6.
Élt: 47 évet.**

„Az orosz szemtanúk is félelemmel vegyes csodálattal emlegették azt a vörös ruhás, szakállas magyar „püspököt”, aki keresztrel a mellén, karddal a kezében irtózatot pusztított végzett soraikban. Csak a magyar hadsereg megadása után tudták meg, hogy e „valóságos halál angyala” nem egyházi főméltóság volt, hanem a vörös tábornoki ruháját s mellén a Magyar Katonai érdemrend kettőskeresztes kitüntetését viselő Dessewffy Arisztid.

/Hajagos József/

*

*Ósvacsákány piciny falu,
egy utcája kétoldalú.
S tekeredik, mint egy hurka,
itt él hősrünk, vékony, nyurga.*

*Fölvidéken erdők ölén,
hol bokrokon érik kökény,
nő a teste, s lelke nagyra,
készülődik életharcra.*

*Evangélikus vallása,
magyar lelkű a családjá,
és az édesanyanyelve.
Szabadság az alapelve!*

*Apja Gáspár, anyja Júli'
vezetékneve Kubinyi,
Négy gyermeket hoz világra,
akiket a lelkész áldja.*

*Kassán tanul alapfokon,
s Eperjesen felsőfokon.
Éppen, hogy tizennyolc éves,
s vonzza pálya, csillagfényes.*

*Szép tartású, nyalka termet,
látszik rajta, lóra termett.
Büszkén ül a lova hátán,
számára a ló egy áldás!*

*Lovas lóval összenőve,
nyargal, rohan, megy előre.
Barátságban vannak mélyen,
vígán élnek nyáron-télen!*

*Szép a ló és a lovasa,
mint a villám szúr a bajsza.
Tekintete lenyűgöző,
látszik rajta; célratörő.*

*Két évtized a seregben,
huszárcapitány nyeregben.
Radetckynek szeme, fénye,
császári had nagy reménye.*

*Nyugdíjba megy, majd megnősül,
családfája is kizöldül.
Gazdálkodik, éli éltét,
s gondozza a szép reményét.*

*Kettétört a sorskereke,
meghalt neje, s két gyermeke!
Fáj a szíve, üres háza,
sötét minden éjszakája.*

*

*A Haza sorsa éleszti,
s csüggedtségből felébreszti.
Részt vesz annak védelmében,
nemzetőrség szervezésben.*

*Sáros vármegyébe teszik,
s Kisszebenben intézkedik.
Az egysége főként szlovák,
van közöttük Vozár, s Kovács.*

*

*Az északi tót népesség,
szláv tengerben csöpp ékesség.
Velünk együtt őshonosak,
génjeikben hasonlóak.*

*Három féle nyelvjárásuk,
sajátos az észjárásuk.
Öntudatuk ébredező,
téves múltba révedező.*

*Dolgos, szorgos, serény népség,
magyarsággal kevert vérség.
Mutatják a családnevek,
és számtalan egyéb jelek.*

*Leggyakoribb név a Horváth,
Kovács, Varga, Tóth, Nagy, Balázs,
Szabó, Molnár, Balog, s Lukács.
Az élet egy mesterszakács!*

*Harmincezer harcol velünk!
S egy pár ezer meg ellenünk,
a Hurbán-Stur légióban,
öntudattól dagadóan.*

*

*Irányi a kormánybiztos,
a parancsa nyílt, nem titkos:
„Átjárókat torlaszolni,
keményebben kell harcolni!”*

*Franz Schlik altábornagy támad,
lovaival felénk vágat.
Hadoszlopa hatezer fős,
van közöttük legény és nő.*

*Pulszky Sándor az ezredes,
Desseffy meg a helyettes.
Budaméznál mattot kapunk,
megnő gondunk és a bajunk!*

*A legénység futamodik,
s a vezérkar tanakodik.
A seregünk Miskolcra tart,
így kerüli el a vihart.*

*Jön az újjászerveződés,
ellenféllel kergetőzés.
Mészáros Lázár a vezér,
Ő a felelős hadügyér.*

*Arisztid most alezredes,
feltűnő, hogy igen eszes!
Bizonyítja ezt fenn Kassán,
január negyedik napján.*

*Ottan Ő a legkitartóbb,
támadóknak ellenállóbb.
Vesztünk, ám Ő győzedelmes,
hisz' a bátor sosem vesztes!*

*Klapka Györgynek keze alatt,
sikert sikerekre arat.
A tarcali ütközetben,
ott látható csatarendben.*

*Bodrogkeresztúron tarol,
hol az osztrák minket rabol.
Klapka külön megdicséri,
tisztársait hozzá méri.*

*Január utolsó napján,
látható a szőke Tiszán,
a tokaji ütközetben,
fergeteges lendületben.*

*Schlik a túlsó parton maradt,
és egy tapodtat sem haladt.
Dessewffy így bizonyított,
sorskerekén így fordított.*

*Ezredes lesz, s egyből tervez,
parancsnoka Dembinski lesz.
Felső-Tisza mentén gyűlnek,
s főszeregben egyesülnek.*

*A hadtest új beosztást kap,
s a jó ötlet mindent átszab.
Jerzy Bulharyn, s Dessewffy,
Schlik seregét vágja, lövi.*

*Fut az osztrák eszeveszett,
ez a csata nekik veszett!
Egyszer macskák, most egerek,
csiripelik a verebek!*

*Végül egéruat nyernek,
s Rimaszombat felé mennek.
Fussál osztrák, szedd a lábad,
legyen társad a búbánat!*

*Kompolton jó kompót készül,
ott az osztrák meg nem vénül!
Februárban kora reggel,
Arisztid kél a sereggel.*

*Támad a négy huszárszázad,
s vértesezred lilul, sápad.
Álmából kél, s talpra ugrik,
idegességében csuklik.*

*Tizennyolcadikát írunk,
meg van ásva már a sírjuk.
Száguldunk az osztrák elé,
s menekülnek Gyöngyös felé!*

*Ez igazi meglepetés,
úgy hívják, hogy rajtaütés!
Hull az osztrák, mint falevél,
róluk a krónikás regél.*

*Windisch-Gratz egyesül Schlikkel,
a versíró most nem viccel!
S hadaik a Tarna mentén,
sorakoznak hadi szem*

*Februárnak végén járunk,
hideg van, és kissé fázunk.
Verpelétnél jön az osztrák,
a lapokat most ők osztják!*

*A faluból kiszorulunk,
futásra van nyomos okunk!
S jó Poeltenberg hadosztálya,
harci tüze, mint a máglya.*

*Itt van Klapka és Görgey,
ők sem tudnak fordítani!
Ám a gáton áll egy legény,
ki a helyén elszánt, kemény.*

*Ő az egyik jelölt örünk,
'ki tevékeny, élő hőszünk.
A kápolnai csatában,
példa a kardforgatásban.*

*Új állomás, Mezőkövesd,
az eseményt most jól kövesd!
Egerfarmoson lesz szállás,
s ellenséggel szembenállás.*

*Március elsején reggel,
ránk tör osztrák nagy sereggel.
Bulharyn és Klapka kapkod,
s kiáltanak hátraarcot!*

*Szemere elégedetlen,
e vereség érthetetlen!
A fővezért elmeneszti,
s Görgeit helyére teszi.*

*Dessewffynek hadosztálya,
ott a szolnoki csatában.
Majd Hatvanban jeleskedik,
reá nyomás nehezedik.*

*Gondok-bajok halmozódnak,
valahogy majd megoldódnak.
Egyszer siker, máskor kudarc,
vágta előre, s hátraarc.*

*A váci lovas ütközetben,
magasodik a nyeregben.
Példás vitéz helytállása,
Honszeretet vállalása.*

*Harci tettét elismerik,
s érdemrenddel kitüntetik,
S lovashadosztálynak élén,
uralkodik büszkeségén.*

*Jön Nagysalló, majd Komárom,
s honvédzászló leng a váron.
S Buda visszafoglalása,
égi erők nagy áldása!*

*Május van, ígéret hava,
hadban a nép színe-java.
Küzd a Honvéd a Hazáért,
és a Világszabadságért!*

*Június egy, érik a meggy,
a siker most belépőjegy.
Arisztid mától tábornok,
s bortól élesednek torkok.*

*Felvidékre küldik gyorsan;
rendet csináljon ott nyomban!
S Józef Wysockival együtt,
az ellenség elé „feküdt”.*

*Támad az éhes vakmerő,
száztízezer orosz erő.
S mint a hegyről a lavina,
zúdul a sok haramia.*

*Kilencedik hadtest kevés,
s jó a helyes felismerés.
S vonul a serege délre,
hogy ne kerüljön kardélre.*

*Július öt. Hősünk Pesten,
lelki örömmel telten.
Oltár előtt ifjú neje,
boldogságnak ígérete.*

*Szép Szinyei Merse Emma,
örök hűségéről szól ma.
A bizalom erős, közös,
a jövőjük kétes, ködös.*

*Villanás a magánélet,
az egészből ez csak részlet.
Visszavárja Őt a sereg,
attól csöppet sem kesereg.*

*Tisza mellett viszontlátjuk,
s Tóalmáson megcsodáljuk.
A kozákkal megütközik,
s Tolsztoj hadát zúzzák, törik.*

*Az oroszok megcsodálják,
s álmaikban ma is látják
a vörös ruhás „püspököt”,
mint égen futó üstököst.*

*A harci kedv még fellángol,
s arcon mély barázdát árkol.
S csetlünk-botlunk egy szőnyegen,
Szeged alatti Szőregen.*

*Az osztrákok lendületben,
oroszokkal egy ütemben,
összehangoltan támadnak,
csapataink meg rohannak.*

*Csak Dessewffy áll most ellen,
e forgószeél örületben.
S Temesvárra fújja a szél,
'hol a magyart várja a vég.*

*Szívén fájdalomkés hatol,
s osztrákokhoz átlovagol.
Körültekingtőn cselekszik,
kegyelemben reménykedik,*

*Esküszegés és lázadás!
Felségsértés és árulás!
S egy kézjeggel, tollvonással,
kivégezve golyó által.*

*

Eleméri és ittebei Kiss Ernő

Császári és királyi huszárezred parancsnok - Honvéd altábornagy

**Temesvár, 1799. június 13. – Arad, 1849. október 6.
Élt: 50 évet.**

1849. március 9-én „a bánáti véres ütközetekben és harcokban tanúsított vezéri tehetségei, bajnoki vitézsége és ernyedetlen hazafiúsága” elismerésképpen a Magyar Katonai Érdemrend 2. osztályát tűzte mellkasára Almásy Pál, a képviselőház elnöke.

/Pelyach István/

*Kiss-ék magyar új nemesek,
környezetükben becsesek.
S hű szolgálat ellenébe,
birtokot kapnak cserébe.*

*A nagyapja híres, nemes,
kitüntetésre érdemes.
Hadiszállító volt egykor,
s fényre lépett szürke árnyból.*

*Örökösödési harcban,
a hatalommal összhangban,
gondolkodott, cselekedett,
s megértően viseltetett.*

*Temesvár felett egy csillag,
része Tejút galaxisnak.
Megjelöli azt a házat,
hol egy kicsi babát várnak.*

*A Kiss csöppség formás, ragyog,
megcsodálják az angyalok.
A keresztségben Kiss Ernő,
vitéz ember lesz, ha felnő!*

*Nem árulja el a neve,
hogy örmény az eredete.
Még dédapja honosított,
hálajaként magyarított.*

*Az örmények keresztények,
hűek Krisztus Keresztjéhez.
S hordozzák a szívük mélyén,
Jézus urukra felnézvén.*

*Kiss gazdag és nagyvonalú,
műveltségben sokoldalú.
Hitéltre adakozó,
a jó erkölcs kamatozó!*

*Csillog a szép kitüntetés,
a pápai elismerés.
Krisztus-rend aranykeresztje,
szívtájékon felfüggesztve.*

*Édesanyja neve Anna,
Bogdanovics család sarja.
Aki délszláv eredetű,
vidám, derűs szemléletű.*

*Ernő katonai pályán
munkálkodik ifjú álmán.
Huszárezred parancsnoka,
gondtól ráncolt a homloka.*

*Szorgos, okos, tehetséges,
és rendkívül leleményes.
A nagyobb rang érdekében,
pénzösszeget ad cserébe.*

*Így a rangban előjáró,
a nyugdíjhoz közelálló
főnöke helyébe léphet,
s válhat valóra a képzet.*

*Ezernyolcszáznegyvenötben,
a kora még nincsen ötven.
Újpécs faluba helyezik,
s parancsnokká kinevezik.*

*Újra itthon magyar földön,
neki külföld, néha börtön!
Temesvár innen egy ugrás,
a lelkének ez megnyugvás.*

*Legényeit öltözteti,
s jó szállással kényezteti.
Huszárjainak a neve,
gúnyolódva így szól; „csecse”.*

*Bennük van sok huszárerény,
„megbízható, pontos, szerény”.
Harcedzett az alakulat,
s tiszta a magyarságtudat.*

*Ernő magyar, és császárhű,
ám a földjén zöldebb a fű.
Természetes a vonzalom,
Honszeretet, szép fogalom!*

*Tragédia sújtja, vágja,
meghalt bátyja és a lánya!
Feleségét is elveszti,
bánatkönnyét nyeli, s rejti.*

*

*'Ngyvengyolcnak szép tavaszán,
megtaláljuk Nagyikindán.
A szerbek elleni harcban,
egységesek nagy összhangban!*

*Így győzhetek fölényesen,
s ujjonghattak oly lelkesen!
S a bánsági hadtest élén,
parancsnokol legénységén.*

*Büntetésben kíméletes,
emberséges, becsületes.
Megtorlástól eltekintett,
ám nagy lelke nem segített!*

*Emberségét gyengeségnek,
békeségét veszteségnek
könyvelik a „derék” rácok.
A gyűlölet náluk átok!*

*

*A szerb befogadott népség,
verte török, úzte éhség.
A Balkánról behatoltak,
menekültek, s hódítottak.*

*Délvidéken található,
harciasak, bosszúállók.
Területük Bácska, Bánság,
nem kell nekik magyar gyámság!*

*„Vajdaság” név tőlük ered,
ám, ha pajtás helyén eszed,
e térség nekünk Délvidék.
Kísérjen e szellemiség!*

*

*Pusztít a polgárháború,
szívünk, lelkünk oly ' szomorú!
Szítják Bécsből rendületlen,
s a támadás lendületben.*

*Kiss Ernő Nagybecskereken,
egy hadosztály élén terem.
Óvja birtokait, s földjét,
az otthona selymes zöldjét.*

*Védi a törvényes rendet,
honvédszászlót, mit szél lenget.
S támogatja a sereget,
hogyan vegyenek fegyvereket.*

*Ezüstjeit felajánlja,
s a készletét mind átadja.
Mely tizenkét mázsa súlyú,
e nemes tett nem öncélú!*

*Július hó felezőnél,
a hőségtől ágynak dőlnél.
Ám Kiss Ernő Écskánál van,
s szertefut egy támadó had.*

*„A kisdéd csapata merész,
és minden téren tette kész.
Kiss ezredes igen bátor,
nem győzi le a szerb tábor.”*

*Így jellemzi őt Mészáros,
kinek szava célirányos.
S fut a hír a sajtó nyomán,
a hírközlés nagy tudomány!*

*Ő az első vezérőrnagy,
s első honvéd altábornagy.
Csúcsra jutott a ranglétrán,
evés közben jön az étvágy!*

*Augusztus hét, nagy most a tét,
hál' Istennek nincs ellentét!
Szétveri a bűnözőket,
Szárcsánál a felkelőket.*

*Szeptember hó másodikán,
Perlaszon győz, könnyen, simán!
A szerb tábort elfoglalja,
a térséget így uralja.*

*Három óra ostrom alatt,
torkán csúszik számos falat.
Tíz nagy ágyú, sok-sok lőszer,
sokaknak ez egy vesztőhely!*

*Fővezérnek kinevezik,
s Dunántúlra áthelyezik.
Ez számára kitüntetés,
fentről méltó elismerés.*

*Útban megáll Pesten, s Budán,
egy szép szeptember délután.
S a polgárok megéltetik,
tiszteletüket így jelzik.*

*A fővezér mégsem Ő lett,
ezért Móga Jánoshoz megy.
S részt vesz bátran testközelben,
Pákozdnál az ütközetben.*

*Októberben tábornok lesz,
s bizalomért mindent megtesz.
Kossuth Délvidékre küldi,
s levelében ekképp inti;*

*„Kiss tábornok üdvözetem,
ölelje át a győzelem!
Hiszen lénye hozzászokott,
az Ön napja felragyogott!”*

*A feladat sok számára,
s inkább szolgál a kárára.
Egészsége is megromlott,
szerencséje szertefoszlott.*

*Pancsovai csata után,
átesik egy lelki tusán,
s helyét adja Damjanicsnak.
Kapuajtót nyitnak, s csuknak.*

*Parancsnoki helyről váltják,
szeretik őt, nem is bántják.
Tisztelik becsületéért,
s példaadó bátorságért.*

*Debrecenben kinevezik,
fő hadparancsnokká teszik.
S altábornaggyá léptetik,
harci kedvét így éltetik.*

*A bánáti ütközetben,
megint jól van, minden rendben.
Márciusban kitüntetik,
s érdemrenddel ékesítik.*

*Debrecenben tartózkodik,
s néha napján elutazik.
Hol Kossuthal vizsgálatra,
hol tavaszi hadjáratra.*

*Áprilisban Hatvanban volt,
s Gáspár András mellett hajszolt.
Itt is, ott is besegített,
buzdított és lelkesített.*

*Most épp itt van Komáromban,
küldöttséggel egy sátorban.
S Görgeit győzködik egyre,
vonuljanak le Szegedre!*

*Június utolsó napján,
csillan a fény a kard lapján.
Kiss Ernő a fő esélyes,
ha Görgei túl veszélyes.*

*Zsebében a kinevezés,
ha hasztalan a szómenés.
Kossuth aláírás rajta!
Ég már a ház, s ég a pajta!*

*Július az áldás hava,
égből nem jó, csak a sava.
Nagy a kapkodás itt kérem,
ország úszik nyakig vérben.*

*Egyetért a megadásban,
hisz a muszka pártfogásban.
Klapka Györgyöt felszólítja;
„Adja át a várat nyomban!”*

*Osztrák kézre kerül Ő is.
kemény szíve, mint a kőris.
Védekezik, ahogy lehet,
s fogadja az ítéletet.*

*Világos után sötét lett,
s ordított az aljas gaztett!
Golyó által kivégezték,
gyávaságból cselekedték!*

Schweidel József

Császári és királyi huszárkapitány alezredes - Honvéd vezérőrnagy tábornok

Zombor, 1796. május 18. – Arad, 1849. október 6.

Élt: 53 évet

*Délvidéki német egyén,
nincsen felt a családnevén.
Büszke lehet őseire,
felmenői tetteire.*

*Tizenöt éves és érett.
Kíváncsiság tovább éltet!
Jogakadémián tanul
elmélyülten, s gondtalanul.*

*Katonai pályát választ,
mert ott talál biztos támaszt.
Ez az élet neki vonzó,
soknak viszont kell toborzó.*

*Tanítója ismert mester,
híres Simonyi óbester!
'Ki oktatja vitéz tette,
fegyelmezettségre, s rendre.*

*Okos, pontos, jó tanuló,
tudásszomja megújuló.
Hivatásos katona lesz,
hadműveleteket tervez.*

*A császári hadseregben,
a négyes huszárezredben
hadapród, aztán kapitány.
A pályáján ez csak nyitány.*

*Harcol Napóleon mellett,
akit a tél elrettentett.
S megriadva visszafordult,
serege, mint pelyva széthullt.*

*Ezernyolcszáztizenötben
Napóleon lemenőben.
Tolongnak vélt sírja szélén,
s munkálkodnak a várt békén.*

*S több nemzettel szervezeten,
harcol a diktátor ellen,
Párizs alatt a csatában,
elszántan küzd csapatában.*

*Ő is ott van Hüningennél,
s a rajnai átkelésnél.
A nemeslevele szerint,
az utókor majd rátekint.*

*Újabb helye Galícia,
ott sincsen demokrácia!
Poros, fejletlen tartomány,
Tarnopolban az állomány.*

*Alig huszonnyolc és nőül,
a vonzalom megdicsőül.
Neje lengyel nemes sarja,
termékenység szálljon rája!*

*Négy lánya lesz és egy fia,
ezt jegyzi a história.
A jövője tágra nyitott,
mely számukra ma még titok.*

*S jó a tavasz, rügyfakadás,
virágporzás, földindulás.
Az örökös újrakezdés,
szerelmi nász, életnemzés.*

*A korhadt fa kidől sorban,
s elterül a földön porban.
Új csemete ágaskodik,
s bő termésre vágyakozik.*

*Élet termi az életet,
e földi lét csak átmenet.
A tagadás sokszor önző,
igenlésben él a jövő.*

*A közösség is vajúdik,
ami avult az elmúlik.
S helyet ad új nemes tettnek,
igazságos, tiszta rendnek.*

*Ám mielőtt tovább lépünk,
Schweidel múltját még megmérjük.
Merre élt, mit cselekedett,
lesüllyedt, vagy emelkedett?*

*Ezernyolcszázharmincegyben,
a lengyel nép még fegyverben.
Harcolnak az osztrák ellen,
szabadságukért töretlen.*

*Schweidel elszánt kitartással,
lengyel tábornokkal tárgyal.
Oknónál egy határsávon,
feszült csend ül dermedt tájon.*

*Meggyőzően beszél s érvel,
Jézus nevében is kérlel.
Felesége nevét ejti,
az eredményt érzi, sejtí.*

*S hétszáz főnyi lengyel csapat,
lásd, leteszi a kardvasat.
S Kolisko, a lengyel vezér
felel magának majd ezér'.*

*Ezernyolcszáznegyvenötben,
egy év múlva lesz majd ötven.
Órnagy úr lesz két századdal,
s birkózik a feladattal.*

*Forradalmi lángok gyúlnak,
és a tüzek égig nyúlnak.
Galícia lázong, remeg,
a tartomány lázas, beteg.*

*József oltja a lángokat,
elfolytja a szép álmokat.
Királypárti egyelőre,
a zsarnoki rend csendőre.*

*Bécs is beteg! Bécs is lázad!
A forgószél egyre támad.
Védi a Burg ékességét,
s császári lét fényességét.*

*Augusztusban parancsot kap,
menjen magyar földre a had!
Sok tiszttársa vonakodik,
s kifogással takarózik.*

*S az Úrnak segedelmével,
József jön az ezredével.
Jól tudja, hogy itt van dolga,
nemzetének kell hű szolgálja.*

*Győrben ujjongva fogadják,
s rikoltozva megtapsolják.
Várják kenyérrel és sóval,
lelkendező magyar szóval.*

*Két őrnagyi osztály feszült,
Szenttamásra menni készül.
Ám a csapat Pécssett marad,
mert Jellasics erre halad.*

*S átjönnek a széles Dráván.
Sok gyermek marad majd árván?
Egyre közelebb nyomulnak,
s pusztítanak a nyomorultak!*

*Felhatalmazásuk nincsen,
törvénytelen szinte minden!
Egyből szembe szállunk velük,
és harcolunk is ellenük!*

*S hat ágyúból lövés dörrent,
Schweidel Jellasicsra csörrent.
József kiállt, ne menj tovább,
vonulj seregeddel hátrább!*

*Szeptember hó huszonkilenc,
győzelem lesz, avagy bukfenc?
A támadók túlerőben,
a mieink kémlelőben.*

*Abból két őrnagyi osztály,
köztük nincsen semmi viszály.
Schweidel és a kísérete
szívós, s jó a fegyverzete.*

*Akaratban egységesek,
vitézségben fenségesek.
S Pákozdnál és Sukorónál,
Jellasicsnak hada megáll.*

*Jó a fegyverszünetkötés.
Józan tett ez, nem baklövés?
Majd a bán Bécs felé fordul,
s októberben el is vonul.*

*Bécsben újra forradalom,
s kínálkozik az alkalom.
S Móga, Schweidel máris indul,
a helyzetkép egyre tisztul.*

*Októberben ezredes lesz,
ez a tény is sokat jelez.
Képességét felismerik,
s dandárparancsnokká teszik.*

*A katona parancsra lép,
tetteiben néha, mint gép.
Minden téren kell fegyelem,
ha nincs, nő a veszedelem.*

*Már október végén járunk,
eddig hasztalanul vártunk.
Kossuth gyorsan kihirdeti,
hogy a Lajtán át kell kelni!*

*Későn megyünk, s talán veszünk,
sötét árnyék lesz mögöttünk,
mely a nyomunkban fut, s lohol,
és mindenért minket okol.*

*S nem került el a balvégzett,
még a jobbkarom is vérzett.
S menekülünk, ahogy tudunk!
Vajon hová vezet utunk?*

*Fájdalmas a felismerés,
hogy már nincs több újrakezdés.
Elveszett a nagy alkalom,
s halkul a szó az ajkamon.*

*S megy a sereg Pozsony iránt,
számolja az emberhiányt.
Az élet pótolhatatlan,
a keserv feloldhatatlan!*

*Enyészet havában járunk,
zakatol szívdobbanásunk.
Dobbanása azt üzeni,
mindnyájunknak el kell menni!*

*Éljen a magyar szabadság,
vesszen rabság és zsarnokság!
Isten úgy segítjen minket,
zúzza szét a bilincünket!*

*Visszatért a harci kedvünk,
holnap megint újrakezdünk!
Görgei mindenre rálát,
súlyos teher nyomja vállát.*

*Schweidel is a keze alatt,
egyszer halad, máskor marad.
Teljesíti parancsait,
s megvalósítja céljait.*

*December hónap közepén,
folt tátong az egészségén.
S elmegy szabadságra Pestre,
nyugalomra vágyik, s csendre.*

*Nehezen gyógyul a lába.
S „lőhátoni szolgálatra
alkalmatlan” feladatra.
S előbb Pécsre, s Nagyváradra*

*vezet hosszú útja egyre,
le a völgybe, s fel a hegyre.
Szabadságolást hosszabbít,
s mint tiszt figyel és viszonyít.*

*Kitüntetéséért eseng,
becsvágy benne kissé túlteng.
Elismerik érdemeit,
s méltányolják értékeit.*

*Május az ígéret hava,
most jön még a harcnak java!
Városparancsnok lesz Pesten,
s munkálkodik napirenden.*

*Napisten sem hoz majd áldást,
túlerővel jó elbánást.
Jönnek hírek hadak felől,
nyárutóján minden eldől.*

*Kossuthtal van kapcsolata,
egyre romlik hangulata.
Smert mindenről jól értesült,
tudja sok lesz a menekült.*

*Augusztus hó tizenhárom,
orosz csizma reng a tájon.
S Kisjenő és Sarkad után,
átveszi az osztrák Gyulán.*

*Gyuláról mentek Aradra,
emlékszem a pillanatra,
hiszen könnyes szemmel néztem,
s emlékezetembe véstem.*

*Nem kerülte el a végzet
golyó által csendben vérzett.
Negyedik volt Ő a sorban,
kinek szíve végsőt dobban!*

*

Poeltenberg Ernő

**Császári és királyi huszárcapitány, osztrák lovag, főszázados
Lovag honvéd vezérőrnagy, tábornok**

**Wien (Bécs), 1808. február 20. – Arad, 1849. október 6.
Élt: 41 évet**

„Kazimírnál Poeltenberg őrnagy Sándor-husár osztálya körülkerítettve, iszonyú káromlások közt vágta magát keresztül. Mondják, Poeltenberg nagyon haragudott. Minden tiszteivel együtt elől koncolt. Máskor alig tud tíz szót magyarul, most azonban káromkodott, mint a kun és vagdalt, mint a kuruc.”

/Görgei Artúr/

*Magas homlok, hegyes bajusz,
megcsodálja fentről Zeusz.
'Ki az ég, s villámok ura,
görög istenség figura.*

*Vékony teste erős, edzett,
egy-két részen kardtól sebzett.
Tekintete bizakodó,
szeme izzó és lángoló.*

*Arcán huncut gödör lapul,
szája csukva, most szótlanul.
Ha megszólal, hangja érces,
barátságos, avagy mérges.*

*Jó Poeltenberg Ernő osztrák,
hagyományok kötik, s oldják.
Édesapja ügyvéd, s gazdag,
rá hasonlít alkatilag.*

*Nemesi rang tőle ered,
mely a fiához elvezet,
s kötelezi jó tartásra,
tisztesseges helytállásra.*

*Vonzza történelem, s földrajz,
teljesedik az életrajz.
S jogi tanulmányok után,
látni katonai pályán.*

*Megszereti a hadsereg,
kemény legény, nem kesereg!
A vallása katolikus,
lelki léte harmonikus.*

*Hadapród lesz a seregben,
kaszárnyában s kint menetben.
Fegyelmezett és kitartó,
igen pontos, rendfenntartó.*

*A hetedik vértesezred
számára a pályán kezdet.
Hadnagy lesz három év múlva,
s főhadnagyként vezet útja.*

*Galíciában is szolgál,
női szemnek vonzó szép szál.
S a Sándor-huszárezredben,
egységben van test, s lélekben.*

*Mondaná az értékecsüs,
kedélyállapota derűs.
Személyekkel illedelmes,
parancsszóra engedelmes.*

*Jellemzi az igyekezet,
beszél idegen nyelveket.
Nem kártyás és nem iszákos,
istenhívő, igazságos.*

*Alszázados, főszázados,
szorgalmas és alázatos.
Tarnopolban van a központ,
itt választ magának asszonyt.*

*A házasság édes rabság,
s ha emeli lelki nagyság,
türelem és figyelmesség,
nem csorbulhat ki a hűség!*

*Ha tiszt nőszül, önbiztosít,
nyugodt jövőt forintosít.
Melynek értéke hatezer,
ez az összeg magánteher!*

*Hagyjuk Ernőt, hadd pihenjen,
Paulától el ne menjen!
A nászágyban gyakoroljon,
s bő áldással szaporodjon!*

*Gyermekei jönnek gyorsan,
egymás után libasorban.
Két kisleány és egy leány,
ismeretlen szó a magány!*

*Örömeinek vége szakad,
mozgósítva lett minden had.
Galícia népe lázad,
s mint a folyó árad bánat.*

*E tartomány népe vegyes,
a jövője kérdőjeles.
Él itt lengyel, ukrán, zsidó,
tót és német ország lakó.*

*Ködbe vész az eredete,
Halics volt a régi neve.
Területe többször osztott,
értékeitől megfosztott.*

*Magyarok is élnek náluk,
s ha nyílt' szemmel, s füllel járunk,
hallunk ékes magyar szókat,
s látunk fáradt vándorokat.*

*Ajkukról száll bánatnóta,
hosszú évszázadok óta.
S mint az inda tekeredik,
s lélek mélyén keseredik:*

*

*„Vágják az erdei utat,
Viszik a magyar fiúkat.
Kit lefelé, kit felfelé,
Egyet sem hazája felé.*

*Galícia közepébe'
Két kaszárnya van építve.
Oda viszik szegényeket,
Szegény magyar legényeket.*

*Állj meg bátyám kérdjek egyet,
Ha elmész, hol kapjalak meg.*

*Galícia közepébe,
Két kaszárnya van építve.
Abba' vannak a legények,
Abba' búsulnak szegények.
Kihajolnak az ablakon,
Rózsa nyílik csákójukon.
Rózsa nyílik, szegfű hajlik,
Szeretőmnek szava hallik”*

(magyarláriposi népdal)

*

*Ez a pár év, hogy elrepült,
s magyar Honba áttelepült.
Pontosabban, áthelyezték,
parancsszóval vezényelték.*

*Előtte még látni Bécsben,
forradalmi vészben, vérben.
Védi a császár hatalmát,
összetákolta birodalmát.*

*Amikor Jellasics lázad,
s Kossuth népe ellen támad,
a Szabadság oltalmában,
tartalékos a csatában.*

*Vadul űzi Jellasicsot,
'ki a Lajtánál lassított,
és a folyón átalmenvén,
átjutnak a határmezsgyén.*

*Az üldözők megtorpannak,
s üldözöttől elszakadnak.
Poeltenberg tétováskodik,
s társaival vitatkozik.*

*Karnyújtásra van az ellen,
s tiltja, hogy a had átkeljen
a Lajtán a túlsó partra,
menekülő vadászatra.*

*S amikor dönt a Bizottmány,
átkelésről határozván,
végzés ellen izgat, s lázít,
felelősséget áthárít.*

*Kossuth rettentően mérges,
a türelme fogytán, véges.
„Ernőt ki kell rekeszteni,
hadseregtől meneszteni!”*

*Poeltenberg bocsánatot kér,
s a hadseregbe visszatér.
Schwechatnál van a csatában,
legelöl a századában.*

*Majd északra visszavonul,
s Morva határszélre nyomul.
Ott van Simunich dandára,
magyar Honnak ártalmára.*

*Novemberben levelet ír,
arcán halvány rózsaszín pír.
Címzett a hadügyminiszter,
'kit Poeltenberg már jól ismer.*

*„Miniszter úr, nem kérkedem,
a dicsekvés nem érdekem.
Beszélnek a száraz tények,
szolgállok és Hazát védek.*

*Vállalom a magyar ügyet,
s várom elismerésüket.
Német létem tán nem hátrány,
nem tapodok senki hátán?!”*

*Bízom ügyünk sikerében,
jogos előléptetésben.
Mi erőmből telt, azt tettem,
hiszem, bizalmát elnyertem.”*

*A bizalom megszületett,
melyre szolgált bő fedezet.
Alezredes rangot kapott,
éppen ezen fáradozott!*

*Windisch-Gratz serege támad,
hallatán kél vad utálat.
Mert ahová lábát teszi,
ott a vizet „megmérgezi”.*

*Elsöpri a magyar hadat,
s mint a kaszás rendre arat.
S Karger dandárát keríti,
menekvését nehezíti.*

*Moson felé menekülnek,
s ott másokkal egyesülnek.
Ám Poeltenberg mégsem hátrál,
ilyet tőle még nem láttál!*

*Támadja az ellenséget,
s így ad nekik ellenmérget,
amely olyan nagyhatású,
mint egy hétlövetű ágyú!*

*S kitör a had a gyűrűből,
ellenséges ágyútűzből.
Hallatszanak káromlások,
és suhogó kardcsapások.*

*Ernő elől hadakozik,
osztrák haddal vagdalkozik.
„S káromkodik, mint egy jó kun,
s csapkod, mint egy mérges kuruc.”*

*December van, álom hava.
Írva van Görgei szava,
melyet Poeltenberghez intéz:
„Uram, Ön született vitéz!”*

*Egy igazi alezredes,
e rangra lám, mily érdemes!
Jól tudta a magyar kormány,
hogy a sok hamis koholmány*

*igazságot fed és takar.
Rájöttek ők erre hamar!
Hadította mámorító,
megbecsülésünkre méltó!”*

*Mosonból Győrbe vonulnak,
majd onnan is kiszorulnak.
Égen gyűlnek szürke felhők,
csípőssé válnak a szellők.*

*S megindulnak Buda felé,
Perczel Mór hadteste elé.
Aki Mórnál mattot kapott,
másként mondva jól kikapott.*

*Buda felé igyekeznek,
s Tétény alatt gyülekeznek.
Karger beteg és jelenti,
s Ernő a helyzetet menti.*

*Keze alatt már két dandár!
Januárt mutat a naptár,
s a fergeteg hava köszön,
hóviharból van már özön!*

*Feladata a fedezés,
feltartás és védekezés.
Zichy dandár vezetése,
e kihívás kezelése.*

*Harmadikán Tétény alatt,
Jellasics épp arra halad.
S a két sereg megütközik,
s a horvát bánt elüldözik.*

*Budát, s Pestet kiűrik,
s a hadtestet Vácra viszik.
Görgei lép és átszervez.
Ember tervez, s Isten végez!*

*Ernő új feladatot kap,
s helyét elfoglalja aznap.
Piller János keze alatt,
jelölt útja tovább halad.*

*A második hadosztályban,
a harmadik ép dandárban
szolgál tovább alázattal,
sokszor telitalálattal.*

*Vágyik a családja után,
s levelet ír egy délután,
melyben közli a nejével,
tusakodik érzelmével.*

*„Fogy és gyengül már az erőm,
halványulok a harcmezőn.
Pörlekedem önmagammal,
vitatkozom szavaimmal.*

*Fog a vállalt kötelesség,
s vonz a kettőnk közti egység.
Áldozatom felétek van,
ezért állok vad viharban.*

*Nehéz helyzetbe csöppentem,
melyet látva megdöbbentem.
E gödörből ki nem lépek,
tettemre megértést kérek!*

*Öt hónapja dúl már a harc,
sokrói lehullt már az álarc,
s átpártolt az osztrák félhez,
a zsarnokhoz, nem a néphez!*

*Nagy hideg van, ám nem fázom,
ruháimat gyakran váltom.
Rétegesen öltözködöm,
az arcomon szőrösödöm.*

*Eddig hajóm hánykolódott,
ám az Istenem megóvott.
Óvjon Téged is, mint eddig,
s imádjad reggeltől, estig!”*

*Branyiszkónál áttört Piller,
egykoron lesz majd miniszter?
S Kassa felé veszi útját,
s megcsörrenti sarkantyúját.*

*Hadosztálya neve Guyon,
dicsőségük el ne múljon!
Ám elhal a lendületük,
s csillapodik harci kedvük.*

*Poeltenberg lesz parancsnokuk,
nehesztelni nincs rá okuk!
Hisz' Görgei parancsolta,
a döntését átgondolta.*

*Jégbontó hó első napján,
emelt Poeltenbergnek rangján.
Ezredesnek javasolta,
sorskerekét húzta-tolta.*

*Huszonhatodikán reggel,
Ernő indul a sereggel.
Huszársipkája a fején,
figyelem a tekintetén.*

*Lova fekete paripa,
nincsen azon semmi hiba!
Büszkén ül kancája hátán,
s gyepelővel húz a kantárján.*

*Előre majd hátra üget,
mert az idő egyre sürget.
Igazítja katonáit,
szívéhez nőtt bajtársait.*

*Szeretik a legényei,
becsülik az erényeit.
A szeretet kölcsönös,
összetartó és körkörös!*

*S jó a kápolnai csata,
melynek Ő a fénycsillaga.
Dembinski a fővezére,
figyel, s hallgat intelmére.*

*Verpeléten Schlikket veri,
ám a veszélyt felismeri.
Túlerőben van az osztrák,
így a kürtöt jól megfújják.*

*Kerecsend felé vonulnak,
erőtlennek bizonyulnak.
Henrik Dembinskit leváltják,
s bírálják a harc' morálját.*

*Március van, szép kikelet.
Mondd a végén majd ki nevet?
Szebb jövőnkben még bízhatunk?
Vajh' felragyog végre napunk?*

Vetter Antal a fővezér,
'ki a jelölt útról letér,
s támadása kudarcba fúl,
serege fut, mint a vadnyúl!

Görgeiben a bizalom,
Kossuthtól nem jön tilalom.
S kezdődik egy újabb menet,
kishitűség Isten veled!

Április egy. Ernő Horton,
s tépelődik újabb gondon.
Hatvannál van Schlik hadteste,
'ki az ütközést kereste.

Megfontoltan visszavonul,
s Gáspár ezredesre szorul,
'ki hadával megsegíti,
s harci kedvét melegíti.

Most az osztrák had elinal,
s leszámol a vágyaival.
Avagy megint taktikázik,
s legközelebb nem hibázik?

Április hó tizenkilenc.
Hadistennél ki a kedvenc?
Nagysallónál majd elvállik,
harctudásunk most vizsgálzik!

Velünk volt az önfegyelem,
s megszületett a győzelem!
Melyben Ernő hada döntött,
s a szerencse ránk köszöntött!

A hetedik hadtest boldog,
megoldódnak némi gondok.
E győzelem aranyat ér,
hisz' a harci kedv visszatér!

Gáspár ezredes nagy beteg.
köszvénytől fáj lába, remeg.
Helyét Poeltenberg átveszi,
a Hazát így védelmezi.

Görgei Budára vonul,
s a hadakkal összpontosul.
Poeltenberget Győrig küldi,
'ki az osztrákokat úzi.

Állandó a megütközés,
púposhátú németverés.
S a hódító átkozottak,
tőlünk egyre távolodnak.

*Május huszonegyet írnak,
a városért ezrek vívnek.
S miénk Buda, s a győzelem,
virágzik a Honszerelem!*

*Poeltenberget felterjesztik,
s tábornoki rangra teszik.
E rang méltó személyéhez,
sorsformáló életéhez.*

*Sok az osztrák hadifogoly,
tekintetük nyugodt, komoly.
Ellátásuk tisztességes,
a bánásmód emberséges.*

*Ernő Pápán található,
s Kmety György mellett látható.
Aki vagyontalan nemes,
a tiszti rangja ezredes.*

*A császári hadtest erős,
hönvédségünk nem ijedős!
Be is bizonyítjuk hamar,
hogy a magyar győzni akar.*

*Ám Haynau megjelenik,
s mielőtt még esteledik,
felemeli hideg szavát,
s küldi zsoldos fáradt hadát*

*a Dunának jobb partjára,
s indul a had parancsára.
Szemben velük mi magyarok,
gazdag lélek-árnyalatok.*

*Senkit nem kerül a végzet,
a Napisten minket éget.
Hatszoros a túlerejük,
s a hódítás lételemük.*

*Győr városát elfoglalják,
s védőinket megcsodálják.
S van is rajtunk néznivaló,
hősiségünk példaadó!*

*Áldás hava következik,
fény a fényvel szövetkezik.
Ám támadják sötét erők,
földön sokszor ők a nyerők!*

*Komáromnál próbálkoznak,
gyors sikerről álmodoznak.
Ám Görgei kedvük szegi,
s hadtestüket visszaveri.*

*Most van a nap lemenőben,
Ernő Ácson, egy erdőben.
Schlik hadtestét üti-veri,
harci módja eredeti.*

*Harkály-pusztán is ütköznek,
s a sebeken szörnyülködnek.
Mert nem minden győztes nyertes,
egy csonkolt test mindig vesztes!*

*Folyik a nagy adok-kapok,
szomorodnak a csillagok.
S az öreg Föld tovább forog,
sorstengelye csak nyikorog.*

*Vác felé nyomul a hadunk,
s örülünk, hogy még megvagyunk!
Mellöttünk árad a Duna,
vágy az élet ópiuma.*

*Vágyakozunk szebb életre,
kedvességre, szeretetre.
Ország-világ szabadságra,
illatozó tisztaságra.*

*Görgei a fővezérünk,
gyávaság az ellenségünk,
és az orosz had is itt van,
jól látok, hisz nem is ittam?!*

*Rétságnál kél nagy küzdelem.
Rüdiger nagy veszedelem!
Üldözi jó Poeltenberget,
vele szemben itt sem nyerhet!*

*Vitéz hősünk Miskolcra ért,
s tovább harcol álmainkért.
Mely álmokat éltetni kell,
senki köztük nem vesztegel!*

*Az oroszok a Tiszánál,
tábort vernek Poroszlónál.
S Görgei néz farkasszemet,
cári medvét láncon vezet.*

*Az ellenfél békét ajánl',
kérés nélküli megadást.
Hadtestparancsnoki tanács:
„Megadás nincs, inkább korbács!”*

*„Ajánlatuk fennhéjázó,
arculcsapó, megalázó.
Nemzetünket leigázó,
minden téren bántó, s ártó.*

*Az alkotmányra esküdtünk,
s annak védelméért küzdünk.
Melyet V. Ferdinánd,
szentesített, mint jó irányt.*

*Adott szavunk, mely kötelez,
s ténykedésünk, amely fedez,
igazolja igazunkat,
és szeretett királyunkat.”*

*Jó Poeltenberg így fogalmaz,
tiszteletet így oltalmaz:
„A becsület nem eladó,
a becstelen alávaló!”*

*Paszkevics a cár embere,
tárgyalások karmestere.
Ő tábornagy és fővezér,
szava cár szavával felér.*

*Nem tárgyal a kormányzattal,
Szemerével, Batthyányval,
'kinek keresztneve Kázmér.
Ő a kijelölt külügyér.*

*Hadvezetőkkel beszélnek,
náluk megértést remélnék.
S győzködik a vezéreket,
kerüljék el a végzetet!*

*Ernő és Beniczky Lajos,
tárgyalása céltudatos.
Ám az orosz hajthatatlan,
így kérésük tarthatatlan.*

*Frolov vezérőrnagy beszél:
„Teljes megadásuk a cél.
Nem lehetnek feltételek,
csak így kapnak majd védelmet!”*

*S összeül a haditanács.
Megadás lesz vagy folytatás?
S két szavazat ellenében,
a megadás szellemében*

*hozzák meg a végső döntést,
elkerülve több öldöklést.
Csendes az éj, megszűnt a zaj,
nem lesz itt már több viadal.*

*Augusztus tizenhárom,
hőség pusztít kihalt tájon.
Porba hullnak a fegyverek,
szabadságunk Isten veled!*

*Az oroszok jól átverték,
ló nélküli lóvá tettek.
Tudták, ígéretük hazug,
csalétek volt minden szavuk.*

*Hej, Poeltenberg is csalódott,
ígéretre becsapódott.
Szemrehányást tesz magának,
megszégyenült tudatának.*

*Hiszen egyszer ellenezte,
azután meg helyeselte
az oroszok ajánlatát,
s könnyel mossa a bánatát.*

*Világosnál törik fénye,
s hűen táplált reménysége.
A vád koholt, felségsértés!
Kötél általi kivégzés!*

*Ötödik mártír a sorban,
'kinek szíve végsőt dobban.
Akasztása elsődleges,
kínlődása rémületes.*

*

Nemescsói Török Ignác

Császári és királyi alezredes - Honvéd vezérőrnagy tábornok

Gödöllő, 1795. június 23. – Arad, 1849. október 6.

Élt: 54 évet

„Nem küzdött oroszlánként, nem nyert csatákat, de ott volt mindenhol, ahol a szabadságharcnak hadmérnökre volt szüksége.”

(Vidos Géza)

*Apja kisbirtokos nemes,
kihez a sors igen kegyes.
Khorher Franciska az anyja,
aki bölcsőben ringatja.*

*Hét testvére Őt követi,
s a sorsukat egyengeti.
Nagy a család, s a szeretet,
mely a gondokon átvezet.*

*Előbb Budán, aztán Bécsben,
gyarapodik tudás észben.
Ignác szorgalmas és okos,
kíváncsisága folytonos.*

*Alkatilag középtermet,
tekintete jövőt tervez.
Magyaros az arcformája,
atyja tökéletes mása!*

*Haja barna, hátrafésült,
báli mulatságra készült?
Az arcbőre pirosposzsgás,
nem csúfítja kicsapongás!*

*Szeme gyermekien tiszta,
bajsa hajlik, mint az inda.
A két ajka szűkre szabott,
'mit a Teremtő faragott.*

*Katonai pályán tanul,
tudásszomja nem csillapul.
S hadmérnöki képzettséggel,
ballag tovább büszkeséggel.*

*A császári hadseregben,
alezredes tiszteletben.
Erődítést tanít, s oktat,
s több tucatnyi krétát koptat.*

*Első helye Itália,
a második Hungária,
a harmadik Galícia,
sehol sincs demokrácia!*

*Főhadnagy, majd alszázados,
s 'harmincban lesz főszázados.
Kilenc évig van egy helyen,
s épp ideje, hogy most lépjen!*

*Magyar Honba áthelyezik,
s oktatónak kinevezik.
S a nemesi testőrségnél,
kedvelt lett a kiképzésnél.*

*Erődítés tanára lett,
e fogalom kettős, rejtett.
Az egyik az ideiglenes,
a másik tartós, végleges.*

*Őrmester a beosztása,
egyenes a testtartása.
Hét év, amíg itthon tanít,
s tudást másokban gyarapít.*

*Az értelem magas szintje,
szabadságharc félszáz tisztje,
ismerettel töltekezik,
s mint életfa növekedik.*

*Új hajtása kivirágzik,
s épségével mind sugárzik.
Része lesz az ébredésnek,
világváltó teremtésnek.*

*Görgey a tanítványa,
'ki e kornak nagy talánya.
Klapka György is keze alatt,
tanulmányaival halad.*

*Dicsérik az erényeit,
s várépítő nagy terveit.
Szellemének képességét,
kivételes nyelvérzékét.*

*Beszél olaszul, s németül.
Anyanyelvén átlényegül,
mert a magyar nyelvet bírja,
s lesz e Honnak majd mártírja.*

*Testőrségben nagyra becsült,
jó nevelésben részesült!
Igazságos és méltányos,
emberséges, barátságos.*

*Lemberg városába kerül,
s munkálatokban elmerül.
Onnan Horvátországba megy,
életútja egy hullámhegy!*

*Károlyvárosban erődít,
s forradalom szele bőszít.
S végigvágat Európán,
mint egy eszeveszett orkán.*

*Augusztus hó hatodikán,
kijelölve új útirány.
S Komáromba siet nyomban,
mert a várban már nagy gond van!*

*Kell a magas szaktudása,
értéktermő alkotása.
Fontos e vár állapota,
mely véderő, s nem palota!*

*Ez a vár a legerősebb,
ám a testén van pár lőtt seb.
Van rajta mit javítani,
s van 'hol falat kell bontani.*

*Majthényi a várparancsnok,
nem gátolják akadályok.
Mertz kapitányt elmeneszti,
falon túlra kirekeszti.*

*A legénység egyben marad,
kipróbált jó régi csapat.
Legfőképpen hű magyarok,
izmos, kemény szép alakok.*

*Folyik tisztos tisztogatás,
így lesz kellő megtisztulás.
Árulóra nincs kereslet,
ki nem vigyáz, fejre eshet!*

*Másokkal is bizalmatlan,
Török léte tisztázatlan.
Ám Sárközi igazolja,
s magyarságát bizonyítja.*

*Komáromban van a helyén,
munkálatok széles terén.
'Hol a várat erődíti,
s építését megszervezi.*

*Az Ó és az Új vár alatt,
a Vág a Dunába szalad.
Ez a hely a hídfőerőd,
vagy más néven; csillagerőd.*

*Várost véd a Nádor-vonal,
kőhalmazatú őrangyal,
mely a Csallóközre tekint,
honnán szeretet száll, s érint.*

*Szép Felvidék, jó magyarok,
zúgnak felétek sóhajok.
Mind egy vérből valók vagyunk,
legyen közös akaratunk!*

*Készen vannak már a tervek,
s púposodnak a pénzterhek!
Hisz' új erődítmény épül,
melytől ellenség megrémül.*

*Délen kell felépíteni,
sok munkással építtetni!
Legyen helye érkezőknek
ötvenezres haderőnek!*

*S jó szakmai erősítés,
a terveken áttekintés.
Őt új mérnök segítkezik,
győzelemre szövetkezik!*

*S fentről jön az elismerés,
a köszönet kifejezés.
S novembervég időszakban,
hősünk ezredesi rangban.*

*Kész a monostori új sánc!
Török arcán ezernyi ránc!
Az újszónyi sánc is készül,
Ignác haja gyorsan őszül.*

*Az ácsmunkák késlekednek,
és többen úgy vélekednek;
két hét kell a készenléthez,
s az elvárt jó eredményhez.*

*December hó végén járunk,
edződik a bátorságunk,
mert császári hadak jönnek,
s idegeink csak őrlődnek.*

*Majthényi is bizonytalan,
magányos lett és társtalan.
Határozatlan a lénye,
szürkére vált régi fénye.*

*Január hó hetedikén,
megritkul a dús oxigén.
Azt hiszi, hogy elárulták,
s vezérhelyén cserbenhagyták.*

*Bejelenti lemondását,
s meggyorsítja távozását.
Török kerül a helyére,
s ügyel a vár védelmére.*

*Tudja hősünk az ezredes,
e poszt rövid, s ideiglenes.
Meszlényi Jenő a jelölt,
ám kitér a hívás elől.*

*Kossuth hangja erőteljes;
„Török helye már végleges!
Mai nappal elrendelem,
tábornoki rangba teszem.”*

*Ignác ígéri, hogy kitart,
s felesketi a tisztikart.
„A várat el nem árurom,
a Hazáért éltem adom!”*

*

*Puky Miklós kemény egyén,
Komárom vármegye élén,
mint nevezett kormánybiztos,
a figyelme aprólékos.*

*Ő az újabb kinevezett,
akit Kossuth felvértezett,
s biztosított jogaival,
ellenőri feladattal.*

*

*Hatezer fős császári had
támadni kész, mint éhes vad.
Benn tízezer bátor védő,
bennünk a tűz lánggal égő.*

*Lipót vára ma elesett,
akárhogy is védekezett.
S az osztrákok kimerülve,
más hadakkal egyesülve*

*jönnek felénk egyre közel,
míg a kaszás át nem ölel.
Hallunk német vezérszókat.
Elkergetjük a disznókat!*

*Az osztrák had egyre duzzad,
hogyha támad, szét is zúzhat!
A Nádor-vonal veszélyben,
árván figyel sötét éjben.*

*Ott van minden eledelünk,
és Istenhez esedezünk,
küldjön felmentő sereget,
s elrettentő fegyvereket!*

*Nő a belső torzsalkodás,
s bizonytalan döntéshozás.
„Török iránt nincsen harag,
ám ő gyenge és ingatag.*

*Tudós, művelt, jó katona,
de ha másként megy a sora,
eszét veszve megbetegszik,
s gyávasága csak növekszik.*

*A kiképzés hanyagolva,
ami meg van, az nagyzolva.
A felszerelés hiányos,
ittlétünk nem biztonságos!”*

*Írja Puky kormánybiztos,
kinek szava magabiztos,
ostorozó, s fájón túlzó,
Török kapitányra célzó.*

*Jégbontó hónap közepén,
futár 'kél a Duna jegén.
S megy sietve Debrecenbe,
az OHB székhelyére.*

*Nagy Dániel a gyorsfutár.
A levele mindent feltár,
mely nagy aggályt kelt Kossuthban,
újabb törés álmaiban!*

*Puky Miklóst felemeli,
jogkörökkel erősíti.
Tiltja a vár feladását,
s a legénység lázadását.*

*Török és a haditanács,
lobban, mint a gyaluforgács.
Szó a szóval keveredik,
s mint tűzkigyó tekeredik.*

*Átkos ez az osztott helyzet,
mely kettős hatalmat termett.
A vezetők torzsalkodnak,
s a katonák morgolódnak.*

*Folyik a nagy levélváltás,
hol viszály van, nincsen áldás!
„Kosztolányi Mór egy zsarnok,
és szemtelen órparancsnok.*

*- Írja Puky jelentésben,-
Török ott van Mór kezében.
Mától él a leváltása,
s megszűnik a rombolása.*

*Török Kossuth felé jelez:
„Puky itt mindent tönkretesz.
Szétzilálja az egységet,
s feldúlja a békességet.”*

*A futárok jönnek-mennek,
s viszik terhét üzenetnek,
mely egymásnak ellentmondó,
harc morált, s kedvet rontó.*

*Közben Eszéket feladják,
s osztrák kénykedvére hagyják.
Kossuth Lajos keseredett.
Sorsunk végképp elrendezett?*

*Török Ignácot leváltja,
ám ellene nincsen vádja.
Guyon Richárd az utódja,
kinek más a látásmódja.*

*Itt mindenki jó szándékú,
honszerető indítékú.
Ám törekvőn önző, s gyarló!
Égen húzik a holdsarló.*

*A mérnökök viszálykodnak,
s elsőbbségért hadakoznak.
Hiszen Török helye ürül,
s két szék közt pad alá csücsül!*

*Az OHB most is döntött,
s a parancsa testet öltött.
Thaly lépett a helyébe,
ám nem került szerepébe.*

*Töröknek jobb a tudása,
a lényegre rálátása.
Továbbra is Ő irányít,
s a hibákra rávilágít.*

*

*Monostori Homlokhegyen,
tüzérségi állás terem.
S ágyúk szaporodnak rajta,
abból is az újabb fajta.*

*S harcra kész az ostromsereg,
tenyerük ég és bizsereg.
S megkezdődik az ágyúzás,
irányított várbombázás.*

*Március van, huszadika,
fölhörög a szarvasbika.
Szállnak felénk ágyúgolyók,
mint szabadult tüzes bolygók.*

*Az osztrákok szervezettek,
a soraik rendezettek.
Volt idejük felkészülni,
haditervben elmélyülni.*

*Parancsnokuk Ludwig Welden,
nevét mondva törik nyelvem.
Támad szinte minden ponton,
csillag őrködik égbolton.*

*Ők rombolnak, mi építünk,
s telik szerény kis életünk.
Ősztönös a természetünk,
szülőföldön védekezünk.*

*Óvjuk szegény otthonunkat,
s ellenségtől szállt Honunkat.
Önvédelmünk tiszta, s jogos,
létünk Hazánkban őshonos!*

*Közeleg a tavasz egyre,
s formálódik a táj szebbre.
Nő a remény a lelkekben,
s gólya köröz fellegekben.*

Áramlanak meleg szelek,
s búcsúzik a szép kikelet.
S április tízedik napján,
fordul élet naptár lapján.

A városi területre,
ostromállapot hirdetve.
S a véderők kibékülnek,
a jó célért egyesülnek.

Török hajóhidat épít,
'mit áprilisra elkészít.
Régi hidat vitte a jég,
mely télen volt nagy ellenség!

Lenkey János érkezik,
'ki holnaptól intézkedik.
Török átadja a helyét,
s nyújtja bizalmának jelét:

„A vár kulcsát ím, átadom,
kerüljön el az ártalom!
Védd a várat, amíg lehet,
őrizzen meg a becsület!”

*

Folyik sáncok építése,
utász század szervezése.
Teljes a hadmozgósítás,
kell a célzott utasítás!

Török tette kimagasló,
cselekedete szárnyaló.
Nem fürdik Ő tejben-vajban,
egész ember, hogyha baj van!

Április hó huszonkettő
fősereg jó, a felmentő!
A város ma megint szabad,
s a gondolat fürgén szalad.

Könnyedség ül a szívekre,
s megbékélés a lelkekre.
Lesz most öröm, s testnek nyugvás,
toroköntözés és csuklás.

A dunai talphíd kész lett,
ez igazán férfias tett!
Hídon átkél a magyar had,
s Török büszkeségtől dagad.

*Április hó huszonhat van,
isszuk a bort forralatlan.
S vígan járunk magyar táncot,
így búcsúztatjuk a harcot.*

*

*Török előbb elmegy Pestre,
s onnan cívis Debrecenbe.
Gaál Miklós lesz felettese,
s Ő pedig a helyettese.*

*Honvédelmi vezérposzton,
a hangulat igen zordon.
Éppen ezért tervezni kezd,
vonalzóhoz körzőt illeszt.*

*Előbb Buda, majd Esztergom,
s Párkánynál van ezernyi gond.
Árad felé a feladat,
és tengernyi újabb adat.*

*Északon terül el Párkány,
védtelen, akár egy bárány.
S Esztergom a Duna jobbján,
szemlélődik ország gondján.*

*Két jó őrnagy segédkezik,
'kik a tervet elkészítik.
Egyik neve Johann May,
másik Adolf Grochowalski.*

*Tervük Ignác módosítja,
s a rajzokat kijavítja.
S júniusban hozzálátnak;
emlékműve lesz tudásnak.*

*Híd nő ki a vén Dunából,
s formálódik szaktudástól.
Van épp elég ember, s anyag,
kétszáz jó ács fúr és farag.*

*Négy ágyúsánc máris készül,
Párkány felől három épül!
S Tatán mutatja új tervét,
mely pezsdtí az értelmét.*

*Ez számára megbízatás,
nagy véderő, erős földsánc.
Szállhat felé golyózápor,
védi őt az újabb tábor.*

*Ám sok munka félbe marad,
mert az idő gyorsan halad.
S özönlik a vad cári had,
s megtörik a szép akarat.*

*Elesik Győr és Komárom,
súlyos gond van a kormányon.
Mindent Szegedre irányít,
végső ütközetre számít.*

*Török ott is sáncot készít,
s benn a várban falat épít.
Ám Dembinski azt feladja,
és a várost is elhagyja.*

*Számunkra ez érthetetlen,
hogy Haynau érintetlen!
Igaz, hada felszereltebb,
s lényegesen szervezettebb!*

*Ám senki sem verhetetlen,
s a magyar had érintetlen!
Kárba veszett a sok munka,
csak baj zúdul a nyakunkba!*

*Ignác Aradra menekül,
s újabb gondok közé kerül.
Majd Lippa és Radna között,
újra hidat tervez Török.*

*Végez, s megint megy Aradra,
s vár a végső pillanatra.
S a hadügyi személyzettel,
Világos felé menetel.*

*Cári sereg kézre kerül,
bántódásban nem részesül.
Ám osztráknak kiszolgálják,
'kik az ügyét kivizsgálják.*

*Gyuláról viszik Aradra,
hadbírói vizsgálatra.
„Vétkes felségárulásban,
s hadviselő lázadásban.”*

*Ő volt sorban a hatodik,
akasztottként a második.
Igaz magyarként távozott,
csak a teste halálozott!*

Láhner György

Császári kir. őrnagy - Honvéd tábornok

Necpál, Fölvidék 1795. október 6. - Arad, 1849. október 6.

Élt: 54 évet

„Helyünket sokan betöltöttük emberségesen, de mindannyiunk között csak három ember volt, aki helyét oly bámulatos sikerrel töltötte be, hogy azt hasonló sikerrel lehetetlen lett volna más által betölteni. E három ember Láhner tábornok, Lukács honvédezredes és Duschek Ferenc volt.”

(Kossuth Lajos 1872)

*Turóc megyében Necpálon,
megvalósul egy szép álom.
Gyermek születik egy házban,
szülők úsznak boldogságban.*

*Szerény kispolgári család,
'hol tisztelik a szűzanyát,
és a fiát, Jézus Krisztust,
s ismerik a katekizmust.*

*Édesapja hivatalnok,
kissé merev és akarnok.
A főhősünk édesanyja,
Folkusházy Rozália.*

*A kis Georg formás baba,
boldog anyja, és az apja.
Ajkukról a német szavak,
csilingelve hallatszanak.*

*Úgy nő fel a nyurga gyermek,
mint erdőben bokrok, s berkek.
Vastag fa lesz a suhángból,
s edzett legény a suhancból.*

*Fenn, Besztercebányán élnek,
s látszata van törődésnek,
mert három testvére mellett,
legjobb iskolákra tellett.*

*A seregben önköltséges,
s minden téren eredményes.
Tisztességes ezredkadét,
edzi testét és a lelkét.*

*Ezernyolcszáztizenkettő,
termékeny év, nem egy meddő!
Sorgyalogezredben látjuk,
s ügyességét megcsodáljuk!*

*Karcsú legény, épp tizenhét,
s növeli a becsülését.
Zászlós lesz az ezredében,
s kész a császár védelmében.*

*A sereget megduplázzák,
s mindegyikük felruházzák.
Harcol Napóleon ellen,
s részt vesz egy-két ütközetben.*

*Minden fokozaton szolgál,
kihívástól meg nem hátrál.
Mindent ismer, mindent átlát,
lassan építgeti álmát.*

*Megbízható, szolgálatkész,
seregtestben alkotórész.
Rugalmas és talpraesett,
lelki élete rendezett.*

*Az ezrede Budára megy,
'kiket Láhner is hűn követ.
József nádort megismeri,
s emberségét megszereti.*

*Onnét útja Itália,
nyakában egy medália,
melyben fénykép, a kedvese.
Talán ő lesz a hitvese?*

*Legénysége magyar, s szlovák,
egytől-egyig kedves pofák.
Fölvidéki jó legények,
földnélküliek, szegények.*

*Bajtársias a hangulat,
főként akkor, ha mind mulat!
Ám harcban is egységesek,
csatatéren tevékenyek.*

*Radetzky a felettese,
s életének a részese.
A tábornagy tudja, s látja:
kiváló a katonája.*

*Főhadnagynak kinevezi,
s Milánóba áthelyezi.
Itten szolgál negyvennyolcig,
forradalmi forráspontig.*

*Közben századparancsnok lett,
ezért bizony sok mindent tett!
S tíz éven át van e rangban,
napsütötte Olaszthonban.*

*Szerelmes lesz és megnősül,
szürke élte most kizöldül.
S Lucia Conchetti párja,
végleg a szívébe zárja.*

*Házassága derűs, boldog,
nem húzzák a súlyos gondok.
Leánygyermekük születik,
s óvva-féltve dédelgetik.*

*Az élete egyre fénylik,
s Magyarországra vezénylik.
Éppen Zólyom városába,
szülőföldje vonzásába!*

*Az ezrede végre itthon,
számára e hely az otthon.
Zászlóalja újoncozik,
melynek sorszáma harmadik.*

*Onnan útja Kassa, majd Pest,
'hol fuvallat mindent átfest,
s belopódzik a sejtekbe,
alvó lelki rejtelmekbe.*

*Ébredszik a természet,
s gondol nagyot és merészet.
Lerázza a rabláncait,
s kezdi élni az álmait.*

*

*Hősünk, nyelvünk nyögve töri,
ám a sorsát hozzánk köti.
Jelentkezik seregünkbe,
s beköltözik a szívünkbe.*

*Szabadság a vezérelve,
s lénye alá van rendelve.
Feladata fegyvergyártás,
tervezés és tényfeltárás.*

*Megbízott főfelügyelő,
értékelő s megfigyelő.
Jó a szervezőmunkája,
pontosan ló a puskája.*

*Ostrom alá kerül Buda,
s újra veszélyben a Haza!
A gyárat elmenekíti,
s Nagyváradra telepíti.*

*A nagyváradi gyárüzem,
késő utódoknak üzen,
Ha van erő és akarat,
alkothatunk hatalmasat.*

*Az ágyukra rávéseti,
a szívekbe így égeti:
„Ne bántsd a magyart!” Kéri,
egykor így kiáltott Zrínyi.*

*A zsarnokok nem hallották,
lázasát megtorolták.
Kötél által felkötötték,
és jeltelen földbe tették.*

*Hetedik volt Ő a sorban,
lélekharang most is kongat.
Történt születése napján,
gyászdallam kél lantos lantján.*

*

Knezić Károly

Császári és királyi főszázados-Honvéd vezérőrnagy tábornok

**Veliki Grdevac - Nagygordonya, Horvátország 1808. szeptember 6. – Arad, 1849. október 6
Élt: 41 évet**

„Knezic alezredes sohasem jelentkezett nálam elbocsátását kérni, éppen ellenkezőleg, igen szorgalmas és tevékeny volt.”

(Vécsey Károly)

*Két vérvonal származású,
élte magas szárnyalású.
Anyja magyar, apja horvát,
ők formálják életsorsát.*

*Édesanyja neve Benkő,
mely igen szép, lágyan csengő.
Barbara a keresztnéve,
hosszú haja éjfékete.*

*Knezić Philip, határőrtiszt,
a jött-mentnek odakoppint.
Három fiút nemzett sorban,
nem öreg még életkorban!*

*Károly fia a középső,
minden téren önvezérlő.
Kell a sereg, a fegyelem,
a józan ész, bölcs intelem.*

*Tizenhat évesen hadfi,
szerény legény, nem rátarti!
Határőrezredben szolgál,
mely belőle férfit formál!*

*A termete szálegyenes,
szeme hibás, pápaszemes.
Szemöldöke enyhén ívelt,
arcszőrzete dús, telített.*

*Haja sötét, hátrafésült,
tekintete komoly, mélyült.
Bajsa pödört, orra hegyes,
ily' arcot festett az ecset.*

*Grazban tanulja a rendet,
három évet szentel ennek.
Alhadnaggyá kinevezik,
s Galíciába helyezik.*

*Helye: Vilmos porosz herceg
és a Benczur gyalogezred
harmincnegyedik egysége,
Felvidéknek erőssége.*

*Halicsban székel az ezred,
zászlóalja egyes, s kettes.
S a harmadik lenn Egerben,
elszántságban mind töretlen.*

*Két évtized telik itt el,
kitartással, s kemény hittel.
Csapattiszt lesz, s főszázados,
társaival alázatos.*

*Egerben, a hős városban
legény szíve nagyot dobban.
Itt pillantja meg Katalint,
akit rögtön megkaparint.*

*S az Egri Székesegyházban,
meg is nősül hamarjában.
Boldog Károly és apósa,
'ki a város szenátora.*

*Kapitány Katalin szerény,
olyan, mint egy kép költemény.
Fénnyel kevert metafora,
tüzes-szíven babérrózsa.*

*Vagy lehet, hogy ez csak látszat,
sárkánytestben majd fellázad?
Megoldja ezt a szeretet,
mely önmérsékletre vezet.*

*Szerelmükből élet termett,
két rózsaszál, leánygyerek.
A kis család örvendezik,
s mint életfa növekedik.*

*S jó március szép idusa,
kínzó télnek haláltusa.
S Nemzeti dal ritmusára,
lázad Eger ifjúsága.*

*Hadfogadó homlokzatán,
önkéntelképre hull csapás.
S lezuhan a kétfjú sas,
császár máttól már ne nyughass!*

*Alakul a nemzetórség,
Knezićen a felelősség.
Figyel magyar érzületre,
és a tiszta értelemre.*

*József bátyja lenn Tiroiban,
elvérezve fekszik holtan.
E tény józanságra inti,
búcsúcsókját felé hinti.*

*A szlovákok lázadoznak,
uraikkal hadakoznak.
Földesúr az ellenségük,
s az ellentét egyre mélyül.*

*Vadul támadnak a szerbek,
rovásunkra terjeszkednek.
Gyűlöletük izzik, lobban,
Károlyt délre küldik nyomban.*

*A bácskai hadszíntéren,
nem teremhet aranyérem!
Dúl a viszály két nép között,
hol a béke lett üldözött.*

*Először a szerbek győznek,
s önmagukból kivetkőznek.
Temerinben és Járeken,
magyar ajkon sikoly terem.*

*Ő a lázukat lehúti,
ország csonkolást nem tűri.
Aztán részt vesz sok csatában,
sűrűjében, legjavában.*

*Négy századnak parancsnoka,
mélyen árkolt a homloka.
Van is oka ezer rácnak,
kemény leckét ad a rácnak!*

*A ranglétrán emelkedik,
ellenséggel nem egyezik.
Vezérőrnagy, s főparancsnok,
égig nőnek elvárások.*

*Tisztek között sok az osztrák,
sorainkat jól megosztják.
E helyzetben értetlenek,
ügyünkre érzéketlenek.*

*Többen Bécsbe eltávoznak,
s bocsánatért folyamodnak.
Hűségesek császárukhoz,
mint ebek a gazdájukhoz.*

*Elválík a háj a májtól,
mint ábránd a valóságtól.
Szabad lehetsz, avagy szolga,
mindkét lét egy életforma.*

*János öccse is kiugrott,
önmagával meghasonlott.
S a két testvér szembefordult,
kapcsolatuk így eltorzult.*

*Károlyt őrnaggyá léptetik,
s parancsnokká kinevezik.
Zászlóalja fegyelmezett,
csapatával elégedett.*

*Hűségesküt tesznek sorban,
tolluk siklik, serceg, s koppan.
Az írásjel biztosíték,
más esetben bizonyíték.*

*

*Óbervászon van a hada,
zászlóaljnak négy százada.
Két hónapig álcsend honol,
némán forr a földi pokol.*

*Bakonyi Sándor a báró,
a jövőnkbe belelátó,
Magyar útról félrelépett,
szolgálatából kilépett.*

*Helyébe lép Esterházy,
magyar ember, nem szarházi!
Ezredes, majd vezérőrnagy,
kedvenc állata az őzbak.*

*December egy fontos dátum,
hősünkre új teher hárul.
Ókéren lesz alezredes,
s főparancsnokként is jeles.,*

*Szilveszterkor fordul naptár,
újévet köszönt a fanfár.
Felsejlik a felismerés;
hosszú tél lesz, hideglelés!*

*Kik Hazánkra rárontottak,
ők voltak a felbujtottak.
Most ránk tör a bujtogató
házaikat gyújtogató.*

*Esterházy ugrik nagyot,
lepipálván egy ózbakot!
S hatvanöt tiszt lelép sorban,
ügyünk csuklik és megtorpan.*

*Urak közt van sok álmagyar,
szép neve idegent takar.
Magyar várban csóka fészkel,
puszta léte ártó vészjel!*

*Húzza őket a nagy vagyon,
a császár kegy, s meleg alom.
Lényük puhány, nevük labanc,
földön málló rothadt barack.*

*A katonák itt maradnak,
gerincei a főhadnak.
Helytállásuk felemelő,
mindegyikük földművelő.*

*Hazaszeretetük példa,
ellenségnek ők a préda.
Jobbágysorból szabadulnak,
vagy végképp a porba hullnak.*

*'Negyvenkilenc februárja,
jön a szerb had újabb árja!
Bácska táját kiürítik,
a javakat menekítik.*

*Törökszentmiklós a központ,
a sok ember, mint méh úgy zsong.
Itt van két jó vezérőrnagy,
mind két elme kiváló agy!*

*Vécsey, s Damjanich János,
kissé fáradt, kissé álmos.
Eddig lovon ettek, s háltak.
s legénységgel eggyé váltak.*

*Tisza menti főparancsnok,
Dembinski lett, nem akarnok!
Hisz' Ő lengyel, a testvérünk,
míg szabadok, mi is élünk!*

*Szolnok most a hadicélpont,
feszül minden halántékcsont.
Tervet dolgoznak ki gyorsan,
s cselekednek rögtön, s nyomban.*

*Damjanich Cibakházánál,
a vén folyó túlpartján áll.
Vécsey emitten marad,
s veri a császári hadat.*

*Knézić is át kell a Tiszán,
Damjanichcsal nincsen viszály.
A két délszláv jó katona,
határozott, nem tétova!*

*Barátságuk is kölcsönös,
természetük nem csökönyös.
Damjanich a felettese,
távolban szól tücsökzene.*

*

*Miénk Szolnok! Miénk a vár!
Dicső tettünk Bécsig elszáll.
S az ajkakon csendül nóta,
Gábor napján itt a gólya!*

*Knezić Károlyt kitüntetik,
s ezredessé kinevezik.
S történik egy értékelés,
melyet követ átszervezés.*

*Gyalogezred parancsnok lett,
s létrejött egy újabb hadtest.
Melynek száma a harmadik,
múlik az éj, hajnalodik.*

*Ismét Damjanich az élen,
szeme csillog, naptól fényes.
Görgei a parancsnoka,
úgy hírlik, hogy nincs mosolya.*

*A fővezér kimért, pontos.
Szikár teste vékony, csontos.
Orrán ül a szemüvege,
védve kerek szemürege.*

*S megindul a hadaival,
elvágtat a lovaival.
Sikert sikerekre halmoz,
csatatéren Ő a bajnok.*

*A harmadik hadtest mesés,
Knezić hada híres, s merész.
Tápióbicskén aratnak,
borsot törnek császár hadnak.*

*Klapka kétszer is megingott,
aztán meg is futamodott.
Ám a helyén terem hősünk,
s vagdalkozik, mint egy őrült.*

*Április 6. Isaszegen
Károlyunknak babér terem.
Eloszlott a viharfelhő,
s köszönti a Királyerdő.*

*Gödöllőn egy új terv készül.
mely tettekkel épül, s mélyül.
Komáromba megy haderő,
s legelöl, 'ki mindig nyerő!*

*Károly harmadik hadteste,
ellen állásait leste.
Vácot elfoglalták nyomban,
s az osztrák had ott megroppan.*

*Kell a öröm, hadisiker,
nyomasztó a lelki teher.
S kell fönről az elismerés,
a bátraknak kitüntetés.*

*Nagysallónál is ütköznek,
szemtől szembe. Nem trükköznek!
A csapata lesz a győztes,
s magaslaton magyar őrszem!*

*Komáromot is beveszik,
s az osztrákot elkergetik.
S április huszonhat napján,
vidám dal kél kobzos lantján.*

*„Knezić öt dandárért felelt,
s kimagaslón, jól szerepelt.
Hajnaltájban dúlt a csata,
villogott a kard és kasza.*

*Három órán szakadatlan,
viaskodtak lankadatlan.
Dipolt is ott vitézkedett,
s a dandárja jeleskedett.*

Veszteségünk hatszáz halott,
az osztrák meg ezret hagyott
elhullni a csatatéren.
Vonaglottak porban, s vérben!

Damjanich, Klapka és Knezić,
mennyek országába repít!
Vitézségük valós csoda,
zúgjon nekik a harsona!"

Kossuth boldog hír hallatán,
s eme sorok olvasatán.
„Tudom, Görgei nem túloz,
a lényegre figyel, súlyoz.”

Május az ígéret hava.
Érik Görgeinek szava.
Károly mától vezérőrnagy,
elseje van, csuda szép nap!

A vezérkar lelkesedik,
most Budavár következik.
S négy hadtestet összevonva,
útra kelnek azon nyomba!

Damjanichnak tört a lába,
s Jánost Knézić Károly váltja.
Ő kerül most a helyére,
harmadik dandár élére.

Ám egy hírtől riad, s torpan,
s tisztségéről lemond gyorsan.
Öccse Buda várát védi,
ellensége nem lesz néki!

Kívánja Buda elestét,
s János öccsének épségét.
Helyét Leiningen átveszi,
ilyen eset csak egyedi.

S reménysége beteljesül,
szerény vágya megtestesül.
Buda vára magyar kézen,
s testvére is megvan. Épen!

Buda után irány Pozsony,
a helyzetünk igen komoly.
Vág mentén vonul a csapat,
múlik az éj, s hajnal hasad.

Napisten havában járunk.
Teljesülhet szerény álmunk?
Aratunk majd Péter Pálkor,
s arcunk ragyog boldogságtól?

*Ám Zsigárdnál hadunk torpan,
s önbizalmunk egyre sorvad.
S Perednél is csatát veszünk,
s elpárolog a jókedvünk.*

*

Az 1849-es június 20-i peredi csata

*Ez a helyzet érthetetlen!
Három hadtest tehetetlen!
A vezetők néznek, s állnak,
felsőbb parancsszóra várnak.*

*Legénység közt nő a zavar,
Knezićre is sok a panasz.
Tanácstalan és tétova,
pedig kitűnő katona!*

*Görgei is levizsgázott,
s egy-két lépést elhibázott.
Nem volt itt az indításkor,
s késlekedett egy néhányszor.*

*Királyrévnél is kikaptunk,
nem hallani már a hangunk.
Tanakodunk, vádaskodunk,
önmagukkal viaskodunk.*

*Hó vége van, fordul a szél,
mától csak a balga remél.
Jönnek súlyos, nehéz napok,
gondok nőnek, melyek nagyok!*

*Knezić Károly fel van mentve,
sovány testén lóg a mente.
Kossuth Lajos áthelyezi,
s Tisza mentére vezényli.*

*Az orosz had egyre duzzad,
türelmetlen, így nem kushad!
Településekre törnek,
és sok embert meggyötörnek.*

*Népfelkelők, nemzetőrök,
Korponay ott a főnök.
Vele együtt szervez rendet,
s biztosítják*

*Felső-Tisza védvonalán,
jól teljesít újabb posztján.
Ám a helyzet egyre romlik,
a nyomás csak fokozódik.*

*Görgei fent taktikázik,
oroszokkal csak cicázik.
Húzza-vonja amíg lehet,
mást ezúttal ő sem tehet.*

*Időre megy itt a játék,
néha fájdul a halánték.
A megszállók többen vannak,
s kény-kedvükre csak zargatnak.*

*Augusztus, új kenyér hava,
itt az orosz hadnak java.
S másodikán Debrecennél,
a magyar had balszerencsés.*

*Oldalmenetben Aradra,
megérkezünk másodnapra.
Knézić Görgeivel halad,
reménységünk egyre apad.*

*Világosnál bealkonyul,
fegyverzörej lecsillapul.
Károlyt várja végítélet,
nincs kegyelem, nincs kímélet!*

*Mártírok közt a nyolcadik.
Minden magyar kiírtatik?
Akasztottként a negyedik,
nevét hősként emlegetik.*

*

Nagysándor József

**Császári és királyi kapitány, főszázados – Honvéd tábornok
a magyar főszereg „összes lovasságának főparancsnoka”**

**Nagyvárad, 1803. augusztus 19. vagy 1804. október 17. – Arad, 1849. október 6.
Élt: 45 évet**

„E hó 14-ről kelt(...) jelentéséből örömmel olvasta a bizottmány alezredes úrnak a fellázadt kisbecskereki lakosokoni győzelmét, seregének vitézségét s lelkesültségét, s én kedves kötelességemnek ismerem alezredes úrnak, mint e sereg vezérének a haza nevében köszönetet nyilvánítani, s arra kérni, hogy ezt rendelkezése alatt álló sereggel is tudatva, őket továbbra is a haza védelmére s eréllyel s sikerrel vezérelni iparkodják”

/Kossuth Lajos/

*Szülővárosa Nagyvárad,
'hol a Sebes-Körös árad.
Bihar vármegye székhelye,
László királynak nyughelye.*

*Időpontján vitatkoznak,
két forrásra hivatkoznak.
A lényeg, hogy megszületett,
s magyar Honba megérkezett.*

*Büszke reá Hungária,
Ő az egyik neves fia.
Szent László a védőszentje,
tőle ered értékrendje.*

*Várad magyar, ízig-vérig,
napjainkig fagy és vérzik.
Talán egyszer újra éled,
s mély álmából majd felébred.*

*József apja ügyvéd, nemes,
szegény, szerény, becsületes.
Példaadó szorgos polgár,
a közjóért él és szolgál.*

*Édesanyja, s hét testvére,
figyelnek az életére.
Szeretetben nevelkedik,
értékekben emelkedik.*

*Pesten főiskolát végez,
testet-lelket épít, s vértéz.
Katolikus a vallása,
vonzza sereg, hadipálya.*

*A császári hadseregben,
mélyül el a részletekben.
Tüezrezredben hadapród,
szívóssága erős, tartós.*

*Húszévesen nyalka hadnagy,
s lóra egyre gyakran pattan.
Helye már a huszárezred,
ahol hosszú távra tervez.*

*

*Nyalka legény, szép szál, magas.
hajthatatlan, kissé nyakas.
Arca csontos és hosszúkás,
rajta halvány szomorúság.*

*Haja oldalra fésülve,
barna bőre naptól sülvé.
Orra alatt lóg bajusza,
testén feszít szép díszruha.*

*

*Az ötödik, s a második
ezredekben okosodik.
Példás, szorgos kitartása,
s követendő helytállása.*

*Kiss Ernő a parancsnoka,
aki kiváló koponya.
Vécsey is velük szolgál,
beszédükhöz nem kell tolmács.*

*A hatalom figyel, s éber,
hivatalos nyelv a német.
Ám a nóta nyelve magyar,
melynek daltárháza pazar!*

*Hús évig van szolgálatban,
huszárezredben, csapatban.
Lovasbalesetben sérül,
lába törik, sebe mélyül.*

*Aztán nyugdíjazzák csendben,
szívverése sincsen rendben!
Zsombolyára telepedik,
erősödik, s elmélkedik.*

*

*„Tavaszi szél vizet áraszt,
minden madár társat választ.”
Friss szellő kél nyugat felől,
s fut az árnyék a fény elől.*

*Majd kondulnak vészharangok,
és jelzik az égi hangok
a közelgő veszedelmet,
fokozván a balsejtelmet.*

*Jelentkezik a seregbe,
s lova hátán a nyeregbe.
Honvéd nemzetőrként szolgál.
Vágtat, üget vagy poroszkál.*

*Húsvéthétfőn Nagykikindán,
a szerb vihart csillapítván
méltó elismerést szerez.
Intézkedése szélesebb.*

*Júniusban őrnagy Pesten,
feladata szabott, testes.
S alakul a nemzetőrség,
nyomasztja a felelősség.*

*Szúr a szíve, fáj mellkasa,
szóban nyílik a panasza.
S elküldik Mezőhegyesre,
szakértőnek méntelepre.*

*Ez számára egy jó állás,
testi létére nagy áldás!
Szereti a tenyészlovat,
foglalkozik velük sokat.*

*A kincstári ménes híres,
a birtokkép csinos, színes.
Van sok-sok mén, s még több kanca,
a tenyésztés komoly szakma!*

*Lovak színe zömmel sárga,
kitartók, ha jó a vágta.
Gidrán fajta, egyiptomi,
nemesített, nem kőkori!*

*Újra hívják Kikindára,
s máris pattan a lovára.
Szolgálati helyén terem,
személye itt délen becses.*

*Nemzetőrök parancsnoka,
sokrétű a feladata.
Képviseli a hatalmat,
s védelmezi a nyugalmat.*

*Szerbek láttán megdühödik.
s októberben megütkeznek.
Elkergeti rablók hadát,
megnyervén egy fontos csatát.*

*Temesvári helyőrségben,
császár had van nagy bőségben.
Onnan néha ki-kitörnek,
s honvéd hadra ütnek, lőnek.*

*Nagyjécsánál József csillog,
magyar kézben a kard villog.
S mint a mennykő sokszor lecsap,
menekül a császári had.*

*Siker mellett terem kudarc,
s veszteséget is hozhat harc.
Kisebb, avagy nagyobb bukást,
a sorsfonal bogos, s kuszált.*

*József néha tanácstalan,
s döntésekben bizonytalan.
Egyszer léte felvidítő,
máskor komor, lehangoló.*

*Ha a tette ellentmondás,
akkor egyből jön a rontás.
Kapkod jobbra, aztán balra,
nem figyel a józan hangra.*

*Nagy most a baj, nincs élelem,
s éhségtől jön vad félelem!
Háromezer embert elküld,
nagyot botlik, hasal, felsül'!*

*Beöthy kormánybiztos jelent,
s Kossuthnál már nem lesz kegyelt.
Az Elnök úr meneszténé,
hideg szélnek ereszténé.*

*Beöthy Ödön megfontoltabb,
s tört részeket összeforraszt.
A hősnökkel szépen beszél.
s add néki egy újabb esélyt.*

*Így lett Kisbecskerek jeles,
s magyar győzelemtől becses.
József győz a csatatéren,
amely kimagasló érdem.*

*Kossuth most már hálálkodik,
s jókedvében adakozik.
Adománya tündökletes:
Nagysándorunk alezredes!*

*Fordul a szél, perdül kocka,
'hol nincs kenyér, kerül morzsa.
Okos dolog a kivárás,
egy jóllakott mindig hálás.*

*Ahol nő az önbizalom,
halványul az aggodalom.
Szentandrásnál is tündököl,
ellenséget félresöpör.*

*Ő a legjobb alparancsnok,
ésszel élő, nem akarnok!
Folytonos tűzharcban edzett,
s kezdő honvédeket nevel'.*

*Az újonc még gyakorlatlan,
sok mindenre alkalmatlan.
Kell a képzés, szóban, tettben,
s akkor lesz majd minden rendben.*

*Odafentről jó elvárás;
ne legyen nagy a pazarlás!
Takarékoskodni kéne,
ha nincs lőszer, nem lesz béke!*

*József kér és mindent megkap.
Kossuth erősítést is ad.
Egy zászlóalj gyalogságot,
és szükségnyi lovasságot.*

*

*Álom hava, december van,
csendben pislákol a vén nap.
Lesi létét földi létnek,
egyszer nyugszik, máskor ébred.*

*A jelenség valós látszat,
a Föld forog, s idő vágat.
Tér és idő összefolyva,
örök szövetségbe fonva.*

*Nagysándorunk elmélkedik,
önmagában kételkedik.
Számot vet az életével,
jótettével és vétkével.*

*Lelke gondtól elnehezül,
idősíkban alámerül,
s dicső magyar múltba mered.
A téli táj fagytól deres.*

*Égből ereszkedik hangszál,
s hallja László király hangját.
A szent szava parancsoló,
túlvilágról is alkotó:*

*„Légy keresztény, s emberséges,
gyűlölettel ellenséges!
A sátánnal kíméletlen,
bűnös vágnak engedetlen!”*

*Nem leszel Te boldogtalan,
ha legyőződ önmagadat.
A tisztaság legfőbb erény,
alázatos légy és szerény!*

*A testedet megölhetik,
s értékeid elvehetik.
Ám a legfőbb érték marad,
lelked így lesz örök, s szabad!*

*A magyarság Isten népe,
szerelmes reménysége.
Arra kérlek József fiam,
hordozd tovább álmaimat!”*

*

*Az égi hang szertefoszlott,
s a kétely, mint köd eloszlott.
Rövid volt az égi varázs,
jókor jött az útmutatás.*

*

*Temes vára osztrák kézen,
kitörni ránk mindig készen.
Kossuth parancsát kiadja;
„Szemünk mindig legyen rajta!”*

*Fergeteg hava közeleg,
hódara hull, fentről pereg.
Fehér tájon a szem kutat,
fagytól élénkül a tudat.*

*Pancsova rác darázfészek,
benne hadvezetés fészkel.
Jó lenne azt kifüstölni,
a férgeket mind megölni!*

*Hadtestparancsnok a vezér,
Kiss Ernő felel majd ezért.
Ha harctéren csetlünk-botlunk,
megnézhetjük majd jól magunk!*

*Kiss Ernő ott bizonytalan,
erőlködése hasztalan.
A szerbektől jól kikapunk,
s csendesedik harci hangunk.*

*Jöjjön hát a vezércsere,
„hulljon” az ügyetlen feje!
Kiss Ernő néz, sűrűn pislog,
s Vukovics jó, kormánybiztos.*

*

*Délvidéken már alkonyul,
s a bánági hadtest vonul
észak felé Damjanichcsal,
és hősünkkel Nagysándorral.*

*Velük mennek legényeik,
lovaik és szekereik.
Vesztett Bácska, mint fejszenyél,
hangos tort ül rác csőcselék!*

*Tiszához ért már a menet,
sok harcosnak orra csepeg.
S szőke Tisza középtáján,
fáradtságuk immár mázsás.*

*Január hó vége felé,
kinevezést tesznek elé.
Ezredesi rangot kapott,
s örömében ugrott nagyot!*

*Köszönetet mond Kossuthnak,
a leendő kormányzónak.
„Hűségemről biztosítom,
hibáimat kijavítom.”*

*S üldözi az ellenséget,
nem hagy neki békességet.
S a szolnoki csatatéren,
terem számára egy érem.*

*Vitézségért kitüntetik,
s Érdemrenddel elismerik.
A 2. osztály becses,
Magyar Katonai, s jeles!*

*Itt a tavasz, s új hadjárat!
Széltől a föld lassan szárad.
S Damjanichcsal egyetemben,
küzd a harmadik hadtestben.*

*A III. hadtest csodás,
messzi földön is legendás!
Harcot Isaszegen, s Vácott,
sok borzalmat átél, s lát ott!*

*Április nyolc. Tábournok lett.
Kossuthtól ez igen nagy kegy!
Rászolgált a kegyeire,
s büszkén tekint vezérére.*

*Hat nap múltán kendőzetlen,
történt egy ügy Debrecenben:
A Habsburg-ház trónfosztása,
s Kossuth Lajos kormányzása.*

*E tény már rég elrendezett,
s a harc által végeztetett.
Ám papírra rá lett írva;
a Habsburgok kítaszítva!*

*Ki lett mondva, függetlenség!
Mámorító zengzetesség!
E fogalom nálunk honos,
emberséges, igaz, s jogos!*

*A sorshajónk nagyot fordult,
s a tengelye megcsikordult.
Az erőszak dühöng, s lázong,
messze kerüljük a zátont!*

*Az esemény vízvázasztó,
egyenes tett, kimagasló.
Mások szerint elhibázott,
s nemzet testén eret vágott.*

*Esznek, isznak a táborban,
sok igazság van a borban,
mely a nyelvet, ha megoldja,
lélek titkát kidalolja.*

*Ha a mámor fokozódik,
a levegő forrósodik.
S a lázas száj félrebeszél,
mondandója sokszor sekély.*

*Így kél útra egy szóbeszéd,
„hogy Görgei legfőbb vezér
diktátori rangra törne,
hiszen Kossuth halvány, gyöngye!*

*Nincs értelme kormányzásnak,
egy polgári alkotmánynak.
A beszéd csak huza-vona,
cselekvésnek jött el kora!”*

*Megy az üres letye-fetye,
nincsen vége, se eleje.
Nagysándor ezt megsokallja,
s a beszédnek végét varrja.*

*„Caesar mellett terem Brutus,
e honban még akad kuruc,
'ki tört szúrna önkényúrba,
s megtenné ezt többször, újra!*

*Hangja egyre tüzesedik,
tekintete fényesedik,
s lezárja a párbeszédet.
Az égbolt szép, csillagfényes.*

*Így lett „Kossuth hű embere”.
polgári rend véd szelleme.
Tisztelték is ezért sokan,
Ő egy régimódi lovag!*

*Viseli a Kossuth címert,
s népszerűsíti a rendszert.
S fehér inggallérral jelez,
kötődése neki kegyes.*

*A republikánusok híve,
köztársasági a szíve.
Pártatlan a pártállása,
katolikus a vallása.*

*Április a szelek hava,
Komáromnál van a hada.
S huszonhatodikán reggel,
győz a honvéd hadsereggel.*

*Majd Buda váránál terem,
s úrrá lesz a veszedelmen.
Első hadtest parancsnoka,
kiváló az állapota.*

*Nem szúr szíve, nem fáj lába,
Teremtőnknek legyen hála!
Be is veti magát nyomban,
láttán ellenség megborzad.*

*Május huszonegyedikén
példás vezéregyéniség.
Honvédjei élén rohan,
sebessége, mint gőzvonat!*

*Küzdenek, mint oroszlánok,
s torzulnak az arcvonások.
Kilenc zászlóalj a várban,
s győznek ígéret havában!*

*

*Lovastisztek közt kiváló.
Hadtestparancsnokként gyarló,
mert a Vág menti csatában
tétlenül áll egymagában.*

*A Napisten fennen ragyog,
a hőségben pózol, dacos.
A katona liheg, kába,
s nem megy osztrák irányába.*

*A szeredi híd már szabad,
az ellenség rég átszaladt!
S a tábornok hibázik,
latolgat és tétovázik.*

*Újra Komáromnál látjuk,
s ágyúpárbaj zaját halljuk.
Aztán négy nap múlva Vácott,
a muszkákra gyorsan ráront.*

*Három napig viaskodik,
s jó lovával ágaskodik.
Majd egy súlyos hibát vétett,
sebeztén az utóvédet.*

*Debrecenben is hibázik,
rosszul számol, s taktikázik.
S kétezer honvéd pusztul el
halálsikoly rémülettel.*

*Ballépését megbírálják,
s könnyelműséggel vádolják.
Súlyos vétség mi megesett,
helytelenül cselekedett!*

*Hiányos a képzettsége?
Hadtest élén készültsége?
Az utókor mérlegelje,
s összességben értékelje!*

*Beszámol a tudatának,
s számvetést készít magának.
A helyzetét tisztán látja,
a hibáit szánja-bánja.*

*Arad alatt van a hada,
hanyatlóban a csillaga.
Németságnál újabb kudarc
s véget ért a szabadságharc!*

*Augusztus hó tizenhárom,
kialudt egy nemzetálom.
S Világosnál elsötétül,
elme figyel és megrémül.*

*Ő is orosz hadifogoly,
senkinek sincs arcán mosoly.
Gyulán őrzik egy ideig,
majd az osztrákok átveszik.*

*Arad végső állomása,
s lesz testének áldozása.
Addig kemény, fegyelmezett,
bírák előtt emelkedett.*

*Tisztában van a sorsával,
életfolyó sodrásával.
Kegyelemre nem számíthat,
csak az Istenében bízhat.*

*Vőlegény és az is marad,
fogva tartja őt most Arad.
Menyasszonya elgyászolja,
s emlékképét szívéen hordja.*

*Ama októberi reggel,
telik súlyos lélegzettel.
S égő szivar szája szélén,
kialszik az útja végén.*

*„Ma énnekem, holnap neked.”
Hóhér felé száll üzenet.
S elhal a test s lélek felszáll,
s újabb hőst visz el a halál!*

*

*Kilencedik gyertya lobbant,
a föld szíve nagyot dobbant.
A fáradt nap magasba néz,
s befogadón nyílik az ég.*

*

Altleiningeni Leiningen-Westerburg Károly Ágost gróf

Császári királyi alszázados - Honvéd vezérőrnagy, tábornok

**Ilbenstadt, Hesseni Választófejedelemség 1819. április 11. – Arad, 1849. október 6.
Élt: 30 évet**

„Lamberg rossz néven vette atyádtól, hogy nem siet ezredéhez. Mindjárt kijelentette, hogy ezt nem teszi, mert Magyarország ellen mint becsületes ember nem harcolhat, mert meggyőződése szerint az csak törvényes jogait védi, melyek megtartására esküt tett a király”

/Leiningen-Westerburg Károlyné levele fiához/

*Szülőföldje Hessen távol,
bájaival elvarázsol.
Ám az emberek ridegek,
ismeretlen idegenek.*

*Alaposan, jól dolgoznak,
akaratban azonosak.
Számbelileg sokasodnak,
s anyagilag gyarapodnak.*

*'Hol kéklenek magas hegyek,
gyakran fújnak hideg szelek.
Ott megnő az önbizalom,
s úrrá lesznek minden bajon.*

*Károly Ágost egyik őse,
igen régi felmenője,
még ezerkilencvenhatban,
sereggel járt Magyar Honban.*

*Keresztesek élén haladt,
a becsvágytól égett, dagadt.
Emberei fosztogattak,
mely nem maradt bosszulatlan!*

*Könyves Kálmán vetett féket,
zabolásván kevélységet.
Itt esett el Emico gróf,
s ezáltal ő nem lett adós.*

*Károly édesapja herceg,
jó keresztény, sose henceg.
Érdekelt a békességben,
termő eredményességben.*

*Édesanyja csendes asszony,
korán fekszik, ha jó alkony.
Gyermekeit taníttatja,
szeretettel elárasztja.*

*A négy fiú derék legény,
katona lesz, fürge, serény.
Otthonuk a császári had,
amely kemény kiképzést ad.*

*Károly sorban a harmadik,
legjobb helyen taníttatik.
Könnyen halad, hiszen eszes,
jelleme is szálegyenes.*

*Kék szeme az egek tükre,
dolgos német anya szülte.
Szabályos a fejformája,
származása tiszta árja.*

*Tekintete napba néző,
női lelket megigéző.
A szakálla sűrű, barna,
világít a fehér arca.*

*Vonzza-húzza a bölcsészet,
tudása is van bőséges.
Goethe nyelvén cseperedik,
és Schilleren növekedik.*

*Ízig - vérig német alkat,
feljebbvalóira hallgat.
Megbízható jó katona,
magyar leány lesz asszonya.*

*Ezernyolcszázharmincötben,
látni sorgyalogezredben.
Hadapród a hadi pályán,
'mely számára nem vakvágány.*

*Következetes csapattiszt,
igen magas a tudatszínt!
Sokat olvas, színházba jár,
s igaz embert szívébe zár.*

*Barátai finom urak,
arisztokrata társulat.
Fiatalként szabadelvű,
királypárti, egyértelmű!*

*Ezernyolcszáznegyvennyolcban,
négy éve él e szép Honban.
Gyökeret vert Törökbecsén,
szerelem nyílt szívéen-lelkén*

*Sissány Eliz lett a párja,
aki mindig visszavárja.
S ha szólítja hivatása,
nagy a lelkük vívódása.*

*„Eliz angyal, földi térben,
gondolata szárnyal légben.
Művelt, szerény személyiség,
gyermek-szelíd egyéniség.*

*Melegszívű, jó és nyájas,
messze kerüli a bánat.
Tárulkozó, feláldozó,
szegényeknek adakozó.*

*Minden téren igaz, s nemes,
senkit szóval meg nem sebez!
Honleányok közt az első,
minden porcikája tetsző.”*

*Ifjú férje így jellemzi;
„Kapcsolatunk édenkerti.”
Új Hazát kap asszonyával,
s azonosul a gondjával.*

*Az idő, mint madár repül,
s alszázados rangba kerül.
Helye a sorgyalogezred,
s boldogságtól szinte repked!*

*„Leiningen” az ezred neve,
mely ősről van nevezve.
Harmincegyedik sorszáma,
fülének ez jó hangzású!*

*Hol Pozsonyban, hol meg Bécsben,
forgolódik magas körben.
Figyeli a történeteket,
s társadalmi szerkezetet.*

Demokratikus érzelmű,
gyorsfelfogó képességű.
Látja, Európa szenved,
kancsukától fél és retteg.

Alattomos a francia,
haragszik rá Germánia!
Hiteltelen a királya,
nem adhatni a szavára!

Itt a tavasz, új ébredés,
a sötéttel perlekedés.
Szívből jövő bizakodás,
türelmetlen várakozás.

Izgatja a német kérdés,
magyar sors iránti érzés.
Hazamenne német földre,
talán végleg, mindörökre!

Ám születik a gyermeke,
folytonosság ígérete.
Magyarország földjén marad,
időkerék gyorsan szalad.

Tudja, kellene reformok,
hogy dőljenek magas ormok,
mely gátjai újulásnak,
tavaszi széláramlásnak.

Habsburgokban már kétkedő:
„Ott fészkel az ellenerő.
Kapzsi, romlott dinasztia,
politikai maffia!”

S perdülnek a lapok sorban.
„Mában csírázik a holnap?
Beérik a tett gyümölcse,
s lesz 'ki zsarnok trónját döntse?’”

Ily' kérdések merülnek fel,
szájában nem alszik a tej!
Gondolkodik és mérlegel,
s kérdéseire ráfelel.

Kezdődik a mozgósítás,
hadszínterekre behívás.
S Lambergtől jön felszólítás,
mennie kell, ez nem vitás!

A parancsot megtagadja,
nincs szívében foganatja.
„A Magyar Hon befogadott,
szeretettel jutalmazott.

*A szándéka igazságos,
hazugság, hogy délibábos!
A jogai törvényesek,
jogász szemmel mesterremek!*

*A felség is meghallgatta,
s azokat mind elfogadta!
Esküt is tett nyomban rája,
Magyarországnak királya!"*

*

*Jön Bácskából szomorú hír,
s Mészárosnak levelet ír.
„Kérem, küldjön délre engem,
a lázadó szerbek ellen!*

*Német vagyok, ám itt élek,
s nincsen bennem semmi kétely,
hogy a jó ügy mellett állok,
hisz' a lázadók zsványok!*

*A magyar nép békés, dolgos,
befogadottakkal gondos.
Ám mindnyájan elnyomottak,
javaikból kifosztottak!*

*Most is osztják egymás ellen,
s lángot gyújt a sötét szellem.
A gyűlölet lelket pusztít,
s öldöklésre késztet, buzdít.*

*Rossz szellemet nem szolgállok,
csak a jó oldalra állok!
Jó szellem lesz győzedelmes,
neki leszek engedelmes!"*

*Bécsben mondják: „Kissé naiv,
gyermeki agy, nem kreatív!
Nekünk szolgál minden erő,
csak erőszak lehet nyerő!*

*Erkölc, morál itt mit sem ér,
csak az érdek legyen a cél,
mely az eszközt szentesíti,
s erőinket egyesíti!"*

*Pesten hitét értékeli,
s elszántságát elismerik.
Érzik tiszta, nemes ember,
s bizton' minden csatát megnyer.*

*Az eszme szép, míg nem torzul,
s rossz irányba el nem fordul!
A szabadság igaz eszme,
s győz, ha van rá fedezete!*

*

*Károly Temesvárra kerül,
s a tényekkel ott szembesül.
Vezérkari százados lesz,
ám a fronton keveset tesz.*

*Hiszen beosztása kötött,
s úgy érzi, hogy hajótörött.
A vezetés bizalmatlan?
Tán személye alkalmatlan?*

*Ily kétségek gyötrik egyre,
s készülődik harci tetre.
Ez ügyben több levelet ír,
ám nem jó rá válasz, jó hír.*

*Kétsége nem alaptalan,
s nem azért, mert alkalmatlan.
Hanem azért, mert a neve,
hirtelen lett éjfekete.*

*Testvérei szép sorjában
felesküdték új császárra.
Aki ifjú és szószegő,
s a helyzetet átrendező.*

*Szégyelli és nagyon bántja,
hogy áruló a családja.
Ám a hite ép, töretlen,
s élteti az igaz szellem.*

*November hónap közepén,
jó egy várva várt esemény.
Bizalmat kap, szolgálatot,
s testhezálló feladatot.*

*Csákovai szerb táborban,
a gyűlölet fel-felfortyan.
Hadoszlopot küldnek oda,
nem lesz tovább víg tivornya!*

*Vezérkari tisztjük Károly
felkelőket üt, vág, s páhol.
Az ellenség szerb és román,
földet túró paraszt, s csobán.*

*Károly rangja erősödik,
ám kételye fokozódik.
Látja a sok képmutató
fondorlatos bajtokozót.*

*Környezete bizalmatlan,
s az indulat forr, mint katlan.
Bizonyított, mégsem elég!
Orra alatt motyog, s beszél:*

*„Szemtől szemben mind jó barát,
s hátam mögött, mint a darázs
zümmög, szúr, és mérget lövell,
s kitaszítna víg örömet.”*

*Zászlóalját átvezénylik,
Versec alá áthelyezik.
S Damjanichnak keze alatt,
nő a rábízott feladat.*

*Az ezredes megkedveli
gondját, baját is megérti.
Hiszen Ő már túl van ezen,
a lelki próbatételen.*

*

*S jó egy kemény életvizsga,
melyhez nem kell csak egy szikra.
Jarkovácon szállnak éppen,
szerbek között „vendégségben.”*

*Feltűnő a szívélyesség,
mézes-mázos nagy kedvesség!
Esznek-isznak és mulatnak,
s fáradságtól elalszanak.*

*Gyanútlan a magyar sereg,
az ellenség már közeleg!
Orvul jönnek, szúrnak-dőfnek,
ki felriad, az megdöbben.*

*Tízezer szerb vadul gyilkol,
olyan e hely, mint a pokol!
A magyarok védekeznek,
hogyha kézbe fegyvert lelnek!*

*Sokak mellett nincs is fegyver,
mert az éjjel, lábon elkelt!
Ellopták a szállásadók!
Eszközben nem válogatók.*

S lobban a láng éjszakában,
Károly jeles helytállásban!
S Damjanichcsal egyetemben,
küzd a sötét fergetegben.

Isten segítségét hívják,
élet-halál harcúkvívják.
Akik futnak és kitörnek,
hajnaltájban egyesülnek.

*

*Bácska, Bánság vérző földek,
ahol rácok embert ölnek,
egyre ritkul az ősi nép,
számára már közelg' a vég!*

*S elárvul a szép délvidék,
a gondolat múltat idéz.
Felvillannak magyar napok,
s ködbe vesznek a holnapok.*

*A sok helység romokban van,
felhők mögött áldoz a nap.
Felkel holnap és megborzasz,
s a látványtól összeroskad!*

*Károly ezen gondolkodik,
magyar életért aggódik.
Tudja, a szerb nem kegyelmez,
szava, tette hazug, jelmez!*

*

*Álom hava hoz változást,
teher alól feloldozást.
Őrrnagy lesz a tiszti soron,
s tél tábornok is beoson.*

*„Schwarzenberg” sorgyalogezred
sorsának a helyzet kedvez.
Hisz' harmadik zászlóalja,
Károlyt parancsnoknak kapja.*

*Így lesznek Ők legvitézebb,
harc feladatra képzett,
bátor, elszánt küzdő csapat,
'kiket ellenség felavat.*

*Hadosztályukat északra,
küldik védő feladatra!
Közép-Tisza folyásához,
ahol a had beszállásol.*

*Károly Törökszentmiklóson
figyel, mint kerecsensólyom.
Fürkészi a messzi távot,
melyet a fagy elvarázsolt.*

*S történt vele furcsa eset,
'mit a főhős is lejegyzett
S küldte haza ezen „okmányt”,
légi úton, galambpostán.*

*„Édes Lizám, egyetlenem,
mellém rendelt nagy szerelmem!
Boldogságom Veled osztom,
történetét most elmondom:*

*„Huszonnegyedikén reggel,
indultam nagy kísérettel.
Cibakházára átmentünk,
ébredezett harci kedvünk!*

*Február volt hóban jártunk,
fázott kezünk, és a lábunk.
Őrködtünk egy átkelőnél,
átellenben készülődés.*

*Megszerveztem a védelmet,
kézben feszült a fegyverzet.
Aztán indult a támadás,
s hártottunk minden csapást!*

*Tüzesedett a hangulat,
ilyenkor csak bolond mulat!
S mi küzdöttünk elszánt hévvel,
a támadó ellenséggel.*

*Alig észlelt pillanatban,
fordult a szél, láthatatlan.
S kedvezett az útjárása,
s mentünk ellentámadásra.*

*Rohantunk a gerendákon,
a harci tűz füstölt, lángolt.
Velünk futott másfél század,
alattunk a Tisza áradt!*

*Az osztrák a töltés mögött,
káromkodott és köpködött.
Vártak felmentő seregre,
italra és élelemre.*

*Hídhoz közel állt egy csárda,
roskadozott, végét járta.
Nádtetején hó dunna volt,
s benne ezer hópihe toll.*

*Háttérben állt száz jegenye,
s zengett varjúk karéneke.
Azt károgták, mindenért kár,
hej be' soká lesz itt a nyár!*

*Csak bámultam, mint egy bornyú,
kerekszemű, száraz torkú.
Tér és idő olvadt egybe,
akárcsak egy népmesében.*

*Szemben ellen' katonája,
ruhán kék a hajtókája!
S mintha enyéimet látnám,
megtévesztő volt e látvány!*

*Gyanútlanul közeledtem,
és boldogan integettem.
Körbevettek és lefogtak,
jeges földre letiportak.*

*Mart a szégyen kívül-belül,
a császár majd jókat derül!
S katonáim mind megvetnek,
s árulónak bélyegeznek..*

*Behurcoltak a csárdába,
s folytatódott a rémdráma.
A túlparton a dob pergett,
s bennem a vér jéggé dermedt.*

*Gyülekezés, takarodó!
gyorsan jelzett a doboló.
Enyéim itt felejtetek,
s nem lesz többé visszamenet?*

*Görcsben teltek hosszú percek,
s összetörtem, mint egy gyermek.
Fohászra nyílt ijedt lelkem,
s Megváltómban társra leltem.*

*Édes Lizám, csoda történt,
nem nyelt el a fagyos őrvény!
Mint Jónás a cet gyomrából,
szabadultam jóvoltából!*

*

*Két emberem volt közelben,
kiket később megöleltem.
S megköszöntem hűségüket,
vitéz, bátor nagy tettüket!*

*Talabér volt egyik neve,
s húsz ember a kísérete.
Illésy volt a jó másik,
emberségük, mint a gránit!*

*A hadnagy és a százados
cselekvése áldozatos.
Ők hoztak rám segítséget,
s a lelkemnek békeséget.*

*Sokan estek, haláloztak,
szabadságomért áldoztak.
Isten áldja emléküket,
kiket alant megnevezek!*

*Goldstein főhadnagy, 'ki zsidó.
S Röss tizedes a sörivó.
Bukay a kis tizedes,
s Berger közvitéz, 'ki eszes.*

*Sokan fekszenek kórházban,
megcsonkoltan, sebtől lázban.
Mindnek külön hálás vagyok,
védjék őket az angyalok!"*

*

*S fentről jön az elismerés,
a hadügytől kitüntetés.
Zászlóaljának zászlaját,
illeti a díszcsillogás!*

*Neve, Magyar Katonai
Érdemrend, mely szolgálati.
Legmagasabb a méltónak
'ki ellenfélt feltartóztat.*

*3. osztály' fokozat,
hiszen nagy volt az áldozat!
Minden honvéd megérdemli,
ki hazáját védelmezi!*

*

*Március van ötödike,
légben olvad a hópihe.
Tavaszi tündére integet,
s ajtón kopog a kikelet.*

*Szólnoknál van a nagy kezdet,
a harcállás nekünk kedvez.
Ez egy hatalmas ütközet
sok az életével fizet!*

*Jó Leiningen példaadó,
s magas jutalomra méltó.
Damjanich ezt látja, tudja,
hogy ez a tett, vitéz munka!*

*Kitünteti a bajtársát,
s méltatja a helytállását;
„Remek helyzetfelismerő,
önállóan is cselekvő!”*

*Károly ekkor alezredes,
teste néhány helyen sebes.
Később dandárparancsnok lesz,
s győzelemért sokat tesz, vesz.*

*A III. hadtest tagja,
melynek Damjanich az atyja.
S holnap hadosztályparancsnok,
s cuppannak a borpalackok.*

*Siker rohan siker után,
kora reggel, vagy délután.
S a tavaszi hadjáratban,
tisztessége csorbíthatatlan!*

*Isaszegnél kivételes,
s a győzelme nyílegyenes!
Ezredesi rangra jutott,
s társainak példát adott.*

*Itt ismeri meg Görgeit,
gondolatát, erényeit,
kinek barátságát nyeri,
s képességét elismeri.*

*„Lassan, megfontoltan beszél.
Ha kell dorgál, ha kell dicsér.
Tiszta ésszel gondolkodik,
s a holnapban bizakodik.*

*Nem lelkesít, nem ragad el,
érvvel meggyőződést lehel.
Példaképem lett ő hamar,
jó katona, derék magyar!”*

*

*Bíztató a tavasz illat,
fény sugara fel-felvillan.
Ám egy rossz hír mindent áthat,
Kárpát-bércén vad szél vágat!*

*Mondják, hogy a császár árvul,
s cáratyuska mellé társul.
Furcsa ez a társas viszony,
mely számunkra lesz majd iszony!*

*Június van, huszadika,
zajlik a peredi csata.
A III. hadtest élén,
vezetőcsere lesz, békés.*

*Másnap Károly váltja Jánost,
barátságuk nem volt árkolt.
Tiszta, nemes, emberséges,
minden téren bensőséges.*

*Tábornokká lép ma elő,
lelke mélyén szunnyad erő.
Van még bőven tartaléka,
s Komáromnál bizonyítja.*

*Az oroszokkal megküzd Vácnál
nincsen benne semmi gátlás!
Hadtestével egymagában
hadakozik egyfolytában.*

*„Nyolc órán át folyt a csata,
ez volt életem legszebb napja.
Nem volt semmi csodavárás,
július volt, szállt az áldás!”*

*A főerők elvonultak,
tizenhetedikét írtak.
S alig múlik csonka hónap
minden ember levert, szótlan.*

*„Megy a csapat Világosra,
fordul szívem haragosra,
Augustus van tizenhárom,
besötétül a világom.*

*Ne várj rózsám, ne várj haza!
nem lesz dicső végső csata.
Nekünk végleg befellegzett,
fejünk felett eldöntetett.”*

*Kél a bánat harcos ajkán,
tudják, itt maradnak árván.
Vagy fogolyként elhurcolva,
tengődnek, mint egy rabszolga.*

*Leiningen is némán hallgat,
hüvelyében van a kardlap.
Mától ottan árválkodik,
s hős csatákról álmodozik.*

*Kardját rozsdá, őt vád éri,
becsületét mélyen sérti.
A vád hamis, egy rágalom,
amit rákent a hatalom.*

Görgeit is elátkozzák,
s ámulással megvádolják.
Tiltakozik érdekében,
az igazság védelmében.

„E férfiú nagy, jellemes,
emberségében egyenes.
Legyen bármily' ellenáram,
nem kétkedem irányában!”

*Harmincéves, s bitó alatt,
szíve görcsöl, majd széthasad.
Ő a sorban a tizedik,
tisztességet így fizetik.*

*

Aulich Lajos

**Császári és királyi hadnagy, őrnagy alezredes
Honvéd vezérőrnagy, tábornok, hadügyminiszter**

**Pozsony, 1793. augusztus 25. – Arad, 1849. október 6.
Élt: 56 évet**

„Az ügyet szolgálom, nem a személyeket.”

/Aulich Lajos/

*„egész táborunkba tisztább és jobb érzelmű törzstisztünk alig van”.
Beöthy Ödön délvidéki tejhatalmú országos biztos ajánlósora Kossuth Lajosnak.*

*Észak-nyugaton van Pozsony,
'hol égre tör számos torony.
Nevezetes ez a város,
feladata nem szokványos.*

*Koronázó helység lévén,
örködik az ország békén.
S megfelelően alkotmánynak,
törvényt alkot az országnak.*

*Lakossága német többség,
honpolgárként meg kisebbség.
Bevándorolt telepések,
tisztességes, jó emberek.*

*Aulich-ék is németek,
szeretik a vendégeket.
Vendéglőjük messze híres,
kosztja magyarosan ízes.*

*Fiaikat taníttatják,
magániskolába adják.
S mikor Lajos tizenkilenc,
katonaként ő a kedvenc.*

*

*Pál testvére is katona,
kiváló agy, jó koponya!
Hadbíró és tábornok lesz,
s rámosolyog császári kegy.*

*Ezernyolcszáznegyvennyolcban
törzshadbíró Olaszhonban.
S egy év múlva Erdély földjén
őrzi-védi az írt törvényt.*

*

*Eltelt egy év. Ma húszéves,
s mint kényszerű szövetséges,
támogató zászlóaljban,
részt vesz orosz hadjáratban.*

*Kocka fordul, s Moszkva alatt
a francia fut és szalad!
S harcol Napóleon ellen,
a császári főszeregben.*

*Osztrák-poros, orosz és svéd,
együtt közös érdeket véd.
S győznek népek csatájában,
Lipcse város határában.*

*Aulichot kinevezik,
és hadnagyi rangba teszik.
Ettől kezdve az ezrede,
Sándor cár nevét viselte.*

*Hívják Bécsbe az ezredét,
bátorítják önérzetét.
Sándor cár is ott van éppen,
nem hajtja más, mint az érdek!*

*Egyezségre törekszenek,
s mások ellen szövetkeznek.
Új köntöst kap Európa,
s áldja pápa és a pópa.*

*Ezernyolcszázttizenkilenc,
huszonhat évesen jól fest!
Mindene a katonaság,
féken tartott cimboraság!*

*Pozsony városába kerül,
titkolt álma így teljesül.
Közel van a családjához,
élete így szivárványos.*

*Ez amolyan jó szolgálat,
helyőrségben egyfolytában.
Sándor-sorgyalogezredben,
éli éltét jó kezekben.*

*Mellette van Móga János,
a jövője még talányos!
S az a jó Ludwig Hauk is,
aki később felénk hajlik.*

*.Főhadnagy lesz még Nápolyban,
ám a szikra ott nem lobban.
Utána jön Dalmácia,
ott is őrhelyt kell állnia!*

*A végleges táborhelye,
Pozsony város szülőhelye,
ahol fénylett ifjúsága,
s gyarapodott a tudása.*

*Ott ügyel a biztonságra,
képviselők táborára,
akik folyton tanácskoznak,
ország sorsán vitatkoznak.*

*

*A ranglétrán lassan halad,
egy hadsereg rágós falat!
Tisztek mennek, tisztek jönnek,
s parancsszóval átszerveznek.*

*Tegnap Heinrich Hess érkezett,
kardja éles és fényezett.
S ezredparancsnoki székből,
hatalmat gyakorol ébren.*

*Itt edződik Jászvitz Ferenc,
tishti ruhában van, feszeng.
S Inczedy Samu a hadnagy,
a figyelme sosem lankad!*

*Bánffy János báróval jött,
aki nemes, s kissé fennkölt.
Ám okos és fegyelmezett,
magánélete rendezett.*

*

*Harmincnégy év telt békében,
s emelkedett bölcsességben.
Lajos máig még nem nősült,
agglegényként lassan őszült.*

*Éppenséggel nősülhetne,
ha éltetné jószerencse.
Nők számára szemrevaló,
jól formázta az Alkotó.*

*A tartása lelki tükre,
ősz hajszála szív ezüstje.
Koponyája tiszta észet rejt,
szeme kékje zavarba ejt.*

*Orra majdnem nyílegyenes,
bajsa tömött, pödört, hegyes.
Tekintete távont kutat,
követi a hadi utat.*

*Meg van rajta minden, mi kell!
Mi látható, s 'mit ruha rejt.
Tekintete kissé szűrős,
áthatoló, mélyre fúrós.*

*Azt is látja mit nem kéne,
embertársnak mi a vétke.
Ezért sújtja tartós magány,
sokak számára Ő talány.*

*Minden téren jártas, jeles,
katonái közt hiteles.
Szaktudását elismerik,
tisztelik és hón szeretik.*

*

*Forradalom éve köszönt,
s elmos minden langyos közönyt.
Ébred a táj, ébred elme,
nagy a Teremtő kegyelme!*

*

*Hosszú még az út Aradig,
a szomorú pillanatig.
Út porában lessük léptét,
s megrajzoljuk vitézségét!*

*Ötvenöt év nyomja vállát,
ami előny, mintsem hátrány!
Alezredes rangba kerül,
boldogságban fürdik, hevül.*

*E nap piros betűs nála,
fokkal emelkedik álla!
Április van, tizenkilenc,
s köszönti Őt a regiment.*

*Győrbe átvezénylik nyomban,
majd Trencsénbe kerül onnan.
S északról menetel délre,
horvátok közé Eszékre.*

*Dráva parton a vár erőd,
s megérkezik egy délelőtt.
Az ezrede kimerülve,
fáradtságtól elterülve.*

*Két százada itten marad,
a többi meg tovább halad.
Győzelemre éhes, elszánt,
gyorsléptekkel irány Verbász!*

*Áldás hava kecsegtető,
mező esőtől zöldellő.
Lábon áll még a gabona,
érleli a nap mosolya.*

*Bácska, Bánát és Szerémség,
kulcsfontosságú e térség!
Termőföldért folyik hajsza,
ez a vidék éléskamra.*

*A szerbeknek kell e három,
s mi megvédjük bármi áron!
Ez a tervünk, s lesz e merszünk,
ragadozóval küzdenünk?*

*Veszélyben a magyar falvak,
kutyaszorítóban vannak.
S ti is derék jó németek,
ma a ráctól kell féljete!*

*Szenttamáson van a fészük,
szívrejteken forr a mérgük.
Nem tudják mért, de gyűlölnek,
s válogatás nélkül ölnek!*

*A töröktől lelkük sebzett,
testük szikár, harcban edzett.
Kell a miénk, ősi jussunk,
tolvaj elől el ne fussunk!*

*Itt az első vad ütközet,
'melyet egy második követ.
Van nagy erő és védelem,
s védekezésből átmenet.*

*Aulich is ott a tűzben,
katonáihoz nem hűtlen!
Ezredparancsnoka báró
Bakonyi, 'ki élenjáró.*

*Szeptember van, őszben járunk,
fáradt lelkünk, kezünk, lábunk.
Jó harmadik, végső ostrom,
roncsolt minden meleg otthon.*

*Hadügyminiszter a vezér.
Mészáros hiteles személy!
Új tervekkel próbálkozik,
ám helytelen taktikázik!*

*Hiányos a végrehajtás,
egység híján van elhajlás.
S elmarad a várt győzelem,
babér nekünk már nem terem!*

*A földanya sír, vonaglik,
panasza az égig hallik.
Holdudvar ül kisírt szemén,
hullahegyek horpadt ölén.*

*

*Rendezkedünk védelemre,
nekünk ez a hely kelepce?
Erdélyben is nő a válság,
s veszni látszik a szép Bánság.*

*Háború van. Ám földeken,
ahol termő élet terem,
munkálkodnak paraszt népek.
Kell a kenyér, a jó éték!*

*Barázdába magot vetnek,
föld, ekétől szakad, herseg.
Mag, ha elhal, nincs folytatás,
nem lesz termő megújulás.*

*A főhősünk megbízható,
szaktudása használható.
Minden téren bizonyított,
sok támadást megállított.*

*Ezredes lesz ezredénél,
ez számára továbblépés.
S Fel'-Dunához átvezénylik,
hiszen a baj ott örvénylik.*

*Vele megy két zászlóalja,
válogatott emberfajta.
Újonc is jön ezerkétszáz,
kiképzetlen emberpéldány.*

*

*Az oktatás nagy feladat,
Aulichnak csak egy falat!
Szaktudása aranyat ér,
kiképző tiszt most a vezér!*

*

*Ma akadt egy jóra való,
alaptalan vádaskodó,
tisztjeiben kételkedő,
a központnak feljelentő.*

*A Bizottmány visszajelez,
bizonyítékot vár, keres.
„Valljon színt most minden tisztünk,
s fogadalmuk el kell hinnünk.”*

*Hűségesküt tesznek sorban,
s írásuk is gyanút foszlat.
Megszilárdult a bizalom,
vádaskodás nagy ártalom!*

*Görgey Artúr kedveli,
s dandárparancsnokká teszi.
Pozsonyt védi rendületlen,
ezerfokos hevületben.*

*December van, álom hava,
helyén van a tisztek java.
Ám sokan átmenekülnek,
s császári trón elé ülnek.*

*Menjen, hulljon a férgese!
Fojtsa bűzös lehelete!
Nyalják zsarnok testét csontig,
míg ókelme szét nem foszlik!*

*Aulich is helyén marad,
szívből jött az adott szava.
Ám Bakonyi Sándor báró
honvédségtől lett kiálló.*

*

*Lipót várát ostromolják,
s az ellenfélt jól megosztják.
Sikerült a hadművelet,
véget ért egy nehéz „menet”.*

*Egyszer adok, másszor kapok,
forgandóak a sorslapok.
S Felvidéken januárban,
ellenség áll fénysugárban.*

*Ám a Napunk nekünk ragyog,
s fényesednek a csillagok!
Él a remény szívünk mélyén,
s bizakodunk az év végén.*

*

*Sóhajt az ég, s nagyot lapoz,
Újév köszönti a Napot.
S jön ellenszél, jó fergeteg,
nyugát felől osztrák sereg.*

*Aulich hadosztály élén,
Alsóturcsek, s Mosóc szélén
veri Götznek támadását,
gyengíti a harcállását.*

*Egy hét múlva bekerítik,
lelkét törik, keserítik.
Ott a Szalka hegy aljában
beomlott egy bányajárat!*

*A járatot megtisztítják,
s menekülés útját nyitják.
Szabadul a honvédsereg,
senki köztünk nem kesereg!*

*Görgei a méltatója,
Mészáros a szószólója.
„Lajos jeles, jó katona,
honvédsereg az otthona.*

*Szívén szőve a kokárda,
mi vagyunk az Ő családja”
Kossuth hallja és megérti;
nincsen kifogása néki.*

*S tábornok lesz februárban,
lelke fürdik boldogságban.
Huszonötödike van ma,
s tovább íródik e dráma.*

*

*Kápolnai csatatéren,
neki is terem egy érem.
A balszárnyat erősíti,
s küzd, mint egykor a hős Zrínyi.*

*Tiszafüred. Haditanács.
Testet éget, s gyógyít csalán.
S Dembinski megy méltósággal,
jól dönteni nagy kockázat!*

*Lajost várja, új kihívás,
felkéréssel felszólítás:
„A II. hadtest élén,
folytassa az ügyintézést!”*

*Meg is cselekszi azt nyomban,
kevés erre e pár mondat.
Mindenkiről gondoskodik,
megfontoltan gondolkodik.*

*Bajtársak közt elmélkedik,
s a szavait értelmezik.
Polgártábornok a neve,
Ő e hadtestnek a feje!*

*Mindenkinek útmutató,
öltözete példaadó.
Honvéd atillában járkál,
követendő földi látvány!*

*

*A hadteste jó tartalék,
s bevethető Isaszegnél.
Szelek szárnyán jutnak oda,
egyik legény sem pipogya!*

*Április hat napját jegyzik,
s az osztrák had ritkul, feslik.
A honvéd had fergeteges,
a jövőnk most ígéretes!*

*Köszönhető Damjanichnak,
konok, makacs tartásának,
és Aulich elméjének,
s helyzetfelismerésének.*

*

*Jön Windisch-Gratz nagy sereggel,
jó négyszeres túleróval.
Aulich-kal állnak szemben,
jól elosztott kimért rendben.*

*Tábornokunk taktikázik,
reméljük, hogy nem hibázik!
Célja; velük elhíttetni,
hogy a főszeregünk van itt!*

*S két hétig tart az altatás,
megtévesztés, elkábítás.
S cinkotai lelkeszlakban,
'hol a főhadiszállás van,*

*megtörtént a magyar csoda,
helytállásnak fényes csúcsa!
Hőseinket Pesten várják,
s virágszirmokkal dobálják!*

*A főszeregünk ezalatt,
sikert sikerekre arat.
Az osztrákot bekerítik,
s menekvésre kényszerítik.*

*Komárom is felszabadul,
ez aztán a honvédbravúr!
Április tűnt szelek szárnyán,
a győzelem nem csak ábránd!*

*Gyorsan romlik egészsége,
s törik teste dicsősége.
Mégis a had élén marad,
s Buda felé indul, halad.*

*Buda várát ostromolják,
a falait löve bontják.
S győznek bátor helytállással,
példaadó kitartással.*

*Nem kellett már ide fortély,
ujjong minden vitéz honvéd!
Május huszonegyediké,
fán turbékol a gerlice.*

*

*Komáromban Csánnyal, s Kissel,
Lajos ott áll emelt fővel
Görgei Artúrral szemben,
tapintható dermedt csendben.*

*Taglalnak egy fontos tervet,
amely néhány kérdést felvet.
A lényegre összpontosít,
s védelemre bebiztosít.*

*Szegeden van már a kormány,
s tanácskoznak Haza sorsán.
Mindannyian kitartanak,
becsületük hiánytalan.*

*

*Rövid ideig miniszter,
minden haditettet ismer.
Menti, ami még menthető,
tudja, mit hoz a jövőendő.*

*Csatlakozik Görgeyhez,
fej a testhez, s test a fejhez.
S a szőlősi kopár síkon,
osztoznak a lelki kínon.*

*Nem kér, s nem is vár kegyelmet,
ismeri a vassfegyelmet.
Higgadt, okos, vonzó személy,
tudja, hogy már nincs több esély.*

*Hiszi, hogy győz a szabadság,
és megszűnik majd a rabság!
S akkor talán minden nemzet,
megszüli a világrendet.*

*Aradon éri végzete,
'hol megáll a lélegzete.
A sorstól ez rendeltetett,
nyugodt volt és fegyelmezett.*

*

„A magyar hadsereg összes parancsnokának!

Harcunk, amelyet Európa két elbizakodott hatalmassága ellen vezetünk, nem a nemzetiség, hanem a közszabadság harca az abszolutizmus ellen. Győzelmeink elődiadalai a világszabadságnak. Így van a nemzet kormánya lelkesülve, így van különösen meggyőződve a nemzet hadügyét vezénylő végrehajtó hatalom.”

Szeged, 1849. július hó

Aulich Lajos hadügyminiszter

Damjanich János

**Császári, királyi hadapród, alszázados
Honvéd vezérőrnagy, tábornok**

**Staza, 1804. december 8. – Arad, 1849. október 6.
Élt: 45 évet**

„Ma délután értem ide Törökszentmiklóásra, s itt találtam a rettenthetetlen hős Damjanichot, s találtam seregét, mely bátor, mint az oroszlán, lelkesült, mint az erény, határozott, mint az erő, s hű a hazához, mint a kardvas markolatjához. Aki e sereget és vezéreit látja, annak kebléhez hazánk győzelme felett a kétségnek szikrája sem férhet többé.”

/Kossuth Lajos/

*Szerb származék, vagyontalan,
állja sorsát derekasan.
Helyén van a szíve, s esze,
velünk gurul sorskereke!*

*Felmenői mind katonák,
védték császár birodalmát.
Tiszt az apja és hűséges,
a pályája csillagfényes.*

*A kis Janko vézna gyermek,
gyorsan növő magas termet.
A szülei papnak szánják,
s Isten kegyébe ajánlják.*

*Tizenhat évesen lázad,
önállóan dönt és választ.
Jelentkezik a seregbe,
mely jobb, mint egy papnevelde!*

*Temesváron tanul rendet,
különleges vasfegyelmet.
S az iskola végeztével,
újoncokat Ő vezényel.*

*Hadapród, majd alszázados,
több helyen is szolgálatos.
Látni Budán, Milánóban,
s a gyönyörű Veronában.*

*Tanult, nyitott, érdeklődő,
változásban érlelődő.
Forrása a Pesti Hírlap,
talál benne mindent nyíltan!*

*Asszonya lett Emília,
a Csernovics família
zsenge, fiatal hajtása.
Jól sikerült választása!*

*Az ifjú pár hálás, boldog!
Áldják Istent és a sorsot,
'melynek sora ismeretlen,
szeszélyes és érthetetlen!*

*S jó a változásnak éve,
s bomlik egység, mint a kéve.
Telve népek sérelmekkel,
és nemzeti érzelmekkel.*

*Temesváron is van pezsgés,
kikeleti lágy szédelgés.
Azaz lenne, hogyha hagynák,
erőszakkal útját állnák!*

*Ez az elve Haynaunak,
az osztrák altábornagynak.
Aki rideg, modortalan,
pökhendi és bárdolatlan.*

*„A magyar egy kutya nemzet,
mindig vágyálmokat kerget.
Éli éltét lumpenmódra,
s nem hallgat az okos szóra!*

*Munka helyett betyárkodik,
szabadságról ábrándozik.
Akárhányszor jön új század,
ura ellen többször lázad.”*

*Tisztek előtt habzik szája,
lelkülete, mint a trágya.
Azt hiszi, hogy felsőbbrendű.
Beltenyészet, félkegyelmű!*

*A sértettek megdöbbennek,
és egy kicsit megszeppennek.
Damjanich kél védelmükre,
s vigyáz a becsületükre.*

*Haynaut jól megdorgálja,
mert nemzetünk szidalmazza.
Így lesz neki haragosa,
később pedig a gyilkosa.*

*Büntetése száműzetés,
jobb, mint ötven korbácsütés!
Jelölt helye Itália,
addig meg sem kell állnia!*

*Fut a hír a történelekről,
Damjanichnak hűségéről.
Tudjuk róla, rác a vére,
ám bennünk a reménysége.*

*Látja, ügyünk tiszta, jogos,
elfogadott, s alkotmányos.
A fejlődés szerves része,
melytől népnek lesz jóléte.*

*

*Felkelt Lombard és Velence,
s izzik, mint egy nagy kemence.
Függetlenség álma, célja,
volt rá erre számos példa!*

*Damjanich ezt elítéli,
az Ő álma szövetségi.
Összefogva minden néppel,
Istenfélő emberséggel.*

*E vágy egyszer nem lesz álom,
ott csillog a láthatáron.
Oszoljon hát a sötétség,
s köttessék meg újszövetség!*

*

*A kormány már hazavárja,
s indul a Hon hívására.
Szapora a keze-lába,
s megérkezik nemsokára.*

Batthyánynál jelentkezik,
'kiról később lelkendezik.
„Barátságos és szívélyes,
kormányfőnek jó, erélyes!”

*

Honvéd őrnagy lett ma rangja,
s önbizalomtól nő hangja.
Szegedre megy másnap reggel,
június van, a nap perzsel!

Teljesült a szerény óhaj!
3. honvédszászlóalj
kapitánya lett már mától,
Mészárosnak jóvoltából.

Délvidékre küldik onnan,
'hol a Haza veszélyben van!
Fajtársai lázadoznak,
fosztogatnak, s gyújtogatnak.

Damjanich is szerb származék,
befogadott, s hálás ezért.
E szent HAZA egy oltalom,
a HŰSÉG egy szép fogalom!

Emberei önkéntesek,
verbuváltak, képzetlenek.
A legtöbbje faragatlan,
számukra e hely szokatlan.

A jó erkölcs néha sorvad,
s vannak bizony, akik lopnak!
Részegsége vetemednek,
s aztán porban fetrengenek.

Ezért kell a vasfegyelem,
a romlottnak nincs kegyelem!
A jó acélt tűzben edzik,
napkeltétől-késő estig.

Sokan folyton háborognak,
s hangot adva tiltakoznak.
Ellenállnak akaratnak,
feljebbvalói parancsnak.

A hadügynél megvádolják,
s lemondásra felszólítják.
Ám Mészáros célját érti,
s minden vádpontban megvédi.

*

*A bizalma kamatozik!
A szerb farkas ágaskodik,
s testünk szaggatja körmével,
s játszik János türelmével.*

*Hősünk nem vár, és visszacsap,
okos, elszánt, kemény, makacs.
Kitartása példaadó,
meghökken a sok hangadó.*

*Háborgásuk lassan csitul,
s mint fáradt szél végleg halkul.
Elismerik vezérüknek,
s helyzetükkel megbékülnek.*

*Így lett ez az alakulat,
'ki a múltján már csak mulat,
szegedi had, „fehér tollas”,
vitéz tette mindig szomjas.*

*

*Damjanich a legkiválóbb
alparancsnok, s leghelytállóbb.
Kitartásban mindig jeles,
szeretetünkre érdemes.*

*Szereti a magyar népet,
Kárpát-medencei létet.
Ezért harcol oldalunkon,
s osztozik a bánatunkon.*

*Mondják, néha modortalan.
A fajtánknál sem szokatlan!
No meg durva, faragatlan,
s rossz kedvében bárdolatlan.*

*Kedveli, ha ünnepelik,
s ékes szókkal kenegetik.
Feszül benne nagy hiúság,
és jó adag férfiaság.*

*Szívlelik az „öregurat”,
'ki a haddal együtt mulat.
Közöttük Ő a nép hőse,
az életük ismerőse.*

*Beszél szerbül és románul,
magyar nyelven szíve lágyul.
Tiszta magyar érzületű,
embersége mintaszerű.*

*Tapasztalják erényeit,
s elszenvedik a gyengéit.
Egynémelykor vagdalkozó,
vagy nagylelkű adakozó.*

*Bátor, derék, tekintélyes,
az ellenségre veszélyes.
Barátaival szívélyes,
hírnevére igen kényes!*

*

*No, de halljuk vitéz tettét,
mért szerették, s mért tisztelték?
Merre szolgált, merre harcolt.
ellenfelet merre hajszólt?*

*Forogjon az időkerék!
Szemem idősíkra ránéz.
Október van, tizenhárom,
győzelem a láthatáron!*

*Törökbecsén kitüntetik,
majd Versecre áthelyezik.
A helyőrség parancsnoka,
reszket láttán a pipogya.*

*Kilencedike, november,
deres a táj kora reggel.
János hada készülődik,
s a szerbekkel megütközik.*

*Strázsa neve Táborfalva,
Bessarabics itt a gazda.
Hősiesen védekeznek,
ám a végén mind elesnek.*

*S jó a magyar bosszúállás,
emberből állattá válás.
Egy tiszt aljas parancsot ad,
s foglyot gyilkol a honvéd had.*

*Csűrbe hatvan szerbet zárnak,
s a tűzkakas égig szárnyal!
Ordítóznak, s mind benn égnek,
gyűlölete van a vérnek.*

*Szemet szemért, fogat fogért,
egy életet, egy életért!
Ősi törvény mely íratlan,
ne legyen bűn bosszulatlan!*

*Alibunár következik,
a harci kedv tüzesedik.
Suplikácza vajda a vezér,
gyors győzelmet remél, s ígér.*

*Mindez bejött, de fordítva,
s menekülnek ők ordítva,
fejveszetten, poggyász nélkül.
Még a vén nap is megrémül!*

*Ég a helység minden háza,
s két egyháznak irattára!
Riadalom a szerbek közt,
folyik a vér, s a bánatkönny.*

*Károlyfalván téli tájon,
madár sem ül odvas fákon.
A szerbekkel mind elmennek,
menekülve útra kelnek.*

*Damjanich int, s tovább halad,
neki ez egy könnyű falat.
Jarkovácra most érkezik,
s a lakókban nem kételkedik.*

*Jóhiszemű, s ott megszállnak,
ahol majdnem rá is fáznak!
A kedvesség csupán álca,
hiszen körbe vannak zárva!*

*A szerb csapat majd tízezer
a magyar meg épp négyezer.
A háziak sem tétlenek,
jelre kapnak majd vérszemet.*

*S kakasszóra, virradóra,
kezdődik a fegyverpróba.
Puska durran, s a kard csörren,
alvó ébred és megdöbben.*

*Védekeznek, menekülnek,
s erdő alján egyesülnek.
S megfordulnak támadásra,
a végső leszámolásra.*

*Leiningennél már taglaltam,
hogymindenki lankadatlan.
Harcolnak az életükért,
a Hazáért, s szerelmükért.*

*Elszántságuk bizonyítja,
s a szerbeket kiszorítja,
Legyilkolják a foglyokat,
s felgyújtják a házaikat.*

*

*Kossuth látja jó katona,
lett egy újabb tábornoka!
'Ki rendkívül tehetséges,
határozott, eredményes.*

*Negyvenkilenc januárja,
jön a télnek újabb árja!
Pancsova szerb darázs-fészek,
mely létünkre túl veszélyes!*

*Kiss tábornok megtámadja,
s az életét majd ott hagyja!
A parancsnok tehetetlen,
ez a tábor verhetetlen?*

*Kiss Ernőt ma lemondadják,
s helyét Damjanichnak adják.
'Ki a harctéren veretlen,
ez másoknak érthetetlen.*

*Kijelölve a feladat,
ám helyébe újabb akad.
Átértékelve a helyzet,
az orosz jön, s földet renget!*

*Észak felé kell vonulni,
Szolnoknál kell egyesülni!
Ez a parancs, indulni kell,
szívben érlelt jó reménnyel.*

*Damjanich ma levelet ír,
gondolata tiszta és nyílt.
Minden szava igaz, s kemény,
a címzettje, a szerb vezér.*

*Kuzman Todorovics Úrnak!
Ön még békejobbot nyújthat,
s megbékélhet e nemzettel,
tisztességes feltétellel.*

*Szövetkeztek az osztrákkal,
s Önöknek ez nagy kockázat,
mert a Habsburg császár zsarnok,
szavát nem tartó akarnok.*

*Délen, e terület része
Szentkorona egészének.
Bitorolni nincsen joga,
ez Önnek is az otthona!*

*S hazája még más népeknek,
kiket a sors nem kényeztet.
Egy az utunk, az érdekünk,
szabadon csak úgy élhetünk,*

*ha egymással összefogunk,
s közös célokért harcolunk.
Vegye e tényt fontolóra,
s hallgasson az intő szóra!*

*Kíméljük a civileket,
adjunk nekik tiszteletet!
Szenvedtek ők már eleget,
legyen számukra kegyelem!*

*

*Megy Damjanich jelölt útján,
nincs ki oldjon lelki búján.
Hideg szél fúj Bánság felett,
a Délvidék már elesett!*

*Irány Arad, 'hol a gond nagy.
Gál Miklós a vezérőrnagy.
'Ki a várat körülzárja,
ám nem tudja, hol a zárja!*

*Benn fészkel egy osztrák sereg,
az ott lakó nem kesereg!
Van épp elég muníció,
s dús az élelem porció.*

*A Damjanich hadtest segít.
Hú de nehéz, a mindenit!
Otthon maradt a vár kulcsa,
nem készültek várostromra!*

*Törökszentmiklós az irány.
S február végén, délután
megérkeznek és megszállnak,
s ruhástól a csűrben hálnak.*

*S jönnek dicső, fényes napok,
s élesednek a kardlapok.
No, de vegyük szép sorjában,
mi történik valójában?*

*Március öt. Reggel lábon,
nincs ellenség láthatáron.
Vécseyvel készülődnek,
megfontoltan, felelősen.*

*Szolnok városát beveszik,
az osztrákot elkergetik!
S két hadosztályt gyúrnak egybe,
s vágnak újabb sikerekre.*

*S jó a tavaszi hadjárat,
az idő a fénnel vágtat.
Tápióbicske, Isaszeg,
s Vácott az osztrák rajtaveszt.*

*Majd Nagysalló és Komárom,
magyar zászló áll a váron!
Zöldellik a falombozat.
illatos szellő simogat.*

*Újra felcsillan a remény,
'melyhez egy kis siker elég.
Ám ez dicső, jó sorozat!
Egy legény vígan tárogat.*

*Damjanichot úgy szeretik,
hogy lelkükkel felvértezik.
Ő is gondoskodik róluk,
ha van ügyes bajos dolguk.*

*Sokszor velük eszik, iszik.
létét istenségnek hiszik.
Sokan tűzbe mennek érte,
a szeretet pontos mérce!*

*Görgeit is megismeri,
szaktudását elismeri.
M megbízik fővezérében,
vezetői erényében.*

*Görgei is megszereti,
képességét értékeli,
s kéri, legyen helyettese,
jöjjön vele Debrecenbe!*

*

*Olmütz után válaszüton,
az értelem egyensúlyoz.
Kérdi, mi a helyes lépés,
cselekvés, vagy köldöknézés?*

*A Habsburg-ház trónfosztása,
ismétlődik harmadjára.
Számunkra ez kényszerpálya,
folytatódó nemzetdráma.*

*Damjanich ezt tisztán látja,
Kossuth lépését már várta.
A Habsburgok megfontoltan,
galád módon megcsonkoltak.*

*

*János hősünk keseredett.
„Nem lehetünk alávetett!
Inkább halál, mintsem rabság,
remény is van, igaz, halvány!”*

*Április hó vége táján,
törés keletkezik lábán.
Kettévált a jobb bokája,
véget ért a tiszti pálya?*

*Komáromban, s később Pesten,
a kórházban gyógyul, serken.
Majd Aradon lábadozik,
s benn a várban csontosodik.*

*Ő lett a Főfelügyelő,
mulasztásokat felfedő.
Kossuth állította oda,
számára e hely szálloda.*

*Perczel Miklós a kapitány,
s talál nála egy-két hiányt.
Az ezredest lecsukatja,
így lett rab a házigazda!*

*Jő a háborúnak vége,
dermed, s lapul a föld népe.
A szép remény veszni látszik,
árny a fényre már vadászik.*

*Tovább él majd a függőség,
nem születhet függetlenség!
Másfél évig bíztunk benne,
de a hitünk mára zsenge.*

*

*Arad ősi magyar város,
híresség élt benne számos!
Támadja a balszerencse,
sorsa el van már rendelve!*

*Kossuth itt van és cselekszik,
a megoldásra törekszik.
S átadja a főhatalmat
Görgeinek, 'ki választhat*

*osztrák és az orosz között.
A seregünk felőrlődött!
A feladat fel van adva,
fővezérnél van a labda.*

*Artúr mindent jól megfontol,
a haderőnk kevés, s csonkolt.
Legyünk hősök, s vesszünk mind el,
önemésztő tüzes hittel? 105*

*Vagy mentjük meg a menthetőt,
jövőt termő életerőt,
hogy majd egykor lángra gyúlva,
megpróbáljuk megint újra?*

*

*Orosz előtt kapitulál,
sokak szerint ez árulás!
S első perctől már dorgálják,
minden váddal megdobálják.*

*Damjanich is ugyanígy tesz,
az osztráknak foglya nem lesz!
Orosz kézbe adja kardját,
lázrózsapír lepi arcát.*

*Szíve táján keményedik,
kegyelemben reménykedik.
Testét sújtja a fájdalom,
kínkeserves, gyalázatos.*

*A cár szavát nem tartotta,
Habsburgok kezére adta.
'Kik éltétől megfosztották,
s bitófára akasztották.*

*

hernádvécsei és hajnácskői Vécsey Károly gróf

Császári és királyi őrnagy - Honvéd vezérőrnagy tábornok

Rzeczniów, Lengyelország? Pest? 1803. vagy 1807. november 23. - Arad, 1849. október 6.

Élt: 42 évet

„Meg kell említenem, hogy Vécsey a magyar katonák –ha e kifejezés e helyen alkalmas –legszeleőbb baloldalához tartozott. Még becskerek-i táborozásunk idejében(...)lángolóan szólott Ausztria ellen. Többször mondá: - Nie mehr österreichisch, lieber russich, als österreichhisch, soha többé osztrák, inkább orosz, mint osztrák”

(Vukovics Sebő a bánági tejhatalmú kormánybiztos.)

*'Ki e földre leszüetik,
boldog létben reménykedik.
Érkezzen Ő bármily korban,
lelke szárnyal csillagokban.*

*Ám van köztünk röghöz kötött,
rossz szokástól megkötözött.
Erőtlenül szárnyaszegett,
zsarnok fajnak alávetett.*

*'Kinek léte a Szabadság,
s iránytűje az Igazság,
a gonosszal nem alkuszik,
harcolva győz, vagy elbukik!*

*Kettős erő munkál bennünk,
felelősség jól döntenünk.
Éljünk méltó emberséggel,
nemzetünkért tisztességgel!*

*Vécsey is eljött közénk,
harci kedve nagy, s eltökélt.
Sorsa főntről rendeltetett,
Isten által elrendezett.*

*

*Szülőhelye és ideje,
életének a kezdete
még vitatott örök téma.
Írás híján a múlt néma!*

*Az ősei császárhűek,
hisz' ez látszott ésszerűnek.
Célratörőn nagyravágyók,
így lettek ők egykor bárók.*

*Apja Vécsey Ágoston,
jó katona, kissé zordon.
Merev, konzervatív egyén,
folt ne essen rangján, nevén!*

*Magyar-német família,
anyja Colson Amália.
A társalgás nyelve német,
kemény, fegyelmezett élet!*

*Bőséges a gyermekáldás,
tervszerű a sorsformálás.
Minden fiú katona lesz,
s parancsszóra ugrik és tesz.*

*Solton tölti gyermekkorát,
látja a nép állapotát.
Erős rá a német hatás,
mégsem működik önccsalás!*

*Gömör vármegyén Feleden,
sokat játszik önfeledten.
Itt lakik az apja öccse,
az élet szép, napsütötte.*

*Itt a szellem magyar, s nyitott,
pirospozsgás, napbarnított.
Rajzolódik arculata,
valós magyarságtudata.*

*

*Felmenői mind katonák,
s tárolják az anekdoták
a sok jeles történetet,
a harctéri vitéz tettet.*

*Ő is hagyománykövető,
ősök útján nyomkövető.
S Theresianumban diák,
erről szólnak a krónikák.*

*Hadapród a létra fokán,
kezdetkor itt ez a szokás!
Dragonyosezredben szolgál,
s önmagából hibát gyomlál.*

*A huszárezredbe kerül,
s hadnagy rangra érdemesül.
Ez a legkiválóbb egység,
kerülik a balszerencsék.*

*Őrnagy lesz és az is marad!
Katona, de mégis szabad!
Állomása Nagybecskerek,
sorsán sohasem kesereg.*

*A forradalom kezdetén,
a harcoknak legelején,
Délvidéken békességben,
várakoznak készültségben.*

*Kiss Ernő a parancsnoka,
fején virít napkorona.
Tisztelettel felnéz rája,
a bajtársa, jó barátja.*

*Részt vesz szinte minden harcban,
tisztársaival összhangban.
Ezredes lesz, s vezérőrnagy,
néha bírál, vagy jóváhagy.*

*Kötelességtudó férfi,
magát minden téren képzí.
A táborban, s csatatéren,
nevéhez nem tapad szégyen.*

*A termete jóvágású,
karakteres arcvonású.
Tekintete jövőt látó,
kiművelt fő, okos báró.*

*Arca csontos és beesett,
fején haja elrendezett.
Orra alatt bajsza lelóg,
melyen néha zöldell spenót.*

*

*December közepe táján,
fokkal ugrik ranglétráján.
Hadosztályparancsnok, s egyben
tábornok e rettenetben.*

*Főhadszíntéren nagy baj van,
hangya csúszkál teavajban!
Pesten van a császár sereg,
kormánynak az óra ketyeg!*

*Minden lépést felgyorsítanak,
s kelet felé megindulnak.
Debrecenbe ér a kormány,
veszélyben van az alkotmány!*

*

*Eszterházy Sándor lázít,
negyven tisztet el is csábít.
S itt hagyják a népet cserben,
négy száz éves jogos perben!*

*Ez a csoport át is szökik,
s osztrák táborba költözik.
Hívogatón leng lobogó.
A fekete-sárga vonzó?*

*Vécsey nem esküszegő,
a hűsége alapvető.
Hivatkozik a királyra,
határozott parancsára.*

*Piros, fehér, zöld a színe,
magyar lelke és a szíve.
Félte gondol Hazájára,
s büszkén néz a kokárdára.*

*Lenkey is mellette áll,
az ezredes huszár, s jó társ.
Galiciából érkezett,
fáradt teste gémberedett.*

*Az alakulat is marad,
áruló az, 'ki megtagad.
A katonák földhöz húék,
vagyonatlan egyszerűek.*

*Nekik érték e szent Haza,
s csillaglombos boltozata,
amely táplál, amely étet,
mely fogalom valós képzet.*

*

*Bácskát, s Bánátot ürtik,
a javakat menekítik.
S mennek Szolnok térségébe,
ütközetek örvényébe.*

*Mennek, vonulnak a haddal,
s küzdenek a fáradtsággal.
A hiányos fegyvelemmel,
s fogyatkozó élelemmel.*

*„Sok bakának nincs cipője,
elvásott a lábbelije!
Hiányos a felszerelés,
s amiből van, az is kevés!*

*Az ügyvivő bürokrata,
a döntéstől szabadulna.
A kérvényünk, ha átveszi,
rögtön más asztalra teszi.*

*A polgári hatóság rossz,
vontatottan finanszíroz!
Késleltet az ügyintéző,
s húzódik a menetidő.”*

*Így háborog Kossuth felé,
s tesz egy javaslatot elé:
„Adjon hatalmat és jogot,
s meghódítom az égboltot.*

*Szükségben a jog módosul,
s a helyzettel azonosul.
Fő a fontossági sorrend,
'ki mást állít, sunyi álszent!”*

*Kossuth hajlik okos szóra,
tudja fontos minden óra.
Vécseyvel megegyezik,
és azonnal intézkedik.*

*A tábornok határozott,
fellépése acélozott.
S meg is minden szépen, csendben,
diktált katonai rendben.*

*

*Pár nap múlva Károly boldog,
oldódnak a görcsös dolgok.
Jelentése lelkenedező:
„Van minden, mi alapvető,*

*valamennyi csapat készen,
begyakorolva harcképes.
Várnak önfeláldozásra,
honvédelmi nagy csatákra.*

*A 6. hadosztály ép!
Nem fújta szét a déli szél.
Valahányan hőssé váltak,
helytállásuk jó példázat.*

*Ők nem felkent népszarolók,
hamis esküs néparulók.
Ők magyarok és vitézek,
a Hazáért tette készek!*

*Egész lényük átszellemült,
s nemesedett a jellemük.
Vérszerződők szelleme él,
Hazánk szabadsága a cél!”*

*

*Én is köztük táborozom,
s a jó kedvtől bátorodom.
S mert kopik az emlékezet,
amit hallok jegyzetelem.*

*’Negyvenkilenc, március öt,
az érdek minket összeköt.
Szolnok alatt táborozunk,
’mikor gyors parancsot kapunk.*

*Dembinski a fővezérünk,
ki gyakorlott és felkészült.
Lengyel ember, jó katona,
senkinek sem haragosa.*

*„Az osztrákot ki kell verni
és a várost visszavenni!”
Szól az altábornagy szava:
„Hosszú harc lesz, kemény csata.”*

*Cibakházánál átkelve,
Tisza folyón átall menve,
Damjanich már támad nyomban,
s az ellenfél holtan roskad.*

*A rohamot előbb kezdte,
mert az osztrák őt észlelte
a magyar had közeledtét.
Fel lett fedve a jelenlét!*

*Vécsey így későn támad,
testben lüktet a véráram.
S hídon száguld már a sereg,
a hídpalló dübög, s remeg!*

*Jól kezdődik ez a tavasz,
a szolnoki hídfő szabad,
és boldog az egész város,
a test izzadt, s a láb sáros!*

*Az osztrákok meg fürödnek,
s a Zagyvában elmerülnek.
Oda lettek beszorítva,
s folyó vízzel megítatva.*

*Üröm akad az örömben,
s ördög választ eszközökben.
Mert Damjanich megneheztelt
Vécseyre, 'kit felheccelt.*

*Azért lobbant fel a harag,
mert Károly a helyén maradt,
és megkésve cselekedett.
Aztán elsőként jelentett!*

*Jelentett, mert idősebb volt,
nevén ezért ne legyen folt!
Ám Damjanich sérelmezte,
s a kormánynak szóvá tette.*

*A kormánynak lépnie kell,
az ellentét nagy veszélyt rejt!
„Két seregetest összevonva,
e kényes ügy megoldódna.”*

*Kossuth ezen elmélkedik:
„A helyzet csak mérgesedik.
Az egyiknek mennie kell!
Mi legyen a jó vezércsel?”*

*Vécsey lesz visszakozó,
a helyzetet jól megoldó.
Tudja, Damjanich népszerűbb,
vezérhelyre érdemesült.*

*Vécseyt felmagasztalják,
szerénységét jutalmazzák.
Arad vármegyébe küldik,
nyakig boldogságban fürdik.*

*Április hónap elején,
az V. hadtest élén
Arad várát ostromolja,
a szervezést jól megoldja.*

*Neki ez egy új feladat,
huszártiszttel a ló szalad.
A várostrom nagy kihívás,
ágyúkkal folyik bajvívás.*

*A helyzetet tisztán látja,
s Maros gátját robbanttatja.
S víz a várat körbefonja,
melyen pattog Nap korongja.*

*Megszűnik az utánpótlás,
s innen kezdve már csak jóslás,
a megadás időpontja.
Lélegzetünk visszafojtva!*

*Váron leng a fehér zászló,
amely megadást ajánló.
Június utolsó napja,
jól bevált a vizes csapda!*

*Az aradi vár már miénk,
a sikerre legyünk büszkék!
Jöhet a tánc, s vigadalom,
foszlik már a fáradalom!*

*

*Térjünk az időben vissza,
szelek szárnyán áprilisba!
Történt ott egy másik eset,
amit pennám fájón jegyez.*

*Bem Erdélyben hadakozik,
az osztrákkal vagdalkozik.
S űzi őket egyre délre,
a Bánságnak térségébe.*

*Ott van Vécseynek hada,
hadtestének egy dandárja.
Segítség kell tőlük gyorsan,
s levelet küld nékik nyomban.*

*„Induljanak el Lugosra,
pár órányi jártányira,
s zárják el az osztrák útját,
s a nótáját jól el húzzák!”*

*A parancsa magyartalan.
Kérése halaszthatatlan!
Ezt diktálja a logika,
ám van benne szépséghiba!*

*Villámi Ferenc ezredes
alázatos, engedelmes.
Bem Józseffel együttértő,
és egyúttal szabálysértő.*

*Károly, Ferencet leváltja,
a mérgének nagy a lángja!
Bem Józsefet hibáztatja,
s ezzel Apót felbosszantja.*

*Bem Vécseyt árulózza,
és gyávának titulálja.
Majd sajtón át közlésezi,
s a helyzetet így mérgezi.*

*Addig megy a vagdalkozás,
értelmetlen szitkozódás,
amíg Kossuth megsokallja,
s a helyzetet orvosolja.*

*Kezdődik a meghallgatás
az alapos vizsgálódás.
A valóság felfedése,
a tényeknek összegzése.*

*Mindkettőnek igaza van,
ám egyiké kissé sorvad.
Bem apóé nem volt jogos,
Kossuth most dönt, szálat bogoz.*

*Vécseyt sokan bírálják,
s vezetését kritizálják.
Főként a főtiszt karban,
állnak vele sokan harcban.*

*Ám szereti legénysége,
hisz' világít szerénysége.
Gondoskodó szeretete,
s példaadó önfegyelme.*

*A tisztjei is szeretik,
hűségükkel megbecsülik.
Egytől egyig mellé állnak,
együtt sütkéreznek, s áznak.*

Vécseyt ma kitüntetik,
igazságát elismerik.
Katonai Érdemrenddel,
szolgál vigaszt ez a rendszer.

*

Aradról ment Temesvárra,
rá várt a vár zárolása.
S védők kiéheztetése,
számtalan trükk cselvetése.

Bravúros volt haditette,
Temes várát körbevette.
Visszaverte a kitörést,
kerülte az egyezkedést.

*

Kilenc nap telt augusztusból,
s ébredünk a kábulatból.
Nyakunkon van már az osztrák,
rossz dolog a megszállottság!

Ez a helyzet betyár meleg!
Csatára kész már a sereg.
Henryk Dembinski a „karnagy”,
irányító altábornagy.

Bem Józsefet kinevezi,
főparancsnok helyre teszi.
Ő vezeti ezt a csatát,
melynek vége most még talány!

Magyar, lengyel, s bátor olasz
gyalogsági had és lovas.
Ötvenötezer katona,
s száz száz darab az ágyúja.

Perczel, Kmety és Dessewffy
a fővezért erősíti.
S Vécsey Károly a várnál,
seregével körbe járkal.

Az ellenség túlerőben,
most van a Nap feljövőben.
Ám ez a nap nekik kedvez,
erejük, mint a gőzhenger.

Haynau a fővezérük,
támadásra már felkészült.
Segít neki Schlik tábornok,
és Liechtenstein altábornagy.

*S ott van Panyutyin az orosz,
magyar éltet velük orosz.
S elveszítjük ezt a csatát,
Isten véled rokon, s barát!*

*E vereség végső, s döntő,
keserves volt, és öldöklő.
Tízezer halott, sebesült,
aki tud, fut, s elmenekül.*

*Bem távozik fel a hegyre,
s Vécsey folyón átkelve
halad Borosjenő felé,
cár atyuska hada elé.*

*Ám ő és kis lovas hada,
belovagol Nagyváradra.
S Paszkevicsnél jelentkezik,
bátran beszél, s viselkedik.*

*

*Az orosz őt is kiadja,
és átkísérik Aradra.
Szomorú a magyar sorsa,
életfából marad torzsa.*

*Utoléri a balvégzet,
készzen van már az ítélet.
'Kik hatalmat bitorolják,
a bűneit rangsorolják.*

*Vécsey meg védekezik,
egész másként vélekedik.
Lelkiismerete tiszta,
érvei a vádat zúzza.*

*„Az a szilárd véleményem,
ha az igazságot nézem,
hogy nem volt felkelő sereg,
a magyar honvéd hadsereg.*

*Esküt én az alkotmányra,
őfelsége parancsára,
a császár nevében tettem,
s úgy érzem, hogy nem vétettem.*

*Közben a helyzet változott,
s rendelettel szabályozott.
Egy tiszt parancsot teljesít,
s eredménnyel hitelesít.”*

*Az apja bűnözőnek tartja,
ahogy levelében írja.
Sürgeti a bíróságot,
fosszák meg a méltóságtól!*

*Károly császári kamarás,
ahol nagy a szókavarás.
Csalódottak személyében,
nem osztoznak reményében.*

*Hadbíróság ítélkezik,
s rögtön cellájába viszik.
Az ítélet kíméletlen,
kötél általi halálnem!*

*Cellájában sokat olvas,
ismeretre most is szomjas.
Schweidelnek is ő ad könyvet,
gondolattal törnek csöndet.*

*Felesége látogatja,
s csókjaival vigasztalja.
S búcsúlevelet ír neki,
bízván, átadja valaki.*

*Hatodikán reggel hatkor,
társat gyilkolnak tucatszor.
Ő is elhal tizenkétszer,
kegyetlen e szükség kényszer.*

*Damjanichnak kezet csókol,
megbocsájtást felé pótol.
Utolsónak következik,
s a halállal ölelkezik.*

*

Magyarország első alkotmányos miniszterelnöke

Gróf németújvári Batthyány Lajos

Pozsony, 1810. február 10. – Pest, 1849. október 6.

Batthyány az államférfi,
élte gazdag, az ég méri.
Gyermekkora hányattatott,
félárvaként változatos.

Intézetben nevelkedik,
dacos lényként viselkedik.
Csak nehezen kezelhető,
önfejű, nem nevelhető!

Zágrábban, akadémián
tudományból nincsen hiány.
S katonatiszt lesz és kadét,
férfiélet, jó próbatét!

Adósságról is szól fáma,
melynek magas lett a száma.
Anyja vele perlekedik,
még jó, hogy nem pereskedik!

Nagykorú lesz és dúsgazdag,
bankbetétje igen vastag.
S Vas megyében, a birtokán,
ősei léptei nyomán

ismerkedik a népével,
és édes anyanyelvével.
Húzza-vonzza a közélet,
s a főrendi ház tagja lett!

Szívszándéka érik, nőszül,
s családja öt főre bővül.
Neje Zichy Antónia,
kinek lénye harmónia.

S mikor nyugodt lesz a háttér,
testet ölt több nemes szándék.
Cukorgyárat is alapít,
értéket teremt, gyarapít.

Pozsonyban is ügyet karol,
a közjóért buzgón papol.
Összefog gróf Széchenyivel,
s benne igaz baráttra lel.

Egyesületalapítók,
tanulók, és jó tanítók.
Ügyük a lónemesítés,
selyemhernyó telepítés.

Figyelnek a vérvonalra,
s főrendi ház hivatalra.
Ő az ellenzék vezére,
vigyáz a jó hírnevére.

Főnemesek, köznemesek,
kinek célja a nemesebb?
Ki nézete üdvözítő,
s véleménye lesz majd dicső?

A köznemes célja éles,
türelmetlensége kényes.
Mégis velük szimpatizál,
s Kossuth Lajos pártjára áll.

Ellenzéki Párt születik,
s törvényesen jegyeztetik.
Elnöke Batthyány Lajos,
a hírérték jó, s hangzatos!

Batthyány Főrendiházban,
Kossuth meg az Alsóházban
a haladás mellett érvel.
Naphosszakat, s ha kell éjjel!

*

Tiszta és kész a piszkozat,
Ellenzéki Nyilatkozat.
Közeleg az országgyűlés,
kezdődik a felkészülés.

Pest megyében Kossuth jelölt,
listán virít neve elől.
Gróf Batthyány javasolta,
és a nép megválasztotta.

'Negyvennyolcnak februárja,
közeleg a hóhulláma.
Természetes, vagy gerjesztik?
Alvó népet így ébresztik.

Forr a dalom, forradalom,
a feltüzelt sokadalom
előnti az utcát, teret,
már követel, nem kéreget!

A reformok elfogadva,
főrend által jóváhagyva.
István nádor kinevezve,
lett a király helyettese.

Kokárdás e szép kikelet,
nemzetiszín a viselet!
Mely a zsarnokot zavarja,
szemét süti, s eltakarja.

Két nap után kényszeredve,
a küldöttségnek engedve
gróf Batthyányit kinevezik,
s miniszterelnöknek teszik.

A kormányfő határozott,
a vitákhoz hozzászokott.
Gyors döntésű, célratörő,
jó kezekben van a jövő!

Szabad már a szegény jobbágy,
súlyos terhek már nem nyomják!
A főrendek jóváhagyják,
s törvény által kél szabadság!

Az udvarnak ez nem tetszik,
ágakon a hajtást metszik.
S leveleken száll üzenet,
tördelik a friss rügyeket!

Nem alakult meg a kormány,
s várják Batthyány névsorát!
Türelmetlen az ifjúság,
zengik Kölcsey himnuszát.

A ház hátra arcot akar,
s magyar testen sebet vakar.
S nádor felé Lajos jelez,
nála már a pohár betelt!

Felajánlja lemondását,
ne legyen több szembenállás!
Senkinek sem jó e helyzet,
haraggal a béke veszthet!

Dia, ria, Lombardia!
Forrong akár Hungária.
Nem reformmal, ám erővel,
csőben csusszan a sok lőszer!

Pozsony, április tizenegy.
Az udvar mézes lépre megy.
Rendi országgyűlés zajlik,
s a Habsburg-ház felénk hajlik.

A király bölcsen engedett,
s törvényeket szentesített.
Testesül a rendszerváltás,
légy Istennek magyar hálás!

Van felelős magyar kormány,
és számos haladó okmány
társadalmi törvényekről,
s a közteherviselésről.

A jobbágyfelszabadítás,
sürgető tett, ez nem vitás!
Így lett Hazánk alkotmányos
monarchia, nem szokványos!

A király az élén marad,
ám a rendelete ragad,
ha a miniszter nem jegyzi,
mert a céljait ellenezi.

Minden kormánytag felelős,
akár szegény, vagy tehetős!
Ha korrupt és hűtlen egyén,
bilincs kattanjon a kezén!

Bajban vannak a pénzügyek,
minden váltáskor ez tünet!
S lazul a közigazgatás,
kell egy újabb változtatás!

Ez Szemerének a gondja,
Batthyánynak más a dolga.
Karhatalom szervezése,
nemzetőrség élesztése.

Az Országos Nemzetőrség
Haditanács szervezését
megkezdik, és végrehajtják.
Bátor férfik jöttét várják!

S hívják Mészáros hadügyért,
'ki felel a hadügyekért.
Talján földről tér majd haza,
várja meleg szép otthona.

Addig Batthyány van helyén,
feladata igen kemény.
A hadügyi szervek állnak,
s utasítást Bécsből várnak.

Ugyanis ott van a központ,
ott horgonyoz minden főgond.
Nem engednek az egységből,
katonai közösségből!

A kormányfő sérelmezi,
s a királynál szóvá teszi.
V. Ferdinánd enged,
s Lamberg csendben lapít, dermed.

A kézirat sokatmondó,
birodalmi egységbontó:
„Minden katonai egység,
mely hun földön szolgál, szemléz,

magyar minisztert szolgáljon,
jelentsen és szalutáljon!”
Szól a király nyílt parancsa,
legyen hosszú foganatja!

Minden alól van kivétel,
s akad gyorsan két fő tétel:
„A Mezőhegyesi ménés,
messze földön igen híres,

és fenn a hegyen Óbudán,
a ruházati bizottmány,
Birodalmi intézmények.
Tőlük megválni nagy vétek!”

*

Batthyány útja sikeres,
törvényeknek érvényt szerez.
Május az ígéret hava,
tartós legyen király szava!

A két ország közti viszony
rendezetlen, és nem titok,
hogyan mit akar ma az udvar,
s mi az, amit nyakunkba varr.

A kincstárban hiányosság!
Magas az államadósság!
Törlesszük a kamatokat,
mi legyünk majd az áldozat?

Innen vittek, mint sem hoztak,
s számtalanszor eloroztak!
Az országgyűlésnek vége,
s ez nem kerül napirendre.

Mészáros László ma megjött,
honvédelem terén Ő dönt.
Május hét van, szép ígéret,
vér nélkül a vágy beérett.

Él a remény, s bizakodás,
nem hiányzik a kapkodás!
S mint a csillag jár az égen,
menjen minden rendben, szépen!

*

Május tízediki kelet,
s megy Budára egy üzenet.
Bécsből küldték, emlékirat,
nádornak szól az ügyirat.

Batthyány az átadója,
e fontos ügy hordozója.
Az iratot elolvassák,
majd az irattárba rakják.

A tartalma bölcselkedő,
pátoszos és felemelő:
„Mindkét ország alkotmányos,
s a rendszere igazságos.

Legyünk külön, önállóak,
égi rendből adódóan!
Fő a be nem avatkozás,
és a jó viszony ápolás!

Mindenben kell megegyezés,
bölcs belátás, egyeztetés!
A pénzügyi kérdésekben,
külügyekben, s hadügyekben!

Perszonálunió a cél,
jó kapcsolat mindent megér!
Horvátokkal ez már bevált,
nyolcszáz éves próbát kiállt!”

*

Habsburg Ausztria német,
s folynak egységtörekvések.
Ez esemény lesz szegletkő,
'mely részünkről üdvözlendő!

Frankfurtban zajlik a gyűlés,
a feladat célkitűzés.
Sajnos gyorsan félbemarad,
mert a béke tovább hasad!

Tizenhetedikén Bécsben,
a bécsi nép újra ébred.
S Innsbruckig fut el az udvar,
s ijedtében meg sem mukkan!

*

Új helyzetben új kihívás,
most kezdődik a bajvívás.
Jellasics bán mozgolódik,
bujtogatják, s nem nyugodik!

A szerbek is hangoskodnak,
magyar földre ácsingóznak.
S Karlócán a kongresszuson,
fegyvereken csillan szurony.

*

Kezdődjön a mozgósítás,
önkéntesekből toborzás!
Dönt a kormány, gyorsan, ésszel,
tizenötödikén éjjel.

A honvédek sokasodnak,
fegyverekkel gyarapodnak.
S tíz zászlóalj áll már készen,
mind harcolna, egy sem tétlen!

Ők a „rendes nemzetőrök”,
családapák, egy se kölyök!
Szeretteiktől búcsúznak,
ölelést és csókot kapnak.

Nehéz dolog az elválás!
Lesz majd egykor viszontlátás?
Örömmünnep, s gyermekáldás,
búzamezőkön kaszálás?

*

István nádor az udvarnál,
magyar ügyekben most eljár.
Május végén áll a naptár,
s percről percre nő az aggály.

Jellasicsot felrendelik,
s Batthyány is megjelenik.
Ám Jellasics sokat késik,
horvát földön ülésezik.

A király ezt megsokallja,
s a Közlönyben hírül adja
Jellasicsnak menesztését,
hivatalból felmentését.

A bánra ez hatástalan,
mert részéről olvasatlan
úgy a Közlöny, mint az újság.
Lehet, hogy ez időhúzás?

Időt nyer, 'ki taktikázik,
ernyő alatt áll, s nem ázik.
Pár nap múlva Bécsben látjuk,
'hol helyzete megszilárdul.

Ferenc Károly a főherceg,
trónörökös-jelölt selypeg.
S mondja ravasz mondandóját,
s megy a frázis, hajbókolás.

A főhercegnő is ott van,
s vegykonyhában forr a katlan!
Zsófia a szókavaró,
az álságos képmutató.

Hallgatnak az eltiltásról,
hivatali megfosztásról.
A bánnt nem tájékoztatják,
s e tényt később letagadják!

*

V. Ferdinánd művelt,
s lelke, mint egy virágos kert!
Hat nyelven beszél és olvas,
a vitáktól kissé borzad.

Mondják befolyásolható,
épp' ezért kihasználható.
S Metternich az államférfi,
ennek módját nagyon érti!

Az udvar Jellasics mellett,
kegyeiért hajlong, verseng.
Céljuk közös, nem tagadják,
jó a hallás és a szaglás!

*

Az osztrákok nagyot lépnek,
s hozzánk jegyzéket intéznek.
Kelt a minisztériumban.
júniusvég kábulatban.

A címzés szép, előkelő,
kicsit gúnyosan hízelgő.
Szól a Magyar Koronának,
s „nagytekintetű” urának.

„ Önöknek pótolni való,
a Pragmatica Sanctió
törvénycikkben fellelhető
feladatsor, mely sürgető!”

Ez idegen kifejezés,
„gyakorlati rendelkezés”.
Terhek átadása a cél,
jól átgondolt pénzügyi prés!

„Horvátország, s Szlavónia
forrong, ott sincs harmónia!
Békére lenne már szükség,
botor tett a semlegesség!

Óvjuk a szembenállástól,
horvát-magyar háborútól!
Ez minket is veszélyeztet,
tarthatatlan ez a helyzet!”

Az aggodás hamis álca,
megtévesztő varázspálca!
Önigazolás a célja,
volt már erre számos példa!

*

V. Ferdinánd kegyes,
és János lesz a helyettes.
A főherceg közvetítő,
két nemzet közt békítettő.

Levelet ír a nádorhoz,
a tartalma jól átgondolt.
„A király őfelsége kéri,
segítsen a bajban néki!

Kérje meg Batthyány urat,
enyhítse a bánatunkat!
Jöjjön Innsbruckba tárgyalni,
Jellasiccsal megegyezni!

E két „**nemes szívű nemzet**”
nem harcolhat egymás ellen!
Hiszen a harc csak legyengít,
rossz esetben megsemmisít!”

Mindez magyar kívánság volt,
s mint majd látjuk, hamvába holt,
mert érdekük azt kívánta,
a horvát a magyart bántsa.

*

Július négy. Lassan virrad,
s elkészült az emlékirat.
Batthyány kézjegye rajta,
égről eltűnt a holdacska.

A miniszter emlékeztet,
„hogy ez a két szomszéd nemzet
békében élt egymás mellett,
s ez az egység most megreccsent.”

S hosszan vázolja az utat,
mely a válságból kimutat.
S rendezi a sérelmeket,
a nemzeti igényeket.

„Ám Jellasics másként látja,
s a szálakat átall vágja.
S az osztrákhöz köti menten,
s itt hagy nyomban minket cserben!

Nincsen erre semmi okuk,
megsemmisül jó viszonyunk!
Oda lesz a király éke,
a Szent Korona egysége!

Mi a törvény útján járunk,
s a királyunk pártján állunk,
'ki a bánt elmenesztette,
s hivatalából mentette!”

János főherceg elfogult,
véleménye is módosult.
Horvátokhoz húz a szíve,
Jellasicsnak lett a híve.

*

Bécsben van a találkozó,
érdekeket kiharcoló.
Batthyány megígér mindent,
s Jellasics csak ajkat biggyeszt.

Aztán fennen követeli,
hangos szóval hányavetin,
a vívmányok feladását,
a Habsburgok szolgálatát.

„Pénz, hadügy, s kereskedelem,
újra osztrák kézben legyen!
Ez óhajom, s akaratom,
számunkra ott van oltalom!”

*

Ez a helyzet sötét távlat,
az udvar csak dróton rángat!
Látni mire megy a játék,
nincsen semmi tisztos szándék!

Július harmincadika.
Batthyány visszaindulna
magas Bécsből Pest –Budára,
tejfölös túrós csuszára.

Ám mielőtt ezt megteszi,
a belügyminisztert kéri:
„Adjon írást a kormánya,
mely fél kedvesebb számára?

Válasz legyen határozott,
s véleményük kidolgozott.
Védi a Magyar Koronát,
s támogatja annak jogát?

Kötelezettségek terén,
amikor ily' nagy a veszély,
ragaszkodnak minden ponthoz,
mi az, ami nagyon fontos?”

*

A helyzet közben változott,
hisz' Radetzky csatározott,
és győzött a szárdok felett,
s teremtve egy új helyzetet.

Doblhoff a belügyminiszter,
minden eseményt jól ismer.
E győzelem biztos támpont,
a piros ma zöldre váltott.

„A Pragmatica Sanctió
egészében betartandó!
S annak érvényt kell szerezni,
helyzetünk nem édenkerti!

A támogatás mértéke,
s azoknak a mibenléte,
számunkra még nagyon ködös,
útja taposatlan, gyöpös.”

Ennyi volt a rövid válasz,
papíron a pecsét száraz.
A kurta írás beszédes,
minden dolog kétesélyes!

*

Múlik idő, augusztus hét.
A Habsburgnál nagy most a tét!
Latolgatnak, helyezkednek,
s kivel lehet, megegyeznek.

Birodalmi Gyűlés, Osztrák
fényárban úszik a Reichstag.
Doblhoff mindenről beszámol,
most nem hímez, itt nem hámoz.

„A helyzetünk tovább romlott,
az egységünk rég megbomlott.
A magyar ügy súlyos teher,
s nem tudni még hova vezet.

Batthyányék óvatosak,
s minden téren alaposak.
Működik a jogismeret,
s betartják a törvényeket.

Kiválásuk nagy kár lenne!
S nagy kérdés, hogy tartsuk egybe
több száz éves birodalmunk,
s van ehhez még akaratunk?

A jogalap él, s létezik!
S kérdés, hogyan értelmezik
a horvátok, s a magyarok?
Eltérőek a válaszok.

Még kormányunk sem vizsgálta,
kinél fényesebb a fáklya.
Ki fogja azt fel helyesen,
lényegileg, értelmesen?

Kossuth Lajos vádaskodott,
reakciót hangoztatott!
Úgy gondoljuk, válaszolunk,
államiraton dolgozunk!”

**Kossuth akkor nyíltan beszélt,
melyet messzire vitt a szél.
A lényegét meghallották,
s a Reichstagban elhallgatták.**

*

Augusztus utolsó napja,
átbillen a mérleg karja.
Hanyatlik a Nap ereje,
fő az írnok agyveleje.

Az államirat elkészült,
jól átgondolt, s jól átfésült.
S István nádornak átadva,
s bízva, lesz majd foganatja!

S dől belőle a sérelem,
vádaskodás, s álbölcselem.
'Ki olvassa, tisztán látja,
szívünknek szegezett dárda.

„Már sok törvény tarthatatlan,
s iktatásra alkalmatlan.
Jöjjön Bécsbe képviselő,
egyeztetni előkelőn!”

Két magyar úr már Bécsben volt,
Batthyány és Deák ott szólt.
Had és pénzügy volt a téma,
meg nem értésük nem tréfa!

**Velük semmit nem közöltek,
az „iratról” nem beszéltek.
Előző nap tértek haza,
várta őket a földanya.**

*

Rossz gondolat megtestesül,
s tovább romlik a helyzetünk.
A királyunk gondolt egyet,
s tekintélyén sebet ejtett.

Jellasicsot megdicsérte,
soraiba visszavette.
Semmivé vált adott szava,
rendelete, sok mondata!

Az udvarnál nem irányít,
kedvenc kutyáival játszik.
Kedves ember, bábfigura,
csak önmagának az ura!

Mára minden tisztán látszik,
mivelünk már nem „komázik”!
Jellasics lett a kedvence,
így kívánja az érdeke.

*

Nő a veszély, nő a nyomás,
fontos ügyben halogatás!
Szeptember van, hull falevél,
gólya madár is hazatér.

Batthyány ma megint Bécsben,
tárgyalásra újból készen.
S az udvarnál figyelmeztet,
jól látja a vészhelyzetet.

Az osztrákok nyugtatgatnak,
s fennhéjázón fogalmaznak:
„Horvát veszély? Ugyan, agyrém!
Nem történhet ilyen affér!

Minden ügyről értesítünk,
egy törvényt sem szentesítünk!”
S üres kézzel tér meg Lajos,
lelke-szíve szúr, bánatos.

*

A király bizalma oda,
az élet egy jó iskola!
Szentesítés megtagadva,
a kormány így megbuktatva!

Tizenegyedikét írunk,
teher alatt nő a kínunk.
A kormányfő dönt, és lemond,
mely tettével csak nő a gond!

E nap attól gyászkeretes,
a Dráván átkelt egy sereg.
Jellasics támadt ma reánk,
s veszélybe került a Hazánk!

Összeül az országgyűlés,
s meghoznak egy fontos döntést.
Kossuth lett a kormány feje,
s reá hárul a vitele.

Javaslatát elfogadják,
megértéssel jóváhagyják.
S élesítve a két törvény,
mely rendkívül okos döntés!

**Hadügy, s pénzügy fontos alap,
függetlenséghez egy arasz.
Ám a nádor ezt bírálja,
s az új kormányfőt leváltja.**

Megint Batthyány az elnök,
ám személye nemcsak eszköz!
Feltételt szab az udvarnak,
fékezzék a riadalmat!

„Állítsák meg Jellasicsot,
aki támadást indított
Hazánk és nemzetünk ellen,
cselekvése menthetetlen!”

Bécsből jön a sunyi válasz;
„Mondja uram, Ön kit választ?
Kik lesznek a kormány tagok,
és lesznek új hivatalok?”

Batthyány ma újra lemond,
szorult helyzetet így felold.
Figyel, s örül az ellenzék,
akad néhány kis ellentét!

Ám Nyáry, Madarász, s Kossuth
egy kéréssel felé fordul:
„Ne hagyja el hivatalát,
járjunk törvényesség útján!”

Szopora az érverésük,
s meggyőző az érvelésük.
Lajos marad és mérlegel,
hogy bírunk a túlerővel?

„Tragikus lett a helyzetünk,
ha elbukunk, mindent veszünk!
Szervezni kell a védelmet,
mert a veszély egyre terjed!”

Kéri István nádorunkat:
„Védje meg az otthonunkat,
s ha engedi egészsége,
álljon seregünk élére!”

Felállt már a magyar csapat,
az élen a nádor halad.
Ám Jellasics kikerüli,
s e tettével vérig sérti.

A nádor Bécsbe távozik,
megalázott, s bosszankodik.
Titokban megy, kedve verve,
s lelke mélyén keseredve.

Két nap múlva Bécsből üzen:
„A helyzet itt nagyon tüzes.
A királyunk utasított,
s jogainkból kanyarított.

A változás mindent átszó,
Vay Miklós lett a kormányfő.
S katonai főparancsnok,
Lamberg Ferenc, nagy akarnok.”

Altábornagy szerénysége,
gróf származék őfensége.
Valamikor honosított,
s magyar földbirtokot kapott.

Nádornak is kinevezik,
István utódjává teszik.
Ám nincs meg az ellenjegyzés,
s tovább nő a békétlenség!

Lajos Martonvásárnál van,
ott táboroz a magyar had.
Lamberget Ő egyre várja,
legyen sereg élen fáklya!

S kergesse el Jellasicsot,
s hulljon reá virágszirom!
S megmenekül e drága föld,
így lesz piros, fehér és zöld!

Ez a képzet álom marad,
Lamberg nem jó, s idő halad.
Budára megy, s onnan Pestre,
Batthyány Lajost keresve.

Előző nap, késő este,
országgyűlés testülete
árulónak bélyegezte,
sorsát így megpecsételte!

Hajóhídon felismerik,
s a dühödt nép agyonveri.
Agyonveri, meggyilkolja,
szívében a kést forgatja!

„Bármit tenni értelmetlen,
az ember már tehetetlen!”
Ez jár Batthyány fejében:
„A békének nincs esélye!”

Másnap Jellasics támadott,
s Pákozdig elkalandozott.
Sukorónál jól elverték,
s rabló hadát elkergették!

Szeptember hó, huszonkilenc.
Kár, hogy nem lett mindből fegyenc!
Futnak gyáván, mint a nyulak,
keresztezzük még útjukat!

*

Petőfi Sándor **A VÉN ZÁSZLÓTARTÓ**

Fut Bécs felé Jellacsics, a gyáva,
Seregének seregünk nyomába,
Megrémülve fut a magyar hadtól;
Magyar hadban egy vén zászlótartó.
Ki az a vén zászlótartó ottan
Olyan tüzes lelkiállapotban?
Szemem rajta kevélyen mereng el:
Az én apám az az öreg ember!
Az én apám e vén zászlótartó.
„Vészben a hon!” elhatott a nagy szó,
Elhatott kórágóhoz, fülébe,
S mankó helyett zászlót vett kezébe.
Vállait egy kínos élet gondja,
Betegség és ötvennyolc év nyomja,
S ő feledve minden baját, bűjät
Ifjak közé hadi bajtársúl állt,
S kit eddig az asztaltól az ágyba
Alig-alig bírt elvinni lába,
Ellenséget úz mostan serényen
Ifjusága régi erejében.
Mi vitte őt háború zajába?
Hiszen neki nincsen gazdagsága,
Mit féltene, mit védnie kéne,
Hogy ne jusson ellenség kezére.
Annyi földet sem mondhat övének,
Melyben egykor koporsója fér meg,
S mégis mégis viszi lobogóját
Azok előtt, kik a hazát óják.
Ép azért ment, mert semmivel sem bír;
Küzd a gazdag, de nem a hazáért,
Védi az a maga gazdaságát....
Csak a szegény szereti hazáját.
Édesapám, én voltam tenéked
Ekkoráig a te büszkeséged;
Fordult a sor, megfordult végképen,
Te vagy mostan az én büszkeségem.
Érdemes vagy a cserkoszorúra!
Alig várom, hogy lássalak újra
S megcsókoljam örömtől reszketve
Kezedet, mely a szent zászlót vitte.
És ha többé nem látnálak téged?
Látni fogom fényes dicsőséged;

Könnyem leszen sírodnak harmatja,
S híred a nap, mely azt fölszárítja!

(Erdőd, 1848. október)

*

Veszélyben a Haza léte,
s Lajos indul másnap Bécsbe.
Majd október másodikán
benyújtja a lemondását.

A király ma felmentette,
s érdemeit elismerte.
Elismerte, mert jól tudta,
törvényesség volt az útja.

*

Jellasicsot kinevezi,
s tejhatalmú úrrá teszi!
A nyakunkba diktátornak,
magyar földre kormányzónak!

Az emberek megrettennek,
s háborognak ily' rút tetten.
S október hatodik napján,
kötél feszül Latour nyakán!

Az indulat fékeveszett,
a bécsi nép ítélkezett,
Intés ez a zsarnok felé,
nincs türelem, most már elég!

*

Petőfi Sándor
AKASSZÁTOK FÖL A KIRÁLYOKAT!

Lamberg szivében kés, Latour nyakán
Kötél, s utánok több is jön talán,
Hatalmas kezdesz lenni végre, nép!
Ez mind igen jó, mind valóban szép,
De még ezzel nem tettetek sokat –
Akasszátok föl a királyokat!
Kaszálhatd a fűt világvégeig,
Holnap kinő az, ha ma lenyesik.
Tördelheted le a fa lombjait,
Idő jártával újra kivirít;
Tövestül kell kitépni azokat –
Akasszátok föl a királyokat!
Vagy nem tanúttad még meg, oh világ,
Gyűlölni méltóképen a királyt?
Oh, hogyha szétönthetném köztetek
Azt a szilaj veszett gyűlöletet,
Mitől keblem, mint a tenger, dagad! –
Akasszátok föl a királyokat!
Szivöknek minden porcikája rosz,
Már anyja méhéből gázságot hoz,
Vétek, gyalázat teljes élete,
Szemétől a levegő fekete,
S megromlik a föld, melyben elrohad –
Akasszátok föl a királyokat!
Ezerfelé bús harcmező a hon,
Arat rajt a halál irtóztatón,
Itt egy falu, amott egy város ég,
Százzezerek jajától zúg a lég;
S halál, rablás mind a király miatt –
Akasszátok föl a királyokat!
Hiába ömlik, hősök, véretek,
Ha a koronát el nem töritek,
Fejét a szörny ismét fölemeli,
S akkor megint elől kell kezdeni.
Hiába lenne ennyi áldozat? –
Akasszátok föl a királyokat!
Mindenkinek barátság, kegyelem,
Csak a királyoknak nem, sohasem!
Lantom s kardom kezemből eldobom,
A hóhérságot majd én folytatom,
Ha kívülem rá ember nem akad –
Akasszátok föl a királyokat!

(Debrecen, 1848. december.)

Batthyány megy birtokára,
Vas megyei Ikervárra.
Majd a vasi védseregben,
vágat lovon a nyeregben.

Megbokrosodik a lova,
s földre esik a lovasa.
A jobb keze reccsen, sérül,
s azon nyomban dagad, s kékül!

Decemberig gyengélkedik,
s Haza sorsán elmélkedik,
és az év utolsó napján,
ott ül a Tisztelt Ház padján.

*

**(December hó másodikán,
lemond V. Ferdinánd.
Formaság e bejelentés,
a „jóságost” menesztették!)**

*

Képviselőként felszólal,
nem kecsegtet semmi jóval.
Javaslatok okos szándék:
„Hazánkra ült sötét árnyék.

Windisch-Gratz jó, közeledik,
s mint a róka settenkedik.
A serege erős, s képzett,
ne hulljon a magyar vércsepp!

Fegyverszünetet kell kötni,
próbáljunk meg időt nyerni!”
Javaslatát elfogadják,
s egyhangúlag jóváhagyják.

Bicskén van az osztrák tábor,
tarkállik sok színes sátor.
A Batthyány-kastély rangos,
s német szavaktól visszhangos.

A fővezér várja őket,
az öttagú küldöttséget.
Ám Batthyányt nem fogadja,
pedig itt bíz' Ő a gazda!

A küldöttek csak vendégek,
valójában ellenségek!
Érdemben nem tárgyalhatnak,
mindegyik jogosulatlan!

A Tisztelt Ház feloszlatva,
s király által jóváhagyva
október eleje óta!
Préda lett a magyar róna.

Január nyolc, gyászos dátum!
Pest körül a kör bezárul.
Megszállják Pestet és Budát,
nehéz innen a kijutás!

A kormány már Debrecenbe,
elsietett gyorsmenetbe'.
S a küldöttek a sereggel,
megérkeznek kísérettel.

Batthyányt még kora este,
a hatóság megkereste.
S a Károlyi-palotában,
megtalálták aludtában.

Ébresztik, s letartóztatják,
s hűvös börtön mélybe rakják.
Felfogatással vádolják,
a vád hamis, rút koholmány!

Budán tartják, őrzik fogva,
bánatos a börtön foglya!
Gyakran viszik kihallgatni,
értik, hogy kell őt zaklatni.

**Tíz napon át fogták, s vitték,
hogyan roppantsák a gerincét.
De nem tört meg a prés alatt,
ősi hittel magyar maradt!**

„Latour halálában ludas!”
Szól a vádló, s keres, kutat.
Bizonyítékot nem talál,
majd más módszerekkel gyaláz.

Ha nincs semmi, hát keresnek,
s újabb vádat megterveznek.
Megalkotják, s szóvá teszik,
s az a vádpont is elvértik!

„Fő bűne az újoncozás,
s a papírpénz kibocsátás.
A bán elleni készüllet,
mért volt benne ily érzület?

Méért nem egyezett meg vele?
Lenne nálunk még hitele!
Hitele és hivatala,
busás éves javadalma!

A királyi iratokat,
'melyen fénylik pecsétnyomat,
miért nem jegyezte ellen?
E mulasztás engem meglep!"

**Lamberg hozta az iratot,
'melyet vére átitatott.
Itt lett számára a végzet,
a gyűlölet bosszút érlelt!**

A hadbíró fújja, s mondja,
jól fizetik, ez a dolga!
Az udvarnak hű szolgája,
dögkeselyű szálljon rája!

*

Közeleg a magyar sereg,
a harci dob gyorsan pereg.
Elszállítják a foglyokat,
telve van már minden fogat.

Délre mennek szlovén földre,
magyar bánattal karöltve.
Batthyány a tájat nézi,
s gyermekkorát megidézi.

S míg a szekér egyre halad,
lelke mélyén bús dal fakad.
Nótára gyúl, s csordul könnye,
zörren szalma, ugrik szöcske.

*

A laibachi börtön mélyén,
az élete csendes, békés.
Napok múlnak, nem zaklatják,
gondolatai közt hagyják.

A hadbíró közben Bécsben,
iratokat vizsgál, kémlel.
Jegyzőkönyvet lapoz sorra,
nem független, csak egy szolga!

Összegez és előterjeszt,
amellyel új vitát gerjeszt.
S javaslatát visszaadják:
„Ez a vádpont nagyon halvány!"

A katonai törvényszék
tudja, mi lesz majd a végzés.
S a hadbíró irányítja,
ráhatásnak van sok titka!

A lényeg a végeredmény,
amit teremt agytekervény,
mely agyafúrt, s leleményes,
ítélethez eredményes.

Felségárulás a fő vád!
Dobban a szív, s lilul a száj.
Egészében igaztalan,
nagy hazugság, határtalan!

*

Gyorsulnak az események,
s porba hullnak a remények.
Július hó végén járunk,
már a lélek is elfásult.

A foglyokat elszállítják,
s az őrzésük biztosítják.
Sötétedik az ég alja,
irány Pozsony, fel északra!

Pozsonyból Olmützbe mennek,
támadás elől sietnek.
Vonaton a fogolycsapat,
az erejük gyorsan apad!

Augusztus hó felezőben,
kezdődik a büntetőper.
Összeül a hadbírótság,
a császári joghatóság.

Batthyány főtárgyalása,
egy igazi végzetdráma.
Magas helyről rendeltetett,
érdeküknek alávetett.

Együtt van a teljes csapat,
kezükben a sok-sok adat.
Kifordított, felépített,
s kitalálttal egyesített.

Ludwig Leuzendorf a bíró,
simulékony, mint a kígyó.
A semmiből szörnyet növel,
ha kell, szorít, s mérget lövell,

Kilenc vádat tesz ellene,
nincsen vége, se eleje!
Hallottuk már őket párszor,
múlt hónapban éppen százszor!

S megszületik az ítélet.
az igazság mond mivé lett?
Fürdenek a hazugságban,
bűnös felségárulásban!

Halála lesz kötél által,
teljes vagyonekobjással!
Magas helyről jóvá hagyván,
kelt, augusztus végső napján.

Első volt az elsők között,
'ki az önkénnyel mérkőzött.
Kormányfőként felelősen,
s megbűnhődött Ő erősen.

*

Petőfi Sándor
Áldozat

*Sokalta már az ég
Az ember bűneit;
Lemosni áldozat
Képes csak vétkeik.*

*Választa a végzés,
S reád borút hozta:
Virúlni induló,
Vérrel kivítt haza!*

*Mert népek bűniért
Te lől az áldozat,
Feletted leng vadúl
A zordon kárhozat.*

Selmec, 1838. december-1839. január

A MEGTORLÁS

Október ötödike és hatodika A vértanúk utolsó órái

*Egy nap van a bús gyásznapi,
ama sötét pillanatig,
mikor feslik az agyszövet,
s kéjjel gyilkol a gyűlölet.*

*A győztesek készülődnek,
s tervszerűen elrendeznek.
A forgatókönyv megírva,
s az ítélet aláírva.*

*A bosszújuk kíméletlen,
veszteségünk mérhetetlen,
a büntetés irgalmatlan,
a jövőnk beláthatatlan!*

*Ügyelnek a formaságra,
a látszatra, s „tisztaságra”.
Eszerint is cselekednek,
más jussára fenekednek.*

*Tizenhárom elítéltnek
ferences papokat kérnek,
hogy lelki kint enyhítsenek,
s végórában segítsenek.*

*Aradon a ferencesek
minoriták. Türelmesek.
Jól képzett felszentelt papok,
kikben élnek a hittanok.*

*Tízet kérnek, s négyet kapnak,
sokan betegágyon vannak.
Ispotályban is dolgoznak,
elesetteket ápolnak.*

*A kolerajárvány arat,
fél és retteg egész Arad,
mely sors által jelölt város.
A helyzete nehéz, s gyászos.*

*Jövője is bizonytalan,
sok polgára lesz hontalan!
S a megtorlás kegyetlenebb,
a nemzetre végzetesebb.*

**Bardócz Sándor, Pléva Balázs, Sujánszky Euszták, Winkler Brúnó
ferences rendi minorita szerzetesek**

*Négyen mennek be a várba,
szedik léptük gyorsan, párba!
Ott van már jó Baló Béni
reform' lelkes és helybéli.*

*Szombati Balázs is itt van,
kisujjában van a hittan.
A pap úr görögkeleti,
ténykedése bölcseleti.*

*Tizenhárom siralomház,
szívek mélyén sötétlő gyász.
Asztalokon két-két gyertya,
feszület, s kehelyben ostya.*

*Feleségek és hitvesek,
gyermekek, és jó testvérek
szívébe mar a fájdalom,
s lelket őröl időmalom.*

*Soknak tiltva a láthatás,
ez nem más, mint megalázás!
Emberek közt viszálykeltés,
s aljas feszültséggerjesztés.*

*Engedélyt kap jó Láhnerné,
Damjanichné, s Vécseyné.
Beszélhetnek férjeikkel,
s szembesülnek végzetükkel.*

*„Oszd a magyart és uralkodj,
céltudatosan ravaszkodj!
S meglásd, meglesz majd a haszna,
elnyomásban egymást marja.*

*E trükk bevált több száz éve,
„széthull, mint egy oldott kéve”.
Rátelepszik „szép” idegen,
s nekünk szolgál mind, szüntelen.”*

*Okoskodik a hatalom,
s halmozódik szeméthalom.
Tündéerkertben terjed a gaz,
bűnös ember bűznek falaz.*

*Az ítéletet most hallják,
s fejük döbbenten lehajtják.
Mert amiről ott hallanak,
attól rögtön megborzadnak.*

*Szembesülnek a gazsággal,
az ördögi valósággal.
S megrendülten háborognak,
térdepelnek, s imádkoznak.*

*Az aggódó feleségek
csalódottan összetörnek.
A papok is elborzadnak,
és hasztalan nyugtatgatnak.*

*Délután ötkor távoznak,
Howigerrel tanácskoznak,
aki tapló, faragatlan,
érzéketlen, s bárdolatlan.*

*Engedélyért folyamodnak,
'mit írásban meg is kapnak.
Kora hajnalban jöhetnek,
s a rabokkal beszélhetnek.*

*

*Két óra van éjfél után,
percek vánszorognak sután.
Közeleg a gyászvirradat,
zúdul gyűlöletáradat.*

*Zár csikordul, a kulcs kattan,
nyílik ajtó, s aztán csattan.
A rabokat ébresztgetik,
ám legtöbbször ébren fekszik.*

*Lelkészek a látogatók,
imák által támogatók.
Kezükből biblia, s kereszt.
A hit új életet keleszt.*

*A foglyok most sorra gyónnak,
s áhítással imádkoznak.
Bűnbánatuk töredelmes,
s kérik Istent, legyen kegyes.*

*Mindannyian lázban égnek,
ölelkeznek, most már végleg.
Az elválás kínzó, s fájó,
szív mélyébe sebet vájó.*

*

Lázár Vilmos

*Lázárt az éj megcsókolta,
s álomporral kábította.
Elaltatta, elringatta,
s fájó lelkét megnyugtatta.*

*Álom szárnyán hazarepült,
magasra szállt, s alámerült.
Látta felhőkből a Honát,
virágkertes szép otthonát.*

*Szív melegtől megrészegült,
s teste-lelke átlényegült.
Átölelte a családját,
feleségét, s jó barátját.*

*Mélyen aludt, frissen ébredt,
hajnalcsillag már fent fénylett.
Fürkészte a bejáratot,
várta Winkler Brunó papot.*

*S jó a lelkész nagy sietve,
s megöleli örvendezve.
Izgatottan beszélgetnek,
szeretetről elmélkednek.*

*Nejét, Máriát említi,
e név szívét melengeti.
Itt volt, ámde nem láthatta,
Haynau így bosszantotta.*

*Három gyermekét is várta,
pedig egyik sem sajátja.
Szívében van mind a három,
rajta függnék lélekszálon.*

*Bajtársairól is kérdez,
szíve őértük is vérez.
S imájában Istent kéri,
bocsássa meg bűnük néki!*

*Levelet ír hitvesének,
egyetlen nagy szerelmének.
Könnyeivel elárasztja,
s pap kezébe nyomja, adja.*

*„Ha lelkeimet kilehelem,
adja majd át a levelem.
S mondja meg a hű nejemnek,
vége földi életemnek.*

*Égi létem most kezdődik,
s hiszem, minden rendeződik.
Isten segít majd önekik,
s szívük reménységgel telik.*

*

*Lázár ezredes volt csupán,
ám jelleme nem volt puhány.
Hadtestvezénylőként szolgált,
s így a halálra „rászolgált”.*

*Osztrák kézre adta magát,
ezért nyerte el „jutalmát”.
Kötél helyett golyót kap ma,
s lőn a Honnak nagy bánata!*

*

Levél feleségének Reviczky Máriához
/1849. október 5. este/

*Kedves Szentem, egyetlenem,
Marim, e földön mindenem!
Lényed vágyom, és éhezem,
Te vagy nekem az életem!*

*Bajsejtelmem mondja nekem,
holnap eljön a végzetem.
S eltávoznak bajtársaim,
becsületes barátaim.*

*Te, ki szívem minden vágyát
bírtad, s lested szerény álmát,
magad maradsz itt e földön,
legyen benned életöszton!*

*Te voltál a mindenségem,
éltet adó reménységem.
S leszél végső sóhajtásom,
csózkod után vágyódásom.*

*Marad neked sok embered,
kiknek add a szereteted!
S Isten nyújt majd vigasztalást,
lelki erőt, támogatást.*

*Bízzál benne, Ő megnyugtat,
s elfödi a bánatunkat.
Irányába legyél hálás,
s jön felőle égi áldás!*

*Gyermekeink bajtól óvjad,
lelked fényét rájuk szórjad!
Bennük leljed boldogságod,
s viselhető lesz a gyászod!*

*Károly szavát hiszem, s bírom,
léptét felétek megnyitom.
Gondoskodni fog rólatok,
bármilyen baj van, csak szóljatok!*

*Isten veled és veletek,
kár, hogy búcsút nem vehetek!
Küldöm végső leheletem,
mártír módra cselekedem.*

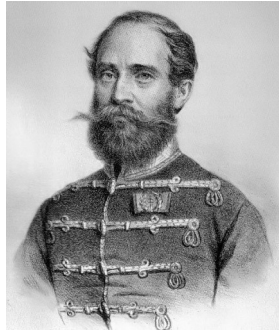
*Ártatlannak érzem magam,
tiszta minden tettem, s szavam.
Isten bennem Szellemével,
s elhalmoz szeretetével.*

*Éljél örök szerelemben,
vigasztaló kegyelemben!
Ha van jobb lét, látjuk egymást,
s a mennyei égi varázst.*

*Forró szívemhez szorítlak,
átölelek, megcsókollak.
Veled leszek és vidítlak,
szellemkezemmel simítlak.*

*Gyermekeim is ölelem,
Ti vagytok az én mindenem!
Vigyázzatok anyátokra,
s meggyalázott Hazátokra!*

Szerető Vilmosod

Dessewffy Arisztid

*Dessewffy mély álmából kel,
s léptek zöreijére figyel.
Nyújtóztatja mindkét kezét,
s megdörzsöli álmos szemét.*

*Baló Béni áll előtte,
'ki a keresztjét felvette.
S viszi az út legvégéig,
az angyali ölelésig.*

*„Lelkész uram, gyors léptekkel
jött énhozzám, s nyílt lélekkel.
Áldja Isten jó szándékát,
személyében ajándékát!”*

*Így köszönti a lelkészét,
majd szakítja gyors beszédét.
Nagyot pödör hegyes bajszán,
s ismét szó gördül az ajkán:*

*„Mint a bunda úgy aludtam,
szeretteimmal álmodtam.
Az ünnepi ruhám öltöm,
az atilla díszes öltöny.*

*Lelkiismeretem tiszta,
Teremtőmhöz megyek vissza.
Minden földit elrendeztem,
feladatomból elvégeztem.”*

*Baló Béni csendben szólal:
„Legyen velünk az órangyal!
Van még közös feladatunk,
s van hitünk és akaratunk.*

*Testvérem az Úr Jézusban,
érték van a vallásunkban.
Mondjuk el a hitvallásunk,
s lesz majd erőnk, s bátorságunk!*

*Bűnbánati ima után,
bemutatok Úrvacsorát.
S újjászületik a lelkünk,
s könnyebb lesz majd útra kelnünk.*

*S eljön a megszentelődés,
és a végső rendeződés.
S lesz majd áldás és üdvösség,
földöntúli öröm, s bőség.*

*Sötét illan, mint a kámfor,
s árad a fény virradatkor.
S lehull teher köteléke,
s lett léleknek üdvössége.*

*

*Mikor hadisiker szakadt,
nem menekült, itthon maradt.
Osztrák előtt kapitulált,
büntetést kap, nem mást, halált!*

*Hadbíróság ítélkezett:
„Akasztásra ítéltetett!”
Majd született a „kegyelem”;
három golyót kap kegyesen!*

Desseffy Arisztid levelének töredéke

Az a bizonyos evőeszköz, amellyel Tonim* mindig étkezett, a női óra, amellyel Kálmán* Velencében megtisztelte, üvegképekkel díszített ágya, az éjjeliszekrény és a kockadíszes adassék nagyon szeretett feleségemnek, Emmának.* A többivel Albert fivérem* rendelkezzen belátása szerint, csak a Kálmán fivérem javára szóló megjegyzés a végrendeletben maradjon meg.

*Arad, 1849. október 5.
Desseffy Arisztid*

Kiss Ernő

*Kiss Ernő a legnyugodtabb,
mindig ő volt a józanabb.
Lelke-teste fegyelmezett,
mára mindent elrendezett.*

*Marchót örömmel fogadja,
s ülő hellyel megkínálja.
Sok mindenről beszélgetnek,
a holnapról elmélkednek.*

*Kiss Ernő a témaadó,
s jövőképe útmutató.
„Hogyha Kossuth elmenekül,
akkor Hazánk megmenekül.*

*Bemmel török honba mennek,
segítséggel visszatérnek.
S lesz majd újabb nagy áldozat,
s kiűzzük az osztrákokat!*

*Én is lennék száz csatában,
téli fagyban, nyár havában.
Nincsen méltóbb ott meghalni,
mint rabláncon elsorvadni.*

*Magyar vagyok, itt születtem,
s megőszültem becsületben.
Semmiért sem szégyenkezem,
senki ellen nem vétettem.*

*Őseim közt örmény is van.
Örményország ősi állam,
s keresztény, mint Magyarország,
harcunk is tanúbizonyság.*

*Utunk Jézus Krisztus útja,
kezét most is felénk nyújtja.
Csak benne van reménységem,
nem lesz enyészet a létem!*

*Jó Eduárd, tisztelt papom!
Önnel gyorsan múlik napom.
Itt van a szolgálatomban,
s osztozik a bánatomban.*

*Legyen áldott Ön és rendje,
s méltó Krisztus szeretetre!
Nincsen szebb e hivatásnál,
segítőkész barátságánál!"*

*Eduárd most meggyóntatja,
s áhítattal áldoztatja.
S imádkoznak óra hosszat,
a kelő nap vajh' mit hozhat?*

*

*Felségárulás a bűne!
Haynaunak nagy a dühe.
S düh táplálja az éhségét,
s felfalja az emberségét.*

*Kiss Ernőnek golyót rendelt,
hármát kap majd kora reggel.
S nemes lesz e nagy áldozat,
s gyilkosára jó kárhozat.*

***Kiss Ernő búcsúlevele lányaihoz,
Dániel Jánosnéhoz és Bobor Györgynéhez:***

Forrón szeretett gyermekeim!

*Bocsássatok meg énnekem,
és én is ezt cselekedem!
Ez apátok kívánsága,
s Isten iránt imádsága.*

*Tisztelem az uralkodót,
a mindig bölcs gondolkodót.
Híve vagyok udvarának,
és barátja hazájának.*

*Népemet is hűn szolgáltam,
s a nagy bajban mellé álltam.
Ártatlanul halok most meg,
Isten áldjon Benneteket!*

*Imádkozzatok lelkemért,
a mennybéli üdvösségért!
Ne tegyetek szemrehányást,
s kaptok fentről égi áldást.*

Szerencsétlen apátok: Ernő

Schweidel József

*Holdfény bujkál felhők között,
Schweidel talpig felöltözött.
Feszít díszes atillában,
fel, s alá jár cellájában.*

*Méregeti annak hosszát,
s mondja neki: „Istenhozzád!”
Szembenéz a valósággal,
szabad lesz ma halál által.*

*Léptek koppanását hallja,
valaki az ajtót nyitja.
Bardócz Sándor tér be rajta,
s üdvözlésre nyílik ajka.*

*„Vártam önre türelmetlen,
várakozni oly kegyetlen!
De most nagyobb az örömöm,
az ittlétét megköszönöm.*

*Amíg vártam, gondolkoztam,
s a múltamat átgondoltam.
Ártatlannak vallom magam,
tisztá, s igaz minden szavam.*

*Az aradi vészbíróság,
kinevezett főhatóság
megvizsgálta tetteimet,
feltételes bűneimet.*

*Nem vétkes! Így nyilatkoztak,
s kegyelemre javasoltak.
Ám Haynau nem engedett,
s akasztásra ítéltetett.*

*E bosszú oly igaztalan,
s a lelkemnek vigasztalan!
Domicámnak köszönhetem,
hogy „csak” golyó lesz végzetem.*

*Bíztam a császári kegyben,
hogy majd nem hagy minket cserben!
De reményem szertefoszlott,
s vagyok élettől jogfosztott.*

*Lelkész uram naplót írtam,
melyben a tényt közlöm nyíltan.
Hitvesemnek adja, kérem,
ha el jó a földi végem!*

*Most merüljünk el imában,
Jézus Krisztus irányában!
Szálljon lelkemre nyugalom,
ez a szerény akaratom.”*

*Hangos ima következik,
Teremtővel szövetkezik.
A szelleme odaadó,
s öleli a Mindenható.*

*„Porból lettünk, s porrá leszünk,
az Úristen legyen velünk!”
Szólal Bardócz magas hangján,
s rezdül lelkük égi hárfán.*

Aradi fogságom naplója

Feleségemnek, Domicella Schweidelnak, Pesten

Augusztus 25.

*Törődött volt már a testünk,
mikor Aradra érkeztünk.
A szekéren örök ültek,
feladatra felkészültek.*

*Az utcákon báméskodó,
kárörvendő, hangoskodó
katona és polgárnépek,
kíváncsian minket néztek.*

*Volt közöttük együtt érző,
könnyhullajtásával vérző
istenlelkületű ember,
aki félelmet nem ismer'.*

*Haynaunak háza előtt,
'mit a folyondár már beszótt,
megállt minden lovas szekér.
S az őrzőnk minket bekísér'.*

*Fél óráig álltunk ottan,
míg a hadbíró betoppant,
s a nevünket összeírta,
egy hivatalos papírra.*

*Hátsó részen, várnégyszögben,
hűvös cella belsejében,
párosával helyeztek el.
Sorsunk bírtuk türelemmel.*

*Nekem társul Gáspár jutott,
jó természetű volt, nyugodt.
Szalmazsákra heveredtünk,
s mély álomba szenderültünk.*

*Feszített a húgyhólyagom,
ej, feszített, ej, de nagyon!
Nem volt semmiféle edény,
s uralkodtam inger hevén.*

*Ám a terhet már nem bírtam,
s hogy a nyomást csillapítsam,
távcsőtökjárt elővettem,
és magamon könnyítettem.*

Augusztus 26. Vasárnap

*Howiger tábornok reggel,
közelgett súlyos léptekkel,
s parancsolt a porkolábnak,
hogy a rabok külön válnak.*

*Éhes voltam, gyomrom korgott,
a fülem fájt, fejem zsongott.
Azt gondoltam éheztetnek,
s így vetnek az őrületnek.*

*Szobám száma tizenhetes,
állapota szégyenletes.
Sötét, nyirkos és fénytelen,
bútorzata igénytelen.*

*Ablakrácsa rozsdás, kopott,
'mit rab keze sokat fogott.
Bámulván a csillagokat,
eltemetvén mély gondokat.*

*Tébolyodott képek jöttek,
s fejem körül csak köröztek.
Rád gondoltam drága nejem,
mért nem voltál itt énvelem?*

*Béla fiam sorsa aggaszt,
féltség tüze majd elhamvaszt.
Ő is rab és nem láthatom,
ez a kínzó nagy bánatom!*

*Ételt egész nap nem kaptam,
magam tovább nem áltattam.
Kiszöktem a nyitott ajtón,
s lassan mentem a folyosón.*

*Ott Láhnerrel találkoztam,
s este vele falatoztam.
Bort is ittunk mind a ketten,
s azon nyomban jobban lettem.*

*Ott volt az ő felesége,
s konyhájának elesége.
Ételt, italt bőven adott,
gyomrom örült, mert jóllakott.*

Augusztus 27.

*Reggel Uram köszöntöttem,
s egyenruhám felöltöttem.
Kihallgatásra vezettek,
s vártam miként cselekednek.*

*Két lovam volt, sárga és pej,
áron alul adtam el, hej!
Könnyelműségemet bánom,
visszaszerzem bármi áron!*

*E gondolat járt eszemben,
míg ültem egy kis teremben.
S ajtón beléptek a tiszték,
s nekem semmit el nem hittek.*

*Erről, s arról kérdezgettek,
szúrós szemmel méregettek.
„Mért álltam a magyarokhoz,
a lázadó hatalomhoz?”*

*Válaszoltam kedélyesen,
tisztelettel, hűségesen,
valóságnak megfelelően,
méltósággal felemelően.*

*Elmondtam, hogy átrendeltek,
s magyar harcszínre tettek.
Parancsszóra cselekedtem.
Úgy látszik, hogy ez lesz vesztém?*

*Császárnak kárt nem csináltam,
passzív voltam, s csendben vártam,
Lestem a viharnek múltát,
éreztem a helyzet súlyát.*

Augusztus 28.

*Vánszorogva telnek órák,
s elmém gondok behálózzák.
Szabadulnék, nem engednek,
s egyre beljebb terjeszkednek.*

*Mikor végre már elalszom,
s kábulattal gondom zúzom,
a porkoláb rögtön felkelt,
s kérdésével jól felheccelt.*

*„Mire van szüksége uram?
Körbenéz, s szemével kutat.
Álszent ez a figyelmesség,
rossz szándékú kötelesség.*

Augusztus 29.

*Reggel hét órakor keltem,
s szolga által kávét vettem.
Mely rosszízű, szaga büdös,
s ettől vagyok igen dühös.*

*Harminc krajcár volt az ára,
szolgált gyomrom rontására!
Rosszul indult ez a reggel,
balvégzetű sejtelmekkel.*

*A börtönben nincs hitelünk,
minden ételt megfizetünk.
Kevés pénzzel rendelkezem,
ezért mértéklettel eszem.*

*Vártam Ninát, ámde nem jött,
szemem elől elrejtőzött?
Később épp megpillantottam,
olyan volt, mintha álmodtam.*

Augusztus 31.

*Domicámnak írtam reggel,
telve színes reményekkel.
Beadványt is készítettem,
melyben sorsom elemeztem.*

*E két írás itt van nálam.
Megkeseredett a nyálam,
nem találtam kézbesítőt,
sem szóbeli közvetítőt.*

*Az éjszaka nem aludtam,
ablak rácsán kibámultam.
Vártam a fényvirradatot,
a szeretet áradatot.*

Szeptember 1.

*Ma érkeztek kedves jelek,
ígéretetek, tekintetek.
Köszöntött egy osztrák rabunk,
most az ő foglyai vagyunk.*

*Bolondokháza e világ!
Az életünk tiszavirág,
amely csupa álomsóhaj,
beteljesületlen óhaj.*

Szeptember 2. Vasárnap

*Másodika van, vasárnap,
sora jön a számadásnak.
Jólesik a lelki torna,
önkéntes az imanorma.*

*Ételt hoznak rendszeresen,
a jótevőm ismeretlen.
Úgy hírlík, hogy szegény asszony,
jószágáért duplán kapjon!*

*Kiütés jött fenekemre,
szükség lesz önfegyelemre!
Mert a bőröm viszket, sajog,
fázik testem, s fogam vacog.*

*Mi lesz velem majd a télen,
napfény nélkül satnyul létem.
S tovább romlott a hallásom,
s fájni kezd a szájpaplásom.*

*Harmadikán, s negyedikén,
edződik az életigény.
Hisz' a honvédeket verték,
„árulásuk” így büntették.*

*Teher alatt nő a pálma,
s erősödik ember álma.
Fény felé tör mind a kettő,
ha célba ér, nem lesz meddő!*

*Berti üdvözetét kaptam,
s mélyálom vett erőt rajtam.
Szeretteim velem voltak,
s bátorítón hozzám szóltak.*

*Felhők szárnyán repül levél,
üzenetem tán célba ér.
Él a gondolatátvitel,
hisz a címzett vár és figyel.*

*A vágyam jogos és szerény,
nem adhatom fel a reményt!
S megszületik a kegyelem,
fegyelmezzem a türelem!*

*Ötödikén, hatodikán,
nem fordult meg a szélirány.
Hasmenésem volt éjszaka,
rettentő a cellám szaga!*

*Berti fiamról sincs hírem,
s a lelkemet erősítem.
Feleségem még most sem írt,
felőlem sem kapott még hírt.*

*Pénzem kopik, s a szesz elfogy.
Túl kell élni ezt is, bárhogy!
Ablakrácsra szalmát tettek,
jeles rab van, így jeleztek!*

Szeptember 8.

*Boldogságos Szűz Mária,
Hungária királynéja!
Jézus Krisztus édesanyja,
ez a születésed napja.*

*Húsz éve Máriaradnán,
ültünk templom kemény padján.
S szerelmes családommal,
imádkoztunk áhítattal.*

*Boldogságra volt sok okom,
örömmel telt életsorom.
Gyermekeink ajándékok,
s kijelölve nemes célok.*

*Hivatásom szerencsétlen,
hiszen szolgálatom vétlen!
S olyan helyzetbe kerültem,
melyből el nem menekültem.*

*Harmincnégy év után őrnagy,
más ezután inkább felhagy.
Én hűséggel ott maradtam,
s alezredes rangot kaptam.*

*A törvény ösvényén jártam,
utasításra szolgáltam.
Hatalmukkal visszaéltek,
s csúful elárultak minket.*

*Most a bűnös gonosztevők,
s örökös méregkeverők,
felkelőnek, lázadónak,
s felségsértőnek tartanak.*

*Kiben van némi tisztesség,
és lelkiismeretesség,
abból el nem szabadulhat,
Isten elől el nem bújhat!*

*Ez eleve elrendelés,
s földi létben elrendezés.
Egyszer minden értelmet nyer,
s lezárul e világi per.*

Szeptember 9. Vasárnap

*Vasárnap van, s jó áhítat,
Isten Lelke most átitat.
Kérem Uram' adjon erőt,
erősítse a szenvedőt!*

*Uralkodónk ifjú, szelíd,
s jószágával majd egyesít.
S józan ész ver tanyát nála,
s felemeli majd a hála!*

*Kedden bejött hozzám fiam,
s néztük egymást kíváncsian.
Pár óráig beszélgettünk,
és sorsokat elemeztünk.*

Szeptember 12.

*A sirokkó szele tikkaszt,
a levegő nehéz, fáraszt.
Ólomszürke felhők jönnek,
s a magasban megütkeznek.*

*Véres illetményem kapom,
kegyelmi az állapotom.
Ára tizenkilenc forint,
ami egy hadnagyi bérszint!*

*Napok jönnek, lassan múlnak,
s éjjeltájban elnémulnak.
Helyet adnak egy új napnak,
ám azok is mind becsapnak!*

Szeptember 20.

*Ma egész nap folyton esik,
ég a földdel perlekedik.
Hideg, nyirkos a tömlöcöm,
elmém épségén órködöm.*

*Lenkeyről hírt hallottam,
s azon nyomban megborzadtam.
Sorsa máris elrendezett,
akasztásra ítéltetett.*

*János dühöng cellájában,
tépi haját bánatában.
Mondják, hogy megzavarodott,
önmagával tusakodott.*

Szeptember 26.

*Fáradtan, éhesen kelek,
s korán tárgyalásra megyek.
S a haditörvényszék előtt,
válaszlok még délelőtt.*

*Itt van minden nemes fogoly,
arcuk nyúzott, szőrös, komoly.
Üdvözlöm a bajtársakat,
ember formájú árnyakat.*

*Várározunk, s reménykedünk,
a sorsunkon tépelődünk,
mely tettünkben át van szőve,
s összeköt majd mindörökre.*

*Legrosszabb a várákozás,
önmagunkon sajnálkozás,
amely testet, lelket gyengít,
s helyzetünkön mit sem lendít!*

*Feleségem írt levelet,
melengette bús szívemet.
Bátorított, erőt adott,
s reménykedésre buzdított.*

Október 1.

*Ez a hónap bizakodás,
kegyelemre vágyakozás.
Múltam tiszta, nincsen bűnöm,
megalázást nem kell túrnöm.*

*Másodikán nappal esett,
s kedélyemre nehezedett.
Hűvös idő jött lágy széllel,
napfény szólót már nem érlel.*

Vécsey írt, s küldött pár szót,
bátorítót, vigasztalót.
Éreztem az Isten kegyes,
a holnapunk ígéretes!

Harmadikán dörgött az ég,
s fénybe borult a mindenség.
Ez az amnesztia jele,
vagy az ördögfurfang csele?

Október 4.

Jó a szabadulás napja,
a fény és igazság hangja.
Várjuk uralkodónk jelét,
adja megbocsájtó kegyét!

Isten áldja és segítse,
népeit így egyesítse!
Ha szeretet a hatalma,
erős lesz a birodalma!

Mint már többször említettem,
ellene én nem vétettem.
Magyar vagyok, osztrák nemes,
megértésére érdemes.

Hisz' Pákozdi és Schwechat után,
hadisikereim csúcsán,
beteg lettem, s nem harcoltam.
Aradon parancsnokoltam.

Mai nap volt egy szentmise,
szúrt a lelke mély tövise.
A szentgyónás érzem hatott,
s a gyóntatóm feloldozott.

Adalberttel találkoztam,
átöleltem, s megcsókoltam.
S kértem fiam, drága vérem,
buzgón imádkozzon értem.

A porkoláb bejött este,
késem, s pisztolyom kereste.
Törvényszékre kell majd mennem.
Remélem, nem kell elvesznem!

Október 5.
Péntek

*Győzött a könyörtelenség,
a gyáva embertelenség,
jóság és szelídség felett,
mely a balsorsban elveszett!*

*Az uralkodót becsapták,
a figyelmét elaltatták,
hazug szóval tévesztették.
Önérdékből cselekedték!*

*Mért kell nevünk meggyalázní,
tisztességünk levadászní?
Életünket bemocskolni,
dicső múltunk lerombolni?*

*Kételyeim már nincsenek,
hisz' a jelek is intenek,
hogy a büntetésem halál,
mely hamarost' reám talál.*

Ítélethirdetés

*Halál, golyó, s lőpor által!
Szembe nem úszhatok árral,
hisz' őreim száma öt lett,
szabadulásra nincs ötlet!*

*Reményeim szétfoslottak,
mint ködpára eloslottak.
Megírom végrendeletem,
hátralékom elrendezem.*

*Nyilatkozatot is írok.
Kegyelemben végig bízok,
az utolsó pillanatig,
míg a lelkem nem utazik.*

*Berti, s Csunkó bejött hozzám,
s fénytel telt meg sötét cellám.
Mindent elmondtam Ónekik,
végrendeletem ismerik.*

*Berti volt a család követ,
s oldta lelki görcseimet.
Átadott sok üzenetet,
együtt érző szeretetet.*

*Az őreim csendben szólnak,
minorita pap jön holnap.
Szentségekkel töltekezem,
szemem Keresztre szegezem.*

Poeltenberg Ernő

*Imbolyogva égnek gyertyák,
a hajnalfényt lesve várják.
Ám az lusta, késlekedik,
vagy beteg és gyengélkedik.*

*A virradat távol van még,
felhőpárnán alszik az ég.
Holdlámpása csak pislákol,
s az éjtündér sem varázsol.*

*Poeltenberg Ernő ül, s figyel.
Lelkén súlyos terhet visel.
Osztrák ember, céltudatos,
ami rá vár, iszonyatos!*

*Töpreng múltján, tévedésén,
megérdemelt felmentésén.
„Persze más is tiltakozott,
s velem együtt bajt okozott!*

*Lajta mentén veszett sorsunk,
túlzón megfontoltak voltunk.
Ha nem várunk, ám cselekszünk,
vereségtől megmenekszünk!*

*Késlekedtünk, ez jól tudott,
Schwechatnál a jövőnk bukott.
Része voltam rossz döntésnek,
a végzetes baklövésnek.”*

*Izgatottan jár fel, s alá.
Les reá a kegyes halál.
Érzi hűvös jelenlétét,
mely gyengíti az erejét.*

*Megreccsen az ajtóküszöb,
Sujánszky Euszták köszön.
A szerzetes áll előtte,
arcát a szőr rég benőtte.*

*„Éppen jókor tért be hozzám,
erős testem mára foszlány.
Önmagammal viaskodom,
hiányzik a hű asszonyom.”*

*Szól a lovag vezérőrnagy:
„Jó szerencsém végképp elhagy!
Gyermekeimet sem látom,
gyengéd ölelésre vágyom.”*

*Német nyelven folyik beszéd,
a pap érti a lényegét.
S a ferences átöleli.
mert szereti, mert tiszteli.*

*„Magyar vagyok, ön meg német,
s keressük az üdvösséget.
Egyek vagyunk a Jézusban,
lelke munkál szándékunkban.*

*Hogyha fõnn majd találkozunk,
csak Őnéki hálálkodunk.
Hatalmas az áldozata,
mert életét értünk adta.*

*Számon tartja minden vétkünk,
látja szívünk és erényünk.
Szeretete határtalan,
Őn üdvözül, mert ártatlan!”*

*

*Nagyot sóhajt a gyóntató,
s elhal szava, mely nyugtató.
Lopakodik a végóra;
Ernõt várja a bitófa.*

*

**Poeltenberg Ernő levele apjának,
Leopold Poelt von Poeltenberg lovagnak**

Legdrágább, legtiszteltebb apám!

*Hallgatnék, ha megtehetném,
ám hallgatni képtelenség!
Tudom, hogy rég hírt várt tőlem,
közölni valóm van bőven.*

*Nagy a bánata szívemnek,
'mit okoztam kegyelmednek.
Kérem, bocsájtson meg nékem,
ember tervez, Isten végez!*

*Részesült abban a kegyben,
miniszteri ígéletben,
hogy láthassam feleségem,
és a három szép gyermekem?*

*Véget ért a kihallgatás,
'melyet követ majd tárgyalás,
és sora az ítéletnek,
s a királyi kegyelemnek.*

*Köszönöm a szeretetét,
a jóságát, megértését,
a családom gondozását,
lelki életük óvását!*

Gyermeki szeretettel csókolja a kezét legjobb apám, tisztelő fia, Ernő

Török Ignác

*Török Ignác tudományos
szakrajzkönyvet tanulmányoz.
Vauban munkáját nézi,
s egy várfalnak hosszát méri.*

*Erőssége erődítés,
időálló várépítés.
Komáromban is ez tette,
a tettvágy majd' szétvetette.*

*Mára minden terv elmarad,
életfonál feszül, s szakad.
Számot vet az elmúlással,
s a számtalan csalódással.*

*„Lelkiismeretem felment,
s a túlpartra bizton átment.
Igaz keresztényként éltem,
Hazám tisztességét védtem.”*

*Egy pár percre álom lepi,
mely látomás kedvét szegi.
Végignézi kivégzését.
átszenvedi szenvedését.*

*Áll az ítélt bitó alatt,
hazaszeretete miatt.
Törvény által ítéltetett,
neki halál rendeltetett.*

*Távolba néz, könnycsepp szemén,
csalódottság tekintetén.
Csillapodott már a dühe,
magyar hite a fő bűne!*

*Áll. A lába meg-megremeg.
Élet-sorsa most lepereg.
Tetteivel számot vetett,
s búcsúimát elrebegett.*

*Áll. A teste megdermedve.
Keze hátul összekötve.
Kötél körben izmos nyakán,
mondat hangzik az ajakán:*

*„Isten felé száll a lelkem,
nyugalmam ott, meg kell leljem!
Hiszen mindig őt szolgáltam,
szeretetét forrón vágytam.*

*Éltem parányi súly csupán,
tán átjutok a tú fokán.
Bátran állok széke elé,
megyek Hozzá, hazafelé.”*

*A láb alól zsámoly repül,
zuhan a test, s hurok feszül.
Húsz perc múlva a szív megáll,
és a kegyes halál beáll.*

*

*Teste fürdik izzadságban,
Bardócz áll a félhomályban.
Félhangosan imádkozik,
fájdalmában így osztozik.*

Láhner György

*Láhner este fuvolázott,
egy híres hattyúdalt játszott.
Így búcsúzott el nejétől,
és a földi életétől.*

*Fájdalmas volt az elválás,
soha többé viszontlátás!
Szorításban ölelkezés,
zokogásba temetkezés.*

*Hullt a könnye mindkettőnek,
s nem jött vigasz szenvedőknek.
Úgy váltak el ott egymástól,
mint a levél száraz ágtól.*

*Nem aludt el aznap este,
bár fáradt volt egész teste.
Lépett jobbra, aztán balra,
s nagyot csapott az asztalra.*

*„A Habsburgok rút szószegők,
erőszakkal mindig nyerők!
Gyarmatosítják Hazámat,
s lerombolnak minden várat.*

*Kizsákmányolják e népet,
s felperzselik a vidéket.
Lépten-nyomon fosztogatnak,
s kény-kedvükre fojtogatnak.*

*Adósságra hitelt vesznek,
tobzódnak és költekeznek.
Földünk, javunk a jelzálog,
varjú a fán vérszről károg.*

*Élősködő hitvány banda,
legtöbb császár sanda, randa!
S jellemében elkorcsosult,
pénzhatalomhoz idomult.*

*Képmutató keresztények,
pöffeszkedő kapzsi lények.
Letértek a helyes útról,
s majd zuhannak magas csúcsról.*

*Ha az orosz cár nem segít,
akkor Ferenc József veszít.
S oda szerzett birodalma,
s lehanyatlik a hatalma.”*

*Pléva Balázs ajtóban áll.
s a monológ fülébe száll.
Egyetért a tábornokkal,
az elhangzott mondatokkal.*

*Tekintetével helyesel,
s imádsággal lelket lehel.
Közeledik a pillanat,
mikor a szó végleg akad.*

*

*Áldozat lesz emberélet,
szertefoszlik az önérzet.
Meggzúnik az önáltatás,
s teljes lesz az önátadás.*

Knežič Károly

*Knežič Károly a börtönben
élte éltét őrlő csöndben.
Neje sűrűn látogatta,
szeretettel támogatta.*

*Ám az asszony mit sem sejtvé,
erőt vett a borús kedvén,
s szüretidő közeledvén,
hazament egy őszi estén.*

*Távozása soknak fura,
ám jól tudta a Sors Ura,
hogy mi végre küldetése,
s idő előtt eltűnése.*

*Történt, hogy az érdemrendek,
szerencsére el nem vesztek!
Mert az asszony hazavitte,
s utódoknak megőrizte.*

*S jelzi Szolnok csatahősét,
Komáromnak hű védőjét.
Példaadó helytállását,
bajban való kitartását.*

*Tudni kell, hogy ítéletkor,
minden egyes alkalomkor,
alásván az egyéneket,
elkobozták az érdemeket.*

*Október hat. Hajnal táján
hanyatt fekszik kemény ágyán.
S elmélkedik elmúlásán,
a hatalom gonoszságán.*

*Pléva Balázst egyre várja,
s cella ajtaját kitárja.
S ott áll előtte a lelkész,
kinek örül, kire felnéz.*

*S kéri, „jőjjön, imádkozzunk,
Istenünknek hálálkodjunk,
mert Ő bölcs és szeret engem,
kárhozatban nem hagy vesznem.*

*Utam végére elértem,
s bevégeződik földi létem.
S lesz majd végső szenvedésem,
föld porába vettetésem.*

*Küldetésem itt lezárul,
s a túlparton titok tárul.
S leszek majd egy a sok közül,
'ki kegyelemből üdvözül."*

*„Jézus bűnünk elhordozta,
s terheinket eloldozta."
Szól a lelkész bölcsességgel,
töltekező reménységgel.*

*Knezic mélyen imádkozik,
s tiszta szívvel tárulkozik.
Jézus testét befogadja,
sorsát bátran átaladja.*

Nagysándor József

*Sötét az est, s oszlik remény,
szánakozó e költemény.
Mikor közel a távozás,
gyötrelem a várakozás.*

*A szív körül dermed minden,
elhal öröm páros rímben.
Csak a penna tolla serceg,
s botladozva múlnak percek.*

*Az érzelem hangolódik,
a feszültség fokozódik.
S egyre összpontosít minden:
Emeljen fel az Úristen!*

*Nagysándor, ki nőtlen ember,
imát mond el tizenegyszer.
Menyasszonya megtébolyult,
ez az élet túl bonyolult!*

*Az ima lelkének balzsam,
s ajkán csendül kedves dallam.
Mennyjelöltjének nótája,
érzi, jövel végórája.*

*Bizton találkoznak ott fenn,
s befogadja őket a menny.
S Jézus lesz az esketőjük,
s házában a menyegzőjük.*

*Winkler Barna most érkezik
angyallények védelmezik.
Hitele van Isten előtt,
lelke lelkével összenőtt.*

*„József, imádkozom Önért,
elkövetett bűneiért.
Az emberi mulasztásért,
az árvuló családjáért.*

*Tudom, mennyasszonya beteg,
ám gyógyulnak lelki sebek,
ha Isten is úgy akarja.
Neki erre van hatalma!"*

*„Ó, én vétkem, ó, én vétkem,
többször árnyék fedte fényem!
Emberéletért felelek,
s méltón nyelnek el elemek.”*

*Szólal lelkiismerete,
aranytükör képverete,
amely jelez, s kínzón vádol.
Érző lélynél gyakran lángol.*

*

*József levelet ír gyorsan,
s gurul betű, mint gyöngy borban.
Címzett az orvos nagybátya,
a lap vékony, mint egy hártya.*

*Kalocsára megy a levél,
benne a szív hangja zenél.
„Tisztelt, kedves jó nagybátyám,
véget ér a földi pályám.*

*Csókolom a rokonaim,
s ölelem a barátaim.
Soha el ne felejtsek,
Isten áldja meg kendteket!"*

*

Nagysándor József levele menyasszonyának, Schmidt Emmának

Arad, 1849. IX. 9.

Szeretett drága angyali jóságú Emmám!

Nem találok szavakat rá – hogy elmondjam, milyen végtelen örömet szereztek szeretetteljes, vigasztaló sorait – számomra olyan nagyon értékes ajándékok – nem is tartottam már képesnek magamat jelenlegi retteneteset kínos helyzetemben, testemet-lelkemet nyomasztó borzalmas magányomban ilyen jótékony érzésre – melyet csak te – az egész világon egyedül csak te voltál képes felébreszteni bennem. – Mert most, hogy leszámoltam végképp a világgal, fájdalmasan ugyan – de nyugodtan nézek szembe – sorsom jövődjő alakulásával és mindazzal, ami még történhetik velem – immár elvesztettem minden reményem – mindent elvesztettem, csak irántad való végtelen, határtalan szeretetemet nem – ez a legmélyebb, legszentebb érzés, amit valaha éreztem, és ez el fog kíséreni a sírba – az emlék, az irántad érzett rajongás lesz egy jobb, örökké tartó jövődjőbe vetett végső vigaszom, melyet már nem felhősíthetnek el földi dolgok. – Fogadd őszinte köszönetemet azokért a mennyeien szép órákért, melyekkel szereteted megajándékozott. – Ápold és vigasztald kedves jó anyádat – adja Isten, hogy mihamarabb felépüljön betegségéből; gondolj rám szeretettel és együttérzéssel, mint ahogy én is mindig, az élet utolsó percéig szüntelenül szeretlek, és imádlak. – Isten legszentebb, legszebb áldása rád, szeretett, drága, szép, angyali jóságú, erényes lánykám – légy boldog, ezért imádkozik lelke mélyéből imádó

Pepid

Emlékül küldök egy hajfürtöt – Isten veled, Emmám!

Leiningen Westerburg Károly gróf

*Leiningen gróf lépdél körbe,
vajh,' hogy jutott ily gödörbe?
Sorskereke megfeneklett,
s feje felett befellegzett.*

*S új leplére terítékül,
kérdés sokasága kerül.
S árad felé nyomasztóan,
szívtájékán fullasztóan.*

*S rántaná őt egyre mélyre,
az elmúlás tengerébe.
Ám mielőtt elmerülne,
Baló Béni áll előtte.*

*Áll, s kezében égő gyertya,
mozdulatlan, mint egy bástya.
Nem engedi távozását,
sötét erőknek rontását.*

*„Beszélj testvérem, hallgatlak,
s bűn terhétől feloldozlak.
Mondj el mindent, amit lehet,
ami megkönnyíti lelked!”*

*„Lelkész Uram, bűn az élet,
mert szeretünk jót és szépet?
Én egy angyalt megszerettem,
s nyomban feleségül vettem.*

*Sissány Eliz lett a párom,
magyar lány a boldogságom.
S lett birtokom és új Hazám,
melynek megszolgáltam méltán.*

*Németnek is megmaradtam,
ennek sokszor jelét adtam.
A Habsburgokban nem bíztam,
s a törvények pártján álltam.*

*E hon végnapjait élte,
s törvényes jogait védte.
Erre tett esküt a király,
s értetlenségéből lett viszály.*

*Jogos volt az önvédelmünk,
s erőteljes a félelmünk,
hogy két óriással szemben,
nem lesz részünk győzelemben.*

*Görgey a jó barátom,
döntéséért én nem bánom.
Elmélyülten gondolkozott,
és helyesen határozott."*

*„Jó testvérem megértelek,
s kereszt elé letérdelek.
Imát mondok a lelkedért,
s esdek égi kegyelemért.*

*Atyánk bíránk, s igazságos,
mindentudó és jóságos.
Szeme elől nem vész részlet,
sorsod nem lesz majd enyészet!"*

*

Levél feleségéhez, Sissányi Erzsébet kezeihez

***Drága Lizám, egyetlenem!
Feleségem, hű szerelmem!***

*Sors kockája el van vetve,
s életfonalam elejtve.
Idóm kevés e világon,
Istenemhez száll fohászom.*

*Keserves e lépést tennem,
súlyos gond feszíti lelkem.
Mert, ha csak én magam volnék,
egyetlen egy szót se szólnék.*

*Ám Te itt vagy még énvelem,
és az én két szép gyermekem.
Szerelmünknek gyümölcsei,
életünknek éltetői.*

*Készülök a végső harcra,
megnyugvásra, nem kudarcra!
Hitem erős, nem kétkedem,
túlvilágban reménykedem.*

*Szellememnek lesz otthona,
s nem múlik el éltetem nyoma.
A Teremtő mindenható,
semmivel sem pótolható!*

*Mindig boldog voltam Veled,
vidámított két szép szemed.
Most megrohan minden emlék,
bárcsak köztetek lehetnék!*

*Földi életem múlandó,
mily' sok lenne bepótlandó!
Érzéseim fájdalmasak,
hogy többé már nem láthatlak!*

*Vigasz, s remény voltál nekem,
védangyalként éltél velem.
Adjon Isten erőt Neked,
keményen bírd a végzeted!*

*Kérlek, bocsájtss meg vétkeimet,
ha bántottam érzedet!
Vagy nem voltam elég gyöngéd,
s megkarcoltam lelked gyöngyét.*

*Van egy fontos kívánságom,
fizesd meg az adósságom!
Óvjad meg a becsületed,
a pénzügyi területen!*

*Inkey nekünk tartozik,
barátsága kamatozik.
Marad javad elegendő,
s nem lesz szűkös a jövő.*

*Áldom minden fivéremet,
rokonomat, a népemet.
Magyar Honunk dolgos népét,
'ki ontotta drága véré!*

*Fiaimat védjed, óvjad,
szereteted rájuk szórjad!
Isten áldjon benneteket,
őrizzék emlékeimet!*

Holtig hű Károlyod

Aulich Lajos

*Jó Sujánszky György Euszták,
a hite nem vakbuzgóság!
Aulichnál jelentkezik,
s erejével töltekezik.*

*A tábornok ül és olvas,
míves szóra mindig szomjas.
Rímek közé vegyül szeme,
Horatius a kedvence.*

*Gondolataiba merül,
önvizsgálatot tart, s feszül.
Vajh' mi rosszat cselekedett,
jó mag közé konkolyt vetett?*

*Kutat, mikor, s hol hibázott,
embertársainak ártott?
Netán renyhe mulasztással,
vagy csüggedő kitartással.*

*Mondták, Ő a legképzettebb,
másoknál is elismertebb.
Becsülték a képességét,
bámulták az eszességét.*

*Beöthy Ödön jellemezte,
s személyét felterjesztette.
Méltatta a szaktudását,
s érzelmének tisztaságát.*

*Irományra iratkozott,
s hűségéről nyilatkozott:
„Harcol Windisch-Gratzék ellen.”
Így tett hitet Kossuth mellett.*

*Míg Bakonyi Sándor kivált,
Ő a Haza mellett kiállt.
S egész addig helyén marad,
amíg élte meg nem szakad!*

*Görgey is értékelte,
s hűségéért megbecsülte.
Tábornoknak ajánlotta,
s példaképnek állította.*

*A katonái kedvelték,
szerénységéért szerették.
Elmélyülten filozofált,
s honvéd atillában járkált.*

*Isaszegnél is jól helytállt.
Damjanich volt makacs, elszánt,
s Ő jó helyzetfelismerő.
Így lett a hadtestük nyerő!*

*Windisch-Gratz-t megtévesztette,
s orrán fogva megvezette.
Mert ővelük elhitette;
a fősereget vezette!*

*

*Hű lélekből száll az ima,
dicsőítő szólavina.
Az életért hálaadás,
melyet követ önátadás.*

*

AULICH LAJOS FÖLDI MARADVÁNYAIT SEJTIK A VESZTŐHELYI CSONTVÁZLELETBEN

***Feltárták Poeltenberg sírját is, és itt is csontokat találtak.
A Magyar Párt is belekapcsolódik az ásatásokba.
Kiváló archeológusok érkeznek Aradra***

Arad, május 17. A veszthelytelepi ásatások sikere most már úgyszólván kétségbevonhatatlanul igazolja Kara Győző tanár állítását, hogy a veszthely nem a most megjelölt területen volt, hanem a régi ártéri fahíd tövében. Föltevését a tegnap eszközölt ásatások újabb leletekkel támasztották alá, amelyekről a kiváló történész a következőkben nyilatkozott az Erdélyi Hírlap munkatársai előtt:

– Az ásatások ténybeli eredménye napról napra meggyőző engem abban, hogy végre sikerült a valódi veszthelyet megtalálni. A tegnapi kutatásaink során – merem állítani – azt is kiderítettük, hogy a csontváz melyik tábornok földi maradványa lehet: Aulich Lajosé. Véleményem szerint a jelenlegi töltésre merőleges irányban állították fel az akasztófákat. Meggyőződésem, hogy nem a töltés mellett álló akasztófán függött az első tábornok, Poeltenberg Ernő, hanem ellenkezőleg, a kilencedik bitó állott a töltés közvetlen közelségében. Itt egymás mellett két bitófanyomra akadunk, de csak a harmadiknál találtuk meg a csontvázat. Utoljára Vécsey grófot akasztották, akinek holttestét elvitték, őelőtte Damjanich lehelte ki lelkét, az ő tetemét is még a kivégzést követő éjjelen elszállították, logikus tehát, hogy itt csontokat nem találtunk. Damjanichot megelőzően azonban Aulichhal végeztek, őt eddig nem találták meg, és ezért kétséget kizáróan állíthatom, hogy a csontváz Aulich földi maradványa. Alátámaszthatom föltevésemet más oldalról is. Lemértük körülbelül azt a távolságot, ahol az első tábornok, Poeltenberg bitója állott, ez mintegy huszonöt méterre terül el az első bitónyomtól. És itt valóban találtunk nyakcsigolyarészt és combcsondot, ezek Poeltenberg maradványai. Most már a Magyar Párt is érdeklődik a kutatás iránt, és ma dr. Velcsov Géza alelnök járt kint. Hallom, Pathae kolozsvári francia származású archeológus és Rosca Márton, a neves román régész Aradra szándékoznak jönni az ásatások ügyében, sőt budapesti felügyelésről is értesültem.

Az eddigi, s biztosra vehető további leletek ideiglenes elhelyezésére azonban kis ládikákra volna szükségem. Bízva Arad város magyar nemzetiségű asztalosiparosainak nemes érzelmeiben, szeretettel kérem őket, készítsenek a kegyeletes célra az ereklyemúzeumban levő és hasonló célt szolgáló nyolcvan centiméter hosszú, negyven centiméter széles és harminckilenc centiméter magas, barnára festett [ládikához hasonló] ládikákat, jelentsék arra való készségüket nálam, s juttassák mielőbb hozzám.

[Erdélyi Hírlap (Arad), 1932. május 18. 9. old.]

Damjanich János

*1./ Jó a búcsú földi léttől,
elválás a szenvedéstől.
Leveti a nehéz terhet,
tudja, végső nyugvást lelhet.*

*2./ A rác papnak utat mutat,
megveti a fajtájukat.
Mert a magyar ellen lépett,
s népirtással nagyot vétett.*

*3./ Megtagadja a vallását,
s kéri az Úr szent áldását.
S lesz római katolikus,
cselekvése így logikus.*

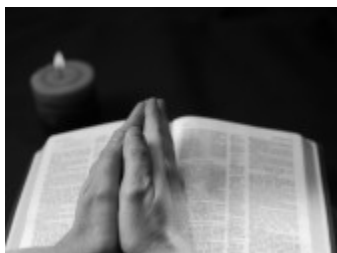
*4./ Rác emberből magyarrá lett,
akarata tiszta, érett.
Jellemében áthasonult,
s lelkiekben hozzánk simult.*

*5./ S elkezd a nehéz gyónást,
s érzi lelkén a tisztulást.
Minorita pap hallgatja,
s bűn terhétől feloldozza.*

*6./ Gondolataiba merül,
s végtelen nagy térbe kerül.
Idő csónakján ül, s lebeg.
Köszönti száz szellemsereg.*

Hajnali ima a kivégzés előtt

*1./ Október 6. Hajnalodik,
fáradt teste megrázkódik.
Felkel kemény fekhelyéről,
lelke álom rejtekéből.*

*2./ Aztán kitekint az égre,
omlik lába, s zuhan térdre.
Nagyot koppan döngölt földön,
s visszhangzik a rideg börtön.*

*3./ Kezét mellén átkulcsolja,
Istent áldja, nem korholja.
Lepereg az életfilmje,
nehézsége és idillje.*

*4./ Halkan kezdi az imáját,
látja erényét, s hibáját.
A bűneit szánja-bánja,
s érzi, Isten megbocsájtja.*

*5./ „Mindenségnek örök Ura,
tekints száználmas fiadra!
Hozzád fohászkodom kegyre,
emelj fel a fellegekbe!*

*6./ Hallgasd meg a bús imámat,
hálát érzek Teirántad.
Te vezettél ütközetben,
s óvtál a vak gyűlöletben.*

*7./ Mindent neked köszönhetek,
örömöket, a könnyeket,
a földi lét ajándékát,
Hungária királynéját.*

*8./ Áldott legyen Fiad neve,
s az öröklét ígérete.
Védd meg, Uram, jó Hazámat,
hogya veszedelem támad!*

9./ *Mikor nőmtől elbúcsúztam,
akkor erőt Tőled kaptam.
Erősítsél továbbra is,
hiszen végzetem brutális.*

10./ *A bosszújuk gyalázatos,
feléd szívem alázatos.
Kemény próba áll előttem,
testem-lelkem még erőtlén.*

11./ *Hóhéraim kegyetlenek,
Fiad iránt hitetlenek.
Hajlítsd lelkük a jó útra,
s fátyol terüljön a múltra!*

12./ *Oltalmazd Emíliám,
enyhítsél a lelki kínján!
Védelmezzed a magyar Hont,
s áldd meg Uram, szép Aradot!*

13./ *Uram, Te ismered szívem,
erősítsd meg gyenge lelkem!
Fogadjál a túlvilágon,
ez a szerény óhajtásom.”*

Úgy legyen!

Damjanich János imája

Ima kivégeztetésem előtt, 1849. október 5-ről 6-ra virradóra

Mindenség ura! Hozzád fohászok! Te erősítettél engem a nőmtől való elválás borzasztó óráiban, adj erőt továbbra is, hogy a kemény próbát: a becstelen, gyalázatos halált erősen és férfiasan állhassam ki. Hallgasd meg, ó, Legfőbb Jó, vágyteli kérésemet! Te vezettél, Atyám, a csatákban és ütközetekben – Te engedted, hogy azokat kiállhassam, és a Te védelmező karod segített némely kétes küzdelemből sértetlenül kilábolni – dicsértessék a Te neved mindörökké! Oltalmazd meg, Mindenható, az én különben is szerencsétlen hazámat a további veszedelemtől! Hajlítsd az uralkodó szívét kegyességre a hátramaradó bajtársak iránt, és vezérelj akaratát a népek javára! Adj erőt, ó, Atyám, az én szegény Emíliámnak, hogy beválthassa nékem adott ígéretét: hogy sorsát hitének erejével fogja elviselni.

Áldd meg Aradot! Áldd meg a szegény, szerencsétlenségbe süllyedt Magyarországot! Te ismered, ó, Uram, az én szívemet, és egyetlen lépésem sem ismeretlen előtted: azok szerint ítéld fölöttem kegyesen, s engedj a túlvilágon kegyes elfogadást találnom. Ámen.

Damjanich Emíliának vigasztalásul

Vécsey Károly gróf

*Vécsey fent volt az este,
s Isten jelét várta, leste.
A végső út előtt állott,
múltat vizsgált, mélyre ásott.*

*Földi létét elemezte,
'hol az otthonát kereste.
Kereste és megtalálta,
s a döntését meg nem bánta!*

*A magyar ügy élére állt,
a seregben élt és szolgált.
Jellemes volt, becsületes,
s hazaszeretetben jeles.*

*Bírálta az osztrákokat,
dorgálta is őket sokat:
„Inkább orosz, mintsem osztrák,
hiszen népünk csak kifosztják!”*

*Mikor sokan elpártoltak,
s új császárnak behódoltak,
Ő elvhűen velünk maradt,
harc kedve egyre dagadt.*

*Megtartotta az esküjét,
bizonyítván a hűségét,
'mit királyi parancsra tett,
s ezért lett elítéltetett!*

*Járkál, ül és elmélkedik,
s Eduárdot beengedik.
Marchot tiszteletes áll ott,
aki Szentlélekkel áldott.*

*„Legyen béke a szívében,
nincs hiba a jellemében.
Bemmel szemben igazat szólt,
a vádja torz, s jogtalan volt!*

*Bem nem volt a felettese,
sem pedig a helyettese.
Aki másnak keresztbe tesz,
az nyakába nagy terhet vesz!"*

*„Köszönöm jó lelkész uram,
hogy figyelte pályám, s utam.
Bár sok csatában részt vettem,
Bem gyávnának mondott engem!*

*És lehazaárulózott,
méltóságban megalázott!
Kossuthnak levelet írtam,
s minden vádat megcáfoltam.*

*Kossuth engem kitüntetett,
ám az ügyünk végleg veszett.
Ma a lelkelem kilehelem,
Jézusnál van a kegyelem."*

*„Legyen nyugvás a lelkedben,
és a magas fellegekben!"
Szól Eduárd, s átöleli.
A végóra oly közeli!*

Búcsúlevél „feleségének” Duffaud Karolinának

*Drága Linám, egyetlenem,
feleségem, hű szerelmem!
Úgy hiányzik jelenléted,
hallgatnám a szívverésed.*

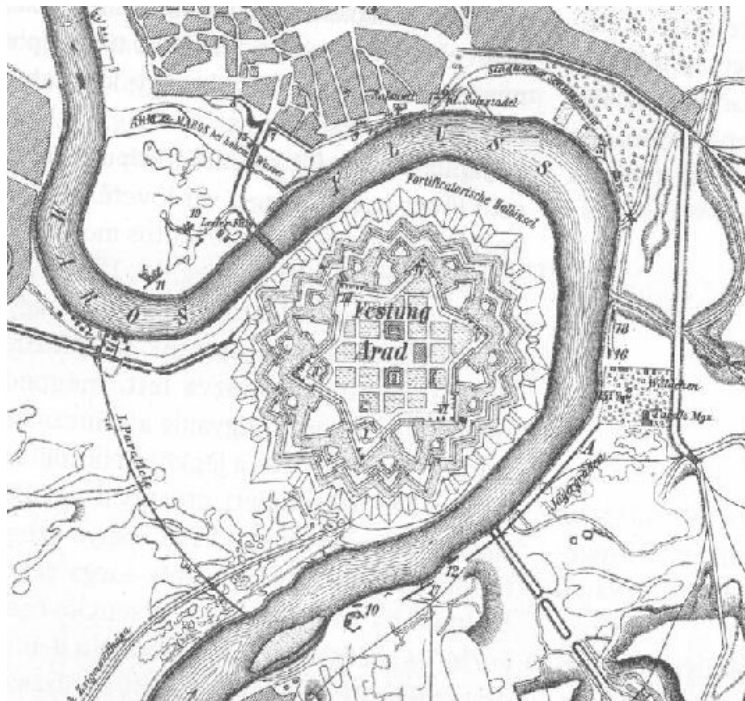
*Holnap véget ér életem,
ne búslakodj én édesem!
Isten óvjon minden bajtól,
önemésztő hangulattól!*

*Lelkem nyugalmára vágyom,
test-lélekben nagyon fázom.
Idő múltán a jéghegyek
is olvadnak, ha nem leszek.*

*Egyszer újra egybekelünk,
s mennyországban egyesülünk.
Bocsájt meg a fájdalmakért,
az elmulasztott csókokért!*

*Csókolom a lányom, lányod,
ő enyhíti majd a gyászod.
Aki feled, csak az temet,
utoljára Isten veled!*

Csókolak, szerencsétlen Károlyod

Az aradi vár alaprajza

A halálút

*A Hóhérok koccintanak,
s némán összekacsintanak.
Eljött az ő pillanatuk,
egységes az akaratuk.*

*Haynau a falkavezér.
Meglakol majd egyszer ezért!
Táborszernagy az ő rangja,
hej, a jutalmát megkapja!*

*Howinger a tábornoka,
ő a buzgó szószólója.
Mindenben a kedvét lesi,
rossz szellemét képviseli.*

*Tichy őrnagy a vérszomjas,
törpe lélek, romlott, aljas.
Ő számára „kitüntetés”,
az akasztás, lelövetés.*

*Együtt szolgált Damjanichcsal,
s harcolt néhány alkalommal.
S elárulta a vezérét,
így kapta meg Júdás bérét.*

*Csúszó-mászó, rút pojáca,
most örömtől fényes arca.
Szívnélküli és kegyetlen,
kínzásokban verhetetlen.*

*Csicskása a főporkoláb,
olyan, mint egy vesszőnyaláb.
Vékony, s csörög minden csontja,
Urtickának nincs sok gondja.*

*Hajlong, mint egy elcsábított,
hatalommal elkábított.
Előre írt szöveget mond
agyatlanul. Nincs semmi gond!*

*

*Reggel fél hat. Készülődés.
Az udvaron a várórség.
Mindenki talpon, fegyverben,
túlzott előkészületben.*

*Fenn a birodalmi zászló,
magyar szemet irritáló.
Leng a szélben szakadatlan,
s pereg a dob lankadatlan.*

*A falakon ágyúk sorban,
s tálban kanóc egy csokorban.
Félnek a nép bosszújától,
fellángoló haragjától.*

*

Lázár Vilmos, Dessewffy Arisztid, Schweidel József, Kiss Ernő
Az első. A második. A harmadik. A negyedik.

*A négy vezért terelgetik,
s az udvarra kivezetik.
Egymás mellett állnak szótlán,
a helyzetük keserv-sótlán.*

*Kezet szorítanak egymással,
a baráttal, harcostárssal.
S indul a szomorú menet,
végsőt szólnak: „Isten Veled!”*

*A várhídon mennek által,
s viaskodnak sötét árnyal,
mely köröttük ólálkodik,
s mint a róka lopakodik.*

*Mind' mellett lép egy-egy lelkész,
s Jézus keresztjére felnéz.
Sodródnak mély áhítattal,
a gyászmenet áradattal.*

*Vinkler, Markhot, Bardócz, s Baló,
egyől-egyig jóra való.
Foglyai a hatalomnak,
ők imával hadakoznak.*

*

I.

Lázár Vilmos Vinkler jobbján,
fáradtság ül az orcáján.
Halálúton az ezredes,
átöleli a szerzetes.

Lázár szólal, csendes hangja
éjszaka gyónt, nincs haragja.
„Krisztus keresztjét hordozzuk,
javunk másokkal megosztjuk.

A választott népe vagyunk,
kegyelme a mi vigaszunk.
A helyzetünk bús, pokoli,
küldetésünk apostoli.

Gyümölcsöt szül az áldozat,
s eltörlődik a kárhozat.
Szébb lesz majd a magyar élet,
s alkot újat, dicsőt, szépet.”

„Jól látod a sorsunk Vilmos,
megszégyenül majd a gyilkos.
Múlnak évek, évszázadok,
s lesznek gyakran fordulatok.

S magasztosulnak a hősök,
s a gonosz majd visszahőköl.
Ezt jelzi majd sok égi jel!”
Magarázza buzgón Winkler.

II.

*Dessewffy mély szenvedéllyel,
németet szid megvetéssel.
„Mily' nagy nyomort hoztak reánk,
s most lobbanunk, mint rőzseláng!*

*'Mikor jött e nép tavasza,
mennyi hőst termett e Haza!
Szolgáltuk a nemzetünket,
nem kíméltük életünket.*

*Tiszteltem a törvényeket,
hoztam nehéz döntéseket!
Tudom jó ügy mellé álltam,
soha semmit meg nem bántam!*

*A zsarnok érve rossz, hamis,
fejre fordított piramis.
Erőszak a lételeme,
puska, s kötél a fegyvere.*

*Ha meghalunk elfelednek,
vagy szívükben megjegyeznek.
S egykor lesznek jelölt sírok,
'hol nyugszanak a mártírok.”*

*Baló Béni nagyot sóhajt:
„Isten megért minden óhajt.
Nemes célért harcoltatok,
Ti már hőssökké váltatok!”*

III.

Kiss Ernő Marchothoz beszél,
fáról hull egy őszi levél.
Aggódik a hazájáért,
és a magyar ifjúságért.

„Lesz-e hitük és erejük,
s megújuló képzeletük?
Kemény magyar akaratuk,
s Jézus felé hajló szavuk?

Megint önkényuralom lesz,
mely népünkért semmit sem tesz?
Számukra az ország gyarmat,
víz nélkül a fű sem sarjad!”

„Imádkozom nemzetünkért,
a megváltó eljöttéért!”
Szól Eduárd szelíd hangon:
„Ez a hosszú távú célom.

Úgy tudom Ön végzést kapott,
kegyelmet, s erről hallgatott!
Halála nagy veszteség lesz,
ha ellene semmit nem tesz.

„Pénzen váltott élet részvény?
Nem ér semmit ez a végzés!
Jöjjön gyorsan a végzetem,
Kiss Ernő a tisztos nevem!”

IV.

Schweidel Bardócz mellett lépdél,
s a tábornok átéléssel
mondja a ferences papnak,
hogy a végső útján ballag.

„Ől az önkény, érve hamis,
s épít kőműves piramist.
Készít, ámde ő sem szabad,
mi isteni, mindent tagad.

Pusztítás a lételeme,
mert tagadás a szelleme.
Ez a Sátán víg világa,
eltemet a kapzsisága!

Az emberiség átkozott,
önmagával meghasonlott.
A becsületest akasztják,
s a becstelent magasztalják.

Mellemet üti vasgolyó,
szívemből ömlik vérfolyó.
Száll a lelkem, száll magasba,
felhők fölé, csillagokba.

Kezemben egy ezüst kereszt,
Apámé volt, el nem ereszt.
Fent folytatom élet utam,
ha befogad a jó Uram.

Kérem, adja át fiamnak!
Legyen Béláé, vigasznak!
A véremmel megöntözöm,
s végleg szívébe költözöm.”

A lelkészek jól figyelnek,
és minden szót megjegyeznek.
Roppant teher feszül rajtuk,
edzett hit a védőpajzsuk.

*Hatos számú kapu mellett,
a porkoláb megálljt jelzett.
Itt magaslik egy földrakás,
fogát feni már a Kaszás!*

*S elhangzik a közös ima,
s erőtlen lesz a láb ina,
mert az ítéletet mondják,
s hamarosan végrehajtják.*

*A katonák sorban állnak,
s négyszer három részre válnak.
Három áll fel eggyel szemben,
fegyelmezett, példás rendben.*

*Lábakról oldják a láncot,
s elzárják a napvilágot.
Szemük földve, kezük kötve,
s a puskák már csőre töltve.*

*Kiss Ernőnek szeme szabad,
idő ólomsúllyal halad.
Még utolszor kérdezhetnek,
s pár perc, amíg létezhetnek!*

*

*Eljött hát az élet-alkony,
Lázár szólal bátor hangon:*

„Ki tehet arról, hogy ilyen a magyar sorsa? Krisztus keresztje tövében érett apostollá az apostolok lelke, és a bitófák tövében kell forradalmárrá érni a magyar lelkeknek.”

*Süvit a szó, s célba talál,
s összeressen a sok lakáj.*

*

*Dessewffynek szava repül,
minden izomzata feszül:*

***„Tegnap hősök kellettek, ma mártírok..
Így parancsolja ezt hazám szolgálata.”***

*Gondolata száll, mint galamb,
s alvót ébreszt, mint a harang.*

*

*Kiss modora előkelő,
mondandója felemelő:*

***„Istenem, az újkor ifjúsága egész ember lesz-e? Árpádok dicső szentjei,
virrasszatok a magyar ifjúság felett, hogy Krisztusé legyen a szívük és a hazáé az életük.”***

*Hallja, s érti az ifjúság
Jézus Szeretet Himnuszát?*

*

*Schweidel üzenete tömör,
igazsága kemény, s örök:*

***„A mai világ a sátán világa, ahol a becsületért bitó, az árulásért hatalom jár.
Csak egy igazi forradalom, a világ új forradalmi embersége söpörheti el
ezt az átkozott meghasonlott világot.”***

*Végmondata nem rejtjeles,
talál, mint nyíl, s a lécz rezeg!*

*

*A profosz most kegyelmet kér.
S e kéréssel még visszatér
négyszer, három alkalommal,
változatlan tartalommal.*

*Hangja nyújtott és éneklő,
színpadiasan esdeklő.
S egyre feljebb magasodó,
képmutató, fontoskodó.*

*Képe megtévesztő álca,
kezében fekete pálca,
mellyel elítéltet érint,
majd Tichy őrnagyra tekint.*

*Mind fél térdre ereszkedik,
s lélekben már emelkedik.
Vibrálnak a gondolatok,
s szakadnak a kapcsolatok.*

*A katona figyel, céloz,
szívet, lelket most acéloz.
Kegyetlen a feladatuk,
gyenge erre akaratuk.*

*Jozef Tichy mindjárt jelez,
feszültséget kéjjel hegyez.
Majd suhint a kardlapjával,
mint a karnagy pálcájával.*

*Lövés dörren, száll a golyó,
s patazik már a vérfolyó.
Előbb Lázár csuklik holtan,
majd Dessewffy terül porban.*

*Kiss Ernő vállán sebesül,
és a jobboldalára dül.
S egy katona egy intésre,
golyót lő a balfülébe.*

*Negyedikként Schweidel zuhan,
s Tichy nézi cinikusan.
Számára ez bosszú-játék,
Haynautól szép ajándék.*

*A hőseknek így lett vége,
s e gaztettnek első része.
Ám a fenevad még éhes,
az étvágya szenvedélyes.*

*

*Schweidel vére a kereszten,
s a négy tetem temetetlen.
Este a vársáncba ássák,
hogy a vadak ne gyalázzák.*

*

*Hátra van még kilenc ítelt,
akit a sors vert, nem kímélt.
Egytől-egyig jó katona,
itt az életük alkonya.*

*

*Időrokka gyorsan pereg,
trombita szól, s a dob pereg.
Meggzúnt minden önámítás,
számukra sincs megbocsájtás.*

*A cselvetők újra készen,
osztognak majd rablott pénzen.
A foglyokat kivezetik,
s éltük hamar elveszejtik.*

*Kilencen mennek a sorban,
éltük lángja végleg lobban.
Kiválasztott áldozatok,
a szemünkben ártatlanok.*

„Szép kis deputáció megy az Úristenhez, hogy a magyarok ügyét képviselje.”

*Szól Poeltenberg kemény hangon,
bölcs szavait most is hallom.
Azon nyomban le is jegyzem,
s az utókornak átmentem.*

*Damjanich keserűn nevet,
s Bott Ferencnek kézzel jelez.
Kéri, legyen kíméletes,
s akasztása tökéletes!*

*Tört lábára hivatkozik,
s kínzás ellen tiltakozik.
S hallja választ elképedve:
„Meg lesz uram elégedve!”*

*„Elégedett a kínokért,
a reám mért borzalmakért?
„Hóhér, nagy tökfilkó maga,
szakadjon rá a csillaga!”*

*Dühtől görbül, s torzul szája,
lábán véres a nadrágja,
melyen súlyos láncot cipel,
s közben társaira figyel.*

*Szemetes kocsira rakják,
s a menetet megindítják
a várkapun át előre,
a zsigmondházi mezőre.*

*Új-aradi úton mennek,
s atillában fényesednek,
melynek színe gyászfekete,
beszédes az üzenete.*

*Hat sorjában lépegetnek,
zakatolva lélegeznek.
Köröttük a porkolábok,
s a hadbírók, akik bábok.*

*A lelkészek imádkoznak,
égi kegyért fohászkodnak.
E siralomvölgyben szolgák,
'kik a lelki görcsöt oldják.*

*Velük mennek a katonák,
harcedzettek, nem pipogyák.
Mindannyian sorozottak,
gépeemberek, beosztottak.*

*Csörög a lánc kézen-lábon,
rémület ül őszi tájon.
Láncok végén súlyos lakat,
hátuk mögött a virradat.*

*Fordul az út, s fordul menet,
madár szárnyával integet.
S jobboldalon az útszélien,
kilenc tölgyoszlop áll tétlen.*

*Kilenc oszlop áll sorjában,
s kilenc ember magányában.
S mindenki néz megdöbbenve,
a bitófákra meredve.*

*S folytatódik a ballada.
A bitófa egy gerenda,
mely alacsony, s végén kampó.
Távolból kél lágy harangszó.*

*A katonák körbe állnak,
papok, s lelkészek megáldnak.
Az ácsok, és bámész népek,
megszeppenve várnak, s néznek.*

*Vinkler Brúnó érzékenyül,
a szemében bánatkönny ül.
Nagysándor megvigasztalja,
nagy a szeretet hatalma!*

*Leiningen szól, imádkozzunk,
Teremtőnkhez fohászkodjunk!
Mind a gyermekei vagyunk,
Ő a bíránk, s a vigaszunk.*

*Vincenz hadbíró lép elő,
fontoskodó, pöffeszkedő.
'Ki a végzést ismerteti,
a hitelét így égeti.*

*Aulich most tiltakozik,
hazugsággal tusakodik.
Damjanich szól, „felesleges!”
„Őnáluk ez természetes.”*

*Uthika most előre lép,
s megbízásból kegyelmet kér.
Megismétli ezt háromszor,
s egy válasz jó mindannyiszor.*

*„Istennél van a kegyelem!”
Tichy kiálltja peckesen.
S valamit még hebeg-habog,
örömében szinte ragyog.*

V.

Poeltenberg Ernő

*Poeltenberghez lép porkoláb,
s lánctól szabadul a kéz, s láb.
Kapitány úr kérem, jöjjön!
Engedem, hogy elköszönjön.*

*Ernő csókkal búcsúzkodik,
s karjaival ölelkezik.
A bitófa alá lép most,
s észleli a titokzatost.*

„Minket az ellenség dühös bosszúja juttatott ide.”

*Szól kimérten, igaz-bölcsen.
„E zsarnoki hazug pörben
győztes részéről nem vitás,
csak a vesztes lehet hibás.”*

*A halál ott settenkedik,
körülötte ólálkodik.
Érzi amint húsába mar,
testén rándít, s nagyot csavar.*

*Két pribék a karját húzza,
s bikanyakát kötél zúzza.
Soká törik csigolyája,
s kihuny élte fényszikrája.*

*A drága test kiszzenvedett,
ahogy fentről rendeltetett.
S Tichy őrnagy kárörvendett,
csoda, hogy a föld nem rengett!*

VI.

Török Ignác

*Alezredes úr, most Ön jön!
S csendben előrelép Török.
Az őszi szél arcon vágja,
s fejéről hull parókája.*

*Elsírja magát az „öreg”,
s megrendül az embertömeg.
Tichy lóról nagyot kiált;
„Mondja, nem szégyelli magát?”*

*Csattan mondat, s visszapattan.
Török Ignác szól félholtan.
„Önt illeti szégyen! Szegény
kárörvendő hóhérlegény.”*

***„Nemsokára Isten legmagasabb ítélőszéke elé állok.
Életem parányi súly csupán, de tudom, hogy mindig csak őt szolgáltam.”***

*Hajol, befedi a fejét,
s összekulcsolja a kezét.
Teste kiegyenesedik,
majd hirtelen csuklik, esik.*

*Meghalt! Szívszélhúdás érte.
„Kegyes halál” jött el érte.
Ám nyugodni mégsem hagyják,
s a holttestét felakasztják.*

*Nekünk hős volt, élte fényes,
zsarnok előtt köztörvényes.
Átöleli a nemzetünk,
Ignác, soha nem feledünk!*

VII.

Lahner György

*Lahner György jön, a hetedik,
s innen jut a magaslatig.
Hiszen nyugodt egész lénye,
önfegyelem erőssége.*

*Magas Tátra csúcsát látja,
s utoljára megcsodálja.
Végignéz a magyar rónán,
s szeme megáll a bitófán.*

***„Krisztus keresztje és a bitófa oly rokon,
és az isteni áldozat mellett oly törpe az én áldozatom”***

*Szól az utolsó szó jogán,
s látja Jézust a Golgotán.
Lelke egyre emelkedik,
s útját már nem keresztezik.*

*Születése napján halott!
Némán integet a falomb.
Életútja most megszakadt,
mától emlékezet virraszt.*

*

*Holtteste Mácsára került,
s anyafölddel ott egyesült.
Csernovics Péter főispán
kormánybiztos szép birtokán.*

VIII.

Knézics Károly

*Áll a halál vérmezején,
nyugalom ül tekintetén.
Teste megtört, lelke erős.
mondandója kemény s velős:*

**„Milyen különös, hogy Haynau bíró is keresztény és én is az vagyok.
Csak az ördög keverhette így össze a kártyákat.”**

*Bölcs szavai célba érnek,
s a hiénák összenéznek.
Letaglózva érzik maguk,
dűhtől rángatódzik ajkuk.*

*A vádlottból most lett vádló.
gyilkosokat megalázó.
Bölcs szavakkal ítélkező,
hidegvérrel elmélkedő.*

*Knézics Károly imádkozik,
s angyalokba kapaszkodik.
Orrán csillog szemüvege,
beesett a szemürege.*

*Szemüvege porba esik,
s szeme földre szegeződik.
Lehajol és utánanyúl,
Tichy őrnagy haragra gyúl.*

*„Hagyja ottan!” - rivall rája.
A túlpártot úgyis látja!”
Károly hallgat, s megvetőn néz,
tekintete szúrós, merész.*

*A zsámolyra büszkén fellép,
olyan, mint egy élő jelkép.
„Isten véled, drága Hazám!”
S kötél szorul eres nyakán.*

*Nála is beáll a halál,
a Teremtő majd rátalál,
s kérdésekkel felelteti,
s ha rászolgált, felemeli.*

*Dolgozott az időrosta,
csontját árvíz rég kimosta,
s emlékoszlop kriptájában,
nyugszik díszes társaságban.*

IX.

Nagysándor József

***„ De rettenetes volna most az elmúlásra gondolni, ha semmit sem tettem volna az életemben.
Alázatosan borulok Istenem elé, hogy hőssé, igaz emberré, jó katonává tett.”***

*Száll a légben szivar füstje,
s villan levél színezüstje.
Szélben hajladoznak nyárfák,
s fenn a varjúk táncuk járnak.*

*Kapitány úr kérem, jöjjön,
végzet elől el ne szökjön!
Szól Uthyka Nagysándornak,
a vitéznek, a bátornak.*

„Hodie mihi, cras tibi!”

*„Ma énnekem, holnap neked!
Lelked te is kileheled.
Neved örökké fennmarad,
mert kezedhez vérünk tapad.*

*Az én nevem mindig ragyog,
mint az égen a csillagok.
Istenem volt a tanítóm,
mindenségben gyarapítóm.*

*Éljen népem, s magyar Hazám!”
Görcs feszül a végső szaván.
Hull a legvitézebb huszár,
s elragadja a gyászfutár.*

*

X.

Leiningen Westernburg Károly

*Leiningen lép, a tizedik.
Tekintete magasodik.
A porkoláb kéri szépen,
hogy az oszlop alá lépjen!*

*„Semmi gróf úr, csak százados,
árulása gyalázatos!”
Ordít Tichy, s csordul nyála,
s megfeszül az idegszála.*

*A tábornok igen nyugodt,
megörül, hogy szóhoz jutott.
Tábornoki ruha éke,
tisztán hangzik a beszéde:*

*„Engedélyt kérek szólásra,
engem ért vád óvására.”
„Beszéljen, de csak röviden!
Osztozunk az örömében.”*

*Szól gúnyosan, hetykén Tichy.
gyomrát marja pár féldeci.
Búzös sárkánylehelete,
s éget csípős felelete.*

„A világ feleszmél majd, ha látja a hóhérok munkáját.”

*„Minden vád ellenem hamis,
igazságom, mint piramis
áll az idő tengerében.
Lelkem Isten tenyerében.*

*Nem éltem vad gyűlöletben,
fogoly embert nem ölettem.
Tisztességre felesküdtem,
kegyetlenséget sem túrtam.*

*Éppen ezért tiltakozom,
van is erre számos okom.
A vád hazugság, s rágalom,
minden szavát megcáfolom!”*

*„Kössétek fel! Bitófára!
Ez az árulásnak ára!
Peregjen dob, lég remegjen,
halálában nyugtom leljem!”*

*Tichy őrjöng és tobzódik,
tábornokunk vég-vonaglik.
Magas a test, s lába földön,
hóhérjában állatöszön.*

*Hóhérlegények is nyögnek
igyekszenek, erőlködnek.
A mesterük fogást mutat,
élteti őt a bámulat.*

*Tekergeti Károly nyakát,
közben bíztatja önmagát.
Egyet jobbra, egyet balra,
s végső ütést mér a nyakra.*

*A pribékek megfojtották,
élte lángját kioltották.
A lelkészek leborulnak,
s megrendülten imádkoznak.*

*Damjanich szól kínok láttán;
„Kegyetlen állat a Sátán!
Mire való e nagy kínzás?
Erre kaptad a megbízást?*

*Mért nem üttök minket agyon,
bunkóvéggel fejen, nyakon?”
Tichy felel: „Így kell lenni!
Elégtételt kell most venni!”*

*„No, te is ám sokra vitted,
hóhérlegény lett belőled!”
Szól Damjanich megvetéssel,
hangjából kélt szenvedéssel.*

XI.

Aulich Lajos

***„Szolgáltam, szolgáltam, mindig csak szolgáltam. És halálommal is szolgálni fogok.
Forrón szeretett magyar népem és hazám, tudom, megértik azt a szolgálatot.”***

*Szól Aulich a jó öreg,
s megrendülten áll a tömeg.
Ő a soron következő,
mindenséggel ölelkező.*

*Tichy mérges, lovára csap.
A szegény ló rúgást is kap.
Az őrnagy így gyakran fenyít,
a pej ugrik, s nagyot nyerít.*

*Aztán üvölt a hóhérra:
„Ne várjon a sült galambra!
Gyorsan végezze a dolgát,
s takarítsa el a mocskát!”*

*Szitkozódik, átkozódik,
sötét árnyakkal fonódik,
melyek egyre csak biztatják,
s minden tettét irányítják.*

*

*Aulich tizenegyedik,
s a zsámolyra felléptetik.
Könnyedén végeznek vele,
dicső volt az Ő élete.*

*A tábornok teste halott,
utódoknak példát adott.
Teljen lelke békessége,
éljen soká az emléke!*

XII.

Damjanich János

*A főporkoláb újra int,
észreveszi ezt Damjanich.
„Kérem százados úr, ön jön!
Mindnyájunk végzete eljön.”*

*Szól Uthyka érces hangján,
részvét nem látszódik arcán.
Minden tette irányított,
cselekvése kiszámított.*

*Damjanich néz megvetően,
és válaszol meglepően.
„Első voltam a csatákban,
legyek végső a halálban!”*

„Legyőztük a halált, mert bármikor készek voltunk elviselni azt.”

*Nehezen száll a szekérről,
segítséget kap több kéztől.
A lelkesek támogatják,
szelíd arccal bátorítják.*

*Vécsey most odasiet,
s csókjaival bőven fizet.
Ez részéről megbocsájtás,
nincs már harag, jöhet áldás!*

*A lábáról láncok hullnak,
s nyitott szájak elnémulnak.
A pribékek megragadják,
s oszlop tövéhez taszítják.*

*„Hohó, lassan!- szólal János.
E mutatvány nem szokványos!
Nélkülem nem sikerülhet,
a mester itt fel is süllhet!*

*Vigyázzatok szakállamra,
mint réten a virágszálla!
Arra mindig kényes voltam,
most még idejében szóltam!”*

*A zsámolyra felsegítik,
s a helyzetet méregetik.
János teste kinyújtózik,
s oszlop fölé magasodik.*

*Bott hóhér most zavarban van.
„Kapt el lábát 'mikor zuhan!”
Okítja a ségedeit,
s kezdek, ha kezével int.*

*Szorul hurok már a nyakon,
s akad a hang e gyászdalon.
„Szegény, édes Emiliám!
Éljen az én drága Hazám!”*

*Kiáltja a hős e szókat,
s lelkek mélyén csendül szózat.
Örök példa a nemzetnek,
és a hazaszeretnek.*

*

XIII.

Vécsey Károly

*Míg szívverése meg nem állt,
János keményen ellenállt.
S mikor kínban halálozott,
lelke mennybe eltávozott.*

*Tichy vágját jól kiélte,
s lelkét végképp elcserélte.
Azaz ördögének adta,
s magát szekerebe fogta.*

*Gróf Vécsey megborzongott,
a látványtól zavarodott.
A porkoláb oldja láncát,
s mutatja az útirányát.*

*Pár lépés a halál útja,
s a két karját most kinyújtja.
Majd hirtelen oldalra lép,
s megrendítő e tett, s a kép.*

„Isten adta a szívet, lelket nekem, amely népem és hazám szolgálatáért lángolt.”

*E mondatot mondja gyorsan,
Ő az utolsó a sorban.
Távolba néz, a túlpartra,
s felfigyel egy nagy robajra.*

*Súlytól beszakadt a földém,
sertésólak tetőzetén.
S disznók közé hull a tömeg,
'kik mérgesek és dühösek!*

*A közzjáték elcsendesül,
s halvány remény lángja lehűl.
Damjanichnak kezét fogja,
s csókjaival elhalmozza.*

*A zsámolyra gyorsan feláll,
soká érkezik a halál!
Hosszú kín a haláltusa,
míg elhal a szív ritmusa.*

XIV.

Magyarország első felelős miniszterelnökének Gróf Batthyány Lajos utolsó órái

Pest, 1849. október 6.

(...)az én halálomnak a gyalázata előbb vagy utóbb azokra hull vissza, akik engem igazságtalanul és hálátlanul meggyilkoltak. Ebben az ünnepélyes órában megesküszöm, hogy a király és a monarchia elleni árulásnak soha egyetlen gondolata nem férközött lelkemhez, és hogy a hazához nem kevésbé hű voltam; ugyan ki hiszi el ezt most! És ezért halok meg;; a törvény, a király esküje volt vezérfonalam, és sem jobbról, sem balról nem hagytam, hogy visszaéljenek velem. Viammeam persecutus sum (a magam útját jártam), ezért ölnek meg engem.”

részlet Batthyány búcsúleveléből

*Papíron a határozat,
s bűnbak neve, az áldozat.
Az ítélet kihirdetve,
győzött a megtorlás elve!*

*Célja a megfélemlítés,
a hatásos elrettentés.
Maradandó példaadás,
nincs kegyelem, megbocsájtás!*

*Ferenc József ifjú császár,
hosszú az út, ami rá vár!
Gondolkodása hajlított,
mások által irányított.*

*Hatalom van a kezében,
ám hiány a jellemében!
Hagyja, mások tegyék dolgát,
s vigyék birodalma sorsát.*

*Haynau császári biztos,
kinevezett rangos gyilkos.
Ő a Habsburg kamarilla,
végrehajtó komornyikja.*

*Titulusa táborszernagy,
korlátlan tejhatalma van!
S e zsarnoki gépezetben,
ő dönt minden kérdésekben.*

*„Kihirdetni, s kivégezni,
hadd borzadjon meg mindenki!
Aki velünk ellenkezik,
méltóképpen megbűnhődik!”*

*Nyílt és nyers a bosszúállás,
megtervezett leszámolás.
Ártatlanság vélelmének,
a semmibe vételével!*

*Ez egy valódi Justizmord!
Elsötétül Nap és a Hold.
Mákszemnyi sincs kegyelemből,
az igazság sziklán megtör.*

*

*A rab Újépület foglya,
felesége látogatja.
Az ítélet erősítve,
s ötödikén kihirdetve.*

*„Kegyetlen embervadászat!
Szívem átjárja a bánat.
Hálátlanok a bíráim,
elkobozzák a javaim.*

*Halálomnak gyalázata,
legyen éltük kárhozata!
Magam útját jártam mindig,
ezért ölnek gyilkosaim!*

*A hűségre törekedtem,
és aszerint cselekedtem.
Felesketett a királyom,
törvényeit hűn szolgálom.”*

*Megalázó az akasztás,
s nincs számára más választás,
mint a kötél kerülése.
Tudja ezt a felesége!*

*Siralomházba vezetik,
asszonyát be sem engedik!
Búcsúzólú tört ad által,
s ölelést, mely lelket áthat.*

*Október hat. Hajnalodik,
a sötétség vékonyodik.
Fekszik a rab és arra vár,
hogy őrzője elszundikál.*

*Sebet ejt a nyaki erén,
ám a vágás kicsi, csekély.
Lassan csordogál a vére,
s halványul a szemefénye.*

*Mikor tettét felfedezik,
vérző sebét bekötözik.
S akarata ellenére,
éltet lehelnek beléje.*

*„Sok vért vesztett, ez hallatlan,
Batthyány akaszthatatlan!
Ezért agyon kell lövetni,
még ma életét kell venni!*

*Latour már egy éve halott,
a hiánya nagy úrt hagyott.
Bosszút állunk haláláért,
árván maradt családjáért!*

*A felségárulás nagy büntett,
a császárunk méltón büntet!
E szombati ünnepnapon,
elvégzem a feladatomban!”*

*Johann Kempen von Fichtenstamm,
katonai altábornagy,
siet, kapkod és irányít.
A szándékán már nem másít!*

*Este hat van, készülődés,
lelke mélyén emésztődés.
A piactér katonákkal,
s körös-körül utcazárás.*

*A kormányfő tántorogva,
lelkészébe kapaszkodva
jő az Újépület felől,
hátul kíséri a fegyőr.*

*Fején selyem házi sapka,
aranyhímzéssel kivarrrva.
A ruhája éjfekete,
távolba néz tekintete.*

*Az arcszíne viaszfehér,
testét rázza hideglelés.
Majd fél térdre ereszkedik,
lélekben már emelkedik.*

*Ungváry György mond egy imát,
s átnyújtja az Úrvacsorát.
S áldást mond az Úr szolgája,
könnyes szeme, remeg lába.*

*A gróf szól: „Éljen a Haza!”
Süvölt Batthyánynak szava:
„Rajta vadászok lójatek,
célpont vagyok, ne féljete!”*

*Allez Jager! Száll a golyó,
s három lyukból kél vérfolyó.
Egy a szívből, egy a fejből,
s a hördülő tüdejéből.*

*

*Leszállt az ég, s csendben vitték,
s ásott sírgödörbe tették.
Ám a sírba nem fért bele,
sem a vége, sem eleje.*

*Ferencesek befogadták
s templom kriptájába rakták.
Véget ért a tragédia,
áldás, s béke hamvaira!*

Végjáték

*A gyilkosok imádkoznak,
s Istenüknek hálát adnak.
Mely istenség gyűlölködő,
kőkorszaki, s embert ölő.*

*Ráadásul kíméletlen,
mert vérszomjas és kegyetlen!
Nem ismer ő megbocsájtást,
s nem gyakorol égi áldást.*

*Hány Isten van? Egy jó, s egy rossz?
Egy jószágos és egy gonosz?
Bennünk honol a szellemük,
melyikhez húz a jellemünk?*

*Az egyiket kitagadod,
másiknak a szíved adod.
Földön, s égben üdvözülhetsz,
vagy pokolban elmerülhetsz?*

*S vége lett a színjátéknak,
a hatalmi parádénak.
S egy pár bakát örül hagynak,
'kik a hullákra vigyáznak.*

*Fekszenek az áldozatok.
Nem hoznak több áldozatot
a szenvedő magyar népnek.
Kihunytak a reményfények.*

*Sírnak, rínak az asszonyok,
egy némelyik szinte zokog.
Száll ajkukról bús gyászének,
s napnyugtakor hazatérnek.*

*A férfiak káromkodnak,
morgolódnak, szitkozódnak.
Haynaura átkot szórnak,
s este torát ülik szónak.*

*Fekszenek az áldozatok,
kifosztottan ruhátlanok.
S kerülnek egy mély gödörbe,
hányavetin, rögtönzöttbe.*

*Sorsuk, sorsunk példázata,
a Teremtő áldozata.
Jézusi sors, nehéz kereszt,
amely lesújt, majd felemel.*

*Tetemük a hóhéroké,
a fizetett gyilkosoké.
Összes ruha is az övék,
sokat ér majd az öltözék!*

*Éjjel négyet kikaparnak,
rokonoktól jó pénzt kapnak.
A többi a földben porlad,
nem tudni mit hoz a holnap.*

*Nagy pénzért ment itt a játék,
mely számukra mind „ajándék”.
Átszáll minden tulajdonjog,
s hiénahad ezen csámcsog.*

*

Epilógus

*Nemes volt az eszme, s tettük,
megölettek miérettünk.
Cselszövőktől bitót kaptak,
poraikból zöld fű sarjad.*

*Szenvedésük érdemszerző,
helytállásuk példát nemző.*

*Szóljon értük lélekkharang,
érlelődjön bánat, harag!
Áradjon a Honszeretet,
legyen örök hű kegyelet!*

1849. október 6.

*Sötét árny vetül az aradi várra,
kétféjű sas csapdos magas fal fokán.
Miklós osztozik Ferenc József torán.
s végleg lelohad negyvennyolcnak láza.*

*A várt szabadság fényugara elhalt,
s szégyenfolt rondít a Habsburg –ház nevéen.
A Kárpátokból száműzve a remény,
s költőknek sora énekli a gyászdalt.*

*Haynau báró most már elégedett,
az udvart kíséri átok, s kárhozat.
A bátrakat élteti emlékezet.*

*Vértanú tett volt az Úr színe előtt,
Haza oltárán égő szent áldozat.
S hőssé vált az akasztott és a lelőtt.*

*

Október hatodikára emlékezve szokásosan az aradi 13 tábornokra emlékezünk. Legtöbbször hozzátesszük Batthyány Lajos, első miniszterelnökünk kivégzését vagy Kazinczy Lajos tábornok október 25-én történt kivégzését. Nem emlékezünk meg az ártatlanul kivégzett további százakról és nem tesszük szóvá azok nevét, akik „hazánk fiaiként” közreműködtek nemzetünk hőhéraival, pedig 163 év múltán mindezt illene végre tudatosítani. 1897-ben, az akkori nyilvántartás szerint 1848 és 1854 között 162 nevesíthető személyt végeztek ki az osztrák hatóságok.^[1] Ma sem késő nevüket megismertetni, hogy településeik méltón emlékezhessenek róluk.

Az első áldozat *Horváth János* kovácssegéd volt, akit Bécsben fegyverrejtegetés miatt végeztek ki 1848. dec. 7-én. 1849. január 14-én végezték ki *Belcze János* nemzetőr századost Siklóson. 1849. jan. 18-án *Drechler Kristóf* újságíró felakasztották Pozsonyban. 1849 januárjában a nádor huszárezred szökevényei közül 23 huszárt lőttek főbe Grázban. Windischgrätz első halálos ítélete *Süll Vitalise* volt, aki a tiroli zászlóalj szervezője volt Pesten. 1849. január 31-én lőtték főbe *Csömy Zsigmond* Komárom megyei molnárt, mert a császári seregeget szidalmazta. 1849. febr. 6-án lőtték agyon *Slavszky Félix* krakkói szabót, aki őfelségét gyalázta. Március 14-én lőtték főbe *Novák Tivadart*, császárihadnagyot, mert esküszegésre akarta rábírní társait. Március 19-én főbe lőttek 5 soproni polgárt. Március 19-én Esztergomban főbe lőtték *Förster Ferenc* ottani polgárt. Március 27-én kivégezték *Boldini Jánost* Pozsonyban „hamis toborzás” miatt. Ugyanitt, március 30-án lőtték agyon *Bartha Ferencet*, a Bars megyei szabadcsapatok őrmesterét. Május 10-án végezték ki Bécsben *Melkó Ferenc* kereskedőt „katonaság elcsábítása” miatt. Május 24-én *Petőcz Györgyöt*, Pozsony Megye másodalispánját végezték ki, mert önkénteseket élelmezett és toborzott.

1849. június 5-én végeztette ki Haynau báró *Mednyánszky* őrnagyot, Liptóvár parancsnokát és segéd tisztjét, *Gruber Fülöp* hadnagyot Pozsonyban. Június 6-án ismét kivégeztek Grázban 6 huszárt. Június 18-án felakasztották Pozsonyban *Rázgha Pál*, csehországi születésű evangélikus lelkészt, mert Kossuth beszédét elmondta németül. Július 29-én Kisszebenben akasztották fel *Furhmann János* mézeskalácsost, 30-án Erősben Szélló Róbert tisztiszolgát lőtték főbe „katonacsábítás” miatt. Ugyanezt a büntetést kapta egy *Wuititz* nevű zsidó fiú, mezt a császári katonákkal vitába szállt. Július végén Marburgban egy szökevény huszárszázad összes altisztjét kivégezték, a huszárokat pedig megtizedelték.(a pontos adatok nem ismertek, így a 162 főben nincsenek benne) Ugyancsak Július elején lőtték főbe *Gayer Nándor* ügyvédet Pécssett. Július 6-án újabb 6 szökevény huszárt lőttek agyon Grázban. Július 12-én Pozsonyban főbe lőtték *Montpart Antal* csákhetyeni plébánost és *Szikszay József* csákberenyi református lelkészt. Ugyanezen a napon, Nagyigmádon is kivégezték az ottani katolikus és református papot, valamint *Stift József* Nyitra megyei bányatulajdonost. Július 16-án *Mészáros Dániel* soproni lelkészt is főbe lőtték Pozsonyban. Július 17-én *Vörösmarty József* községi jegyzőt lőtték főbe Pécssett.

Július 23-án újabb három személyt lőttek főbe Pozsonyban, *Bugyik József* színművészt, *Tóth József* földművest és *Trechsler* városi jegyzőt. Október 1-én *Nimnicser János* losonci születésű pék esett itt még áldozatul. Az eddigiekből is látszik, hogy a császáriak kezén lévő *Pozsony* a vérengzések egyik színhelye volt. Pozsony után *Pest* következett. Az Újépület udvarán augusztus 14-én lőtték főbe *Gancs Pál*, *Havelka Ferenc*, *Hübner Lipót*, *Kuczka Mihály*, *Pavelka Ferenc*, *Uitz Mihály* pesti polgárokat, valamint *Varga Mihály* székesfehérvári polgárt. Ugyancsak kivégeztek itt minden kihallgatás és ítélet nélkül további három Pest megyei polgárt. Augusztus 22-én ugyancsak Pesten lőtték főbe *Mezey József* szentpéterei jegyzőt. Augusztus 28-án *Kancsur András* református papot lőtték agyon, majd 28-án *Sweitzer József* budai nyomdász következett. További kivégzettek voltak itt augusztus 30-án *Fülöp György* paksi születésű dunavecsei jegyzőt, „gerillafőnököt” szeptember 1-én Fekete Imre kóspallagi

földművest és 12-én *Gábel Mátyás* selmeci születésű bányamestert. Ítéletében „beigazoltatván, hogy januárban a népfölkelők közé állott: májusban gerilla bandát szervezett s azokat a császáriak ellen vezette, végre mert fegyvert és tiltott pénzt találtak nála.”

A „bresciai hiéna”, Haynau dél felé vonulása, majd a világosi fegyverletétel után teljesedett be nemzetünk legjobbainak lemészárlása. Augusztus 20-án, Temesváron végezték ki schwanenheimi lovag *Hruby Gyula* őrnagyot, mivel „fegyveres kézzel támogatta a magyar felkelést.” Augusztus 24-én történt az első akasztás Aradon. Miután Haynau elvétette a honvédtisztek kardjait, *Ormay Norbert* „daliás vadászezredes” berohant Haynauhoz és követelte a kardok visszaadását. Erre a feldühödött hóhér azonnal megparancsolta segédtsíjtjének, hogy Ormayt azonnal akasztassa fel az első fára, mert különben őt löveti főbe. A parancsnak megvolt a foganatja. Ormay már nem élt, amikor nyakára tették a kötelet. Ráadásul segédtsíjtjét, a Borsod megyei *Szathmáry János* vadászs századost is kivégezték. Temesváron lőtték főbe augusztus 25-én *Murmann Sámuel* soproni származású őrnagyot. Augusztus 27-én végezték ki az addig orosz szolgálatban lévő *Rulikovszky Kázmér lengyel dzsidás kapitányt, mert egy sor lengyellel át akart állni a magyarokhoz.*

A nemzeti gyásznapon, október 6-án Aradon végezték ki 13 tábornokunkat: *Aulich Lajost, Damjanich Jánost, Dessewffy Arisztidet, Kiss Ernőt, Knézich Károlyt, Lahner Györgyöt, Leininger Károlyt, Nagy Sándor Józsefet, Pöltenberg Ernőt, Schweidel Józsefet, Török Ignácot, és gróf Vécsey Károlyt.* Nem csupán október 6-a, hanem az egész október hónap gyásza volt a nemzetnek. Párhuzamosan Pesten folytatódott a vérengzés Ugyancsak október 6-án lőtték itt agyon az első felelős magyar kormány miniszterelnökét, *Batthyány Lajost.* Ugyanezen napon, itt lőtték főbe *Fekete Ferenc* községi jegyzőt és *Streit Miklós* lippai plébánost lázító beszéd tartása miatt. Október 8-án itt akasztották fel *Gouzeszky János* mezőhegyesi plébánost felségsértés és lázadás szításának vádjával. Október 10-én ismét minisztert végeztek ki. Felakasztották *Csányi (Csány) Lászlót*, a Szemere kormány közlekedésügyi miniszterét, Erdély teljhatalmú kormánybiztosát. Vele együtt akasztották fel *Jeszenák János* volt főispánt és kormánybiztosát. Október 12-én főbe lőtték *Molnár István* ügyvédet, „gerilla vezért”, 14-én pedig az éj leple alatt, ítélet nélkül 20 polgárt (ügyvédek, iparosok és földművelők) végeztek ki.

Utánuk ismét jeles személyek következtek. Október 20-án akasztották fel *Abancourt Károly* századost, *Giron Pétert*, a német légó parancsnokát, herceg *Woronieczky Miczisláv*, galíciai lengyel ezredest. A mártírok sora október 24-én *Csernus Manóval* folytatódott, ő Windischgrätz idején a kormány budai titkos megbízottja volt. Ekkor végezték ki báró *Perényi Zsigmondot* aki ugocsai főispán, koronaőr és a főrendi ház elnöke volt. Vele együtt halt mártírhálalt a képviselőház jegyzője, *Szacsavay Imre* is. Október 18-án, Kolozsváron akasztották fel *Sándor László* csíktapolcai nemzetőr századost és *Tamás András*, mádэфalvai nemzetőr alezredest. Haynau dühöngésének betetőzése volt *Kazinczy Lajos* tábornok főbelövetése Aradon, október 25-én.

Sokak úgy vélik, hogy ezután, felsőbb utasításra leálltak a kivégzések. Ezt sugallja a Kőszívű ember fiai filmváltozata is, de ez nem igaz, mert 1850-ben folytatódtak a kivégzések. Január 23-án felakasztották Pesten *Kolossy György* ügyvédet (volt honvédtiszt) Lamberg meggyilkolásában való részvételéért. Ugyanezen a napon, Kőszegen 7 embert akasztottak fel: *Bencze Farkas* 19 éves mészáros és *Koczó György* szabót, valamint *Bottos Mihály, Dudó György, Loncsák György, Raffay Ignác és Sántha János* földműveseket a pákózdi csata utáni horvátok és egy császári őrnagy megölése miatt. Ugyanekkor Pesten három embert végeztek ki, *Márkus János* gyöngyöspatai születésű tanítót, sári jegyzőt, *Pallik István* érseki vadászt és *Ocsky György* Pest megyei földművest. Január 30-án István honvédre, *Zecmark János* morvaországi kereskedőre *Istók Imre* lökösházi születésű volt szolgabíróra került sor Kassán. Március 3-án, Aradon akasztották fel *Hauck János* bécsi születésű lapszerkesztőt, ezredest. Július 4-én, Gyöngyösön akasztották fel *Patoczky Gyula* Gömör megyei birtokost.

Ekkor már lecsillapodni látszott a vérengzés, ám 1853-ban Noszlopy Gáspár gerilla csapatának a császár elleni sikertelen merénylet kísérlete után ismét fellángolt, és nem csupán a résztvevők ellen irányult. 1853. március 3-án akasztották fel a Ferencvárosi Temetőben *Noszlopy Gáspárt*, volt

teljhatalmú kormánybiztost, *Jubál Károly* ipariskolai tanárt *Andrásffy Károly* és *Sárközy Albert* ügyvédek, *Nagy Albert* gerilla vezért. A kínzások kegyetlenek voltak *May Károly* alezredes, aki Komáromban szolgált Klapka mellett, úgy védte ki ezt, hogy szalmazsákjában felgyújtotta magát. Az összeesküvés ürügyet szolgáltatott újabb kivégzésekre. Szeptember 3-án Bécsben akasztották fel *Pataki (Piringer)* volt honvédtisztet, Pozsonyban pedig *Gasparits Kiliét* ferences barátot, mert a templomban kihirdette a függetlenségi nyilatkozatot. Ezzel az egyházi személyek kivégzése még nem fejeződött be, 1854. március 6-án, Marosvásárhelyen *Gálffy Mihály*, *Horváth Károly* és *Török János* teológiai tanárokat akasztották fel. Április 27-én, Sepsiszentgyörgyön történtek még akasztások. Itt Gaál Sándor őrnagy tiszti szolgáját és *Várady József* Kossuth-huszárt, valamint *Bartalis József* bibarcfalvi földbirtokost végezték ki.

Végezetül leszögezhetjük, hogy az 1848-1849-es szabadságharcnak a mártírjai, a névtelen hősökkel együtt 200 fő körül lehetett Magyarországon. Köztük volt 14 tábornok, egy miniszterelnök, egy miniszter, 27 tiszt, 37 honvéd, főként huszár. A kivégzettek közül így 79 fő volt az, aki a fegyveres harcokban részt vett. A további kivégzettek közt 12 pap és teológiai tanár volt. A kivégzettek további, mintegy a mártírok felét kitevően polgári személyek voltak. A kivégzések helyszínei közül Pestet kell a legborzalmasabb helyszíneként említeni, itt 50 embert végeztek ki. 25 nádor huszárt végeztek ki Grázban, 18 főt Aradon, 16-ot Pozsonyban.

Az 1867-es „rendszerváltás” után, a vérbírák és hóhérok felelősségét senki nem firtatta. Nem csak a bocsánatkérés maradt el osztrák részről, hanem Windischgrätz és Haynau megbecsült személyek maradtak. Az utóbbi még földesúr is lehetett Magyarországon. Nem történt meg a kivégzettek és bebörtönzöttek rehabilitálása, nem kaptak kárpótlást. A kárpótlás kérését Damjanich János és Csányi László özvegyei megpróbálták, de a magyar pénzügyminisztérium vezetői el sem mentek a tárgyalásra. Míg a hóhérok magas kegydíjat, nyugdíjat élveztek, addig a 48-as honvédek kegyelemkenyéren éltek. A magyar országgyűlés március 15-e helyett, április 11-ét (a márciusi törvények szentesítése) iktatta be ünnepnek, nehogy a hóhér, Ferenc Józsefet megsértsük. Az akkori magyar miniszterelnök Kossuth Lajos temetésére sem mert elmenni.

Dicsőítsük hát ma is Ausztriát! Mégis csak jobb itt egy Habsburg Intézet, mint egy 48-as.

Folytatásként az eddigi, október 6-i megemlékezések szereplői többnyire olyan tábornokok voltak, akik nem magyarként álltak ügyünk mellé. Irántuk érzett tiszteletem fenntartásával mégis kritikával kell említeni ezt a szemléletet. Legutóbb a közmédia már odáig elment, hogy a 13 vértanú közül csak hárman beszéltek magyarul, de ők sem biztos, hogy ízig-vérig magyarok voltak. (M1. október 3.) Nyilván Nagy Sándor Józsefre, Török Ignácra és Vécsey Károlyra gondolt a „tisztelet” szakértő. A magyar nevéek közül tehát nem volt már magyar Dessewffy Arisztid, Kiss Ernő és Lázár Vilmos! Igaz, hogy Lázár és Kiss felmenői közt voltak örmények, de ettől még ők nem örmények voltak és nem örményül beszéltek. Hogy sírjukban nyugodtan pihenjenek, valljuk, hogy igaz magyar hazafiak voltak. Ez a szemlélet elvezet odáig, hogy le lehet írni, hogy Árpád zsidó volt és a fenti szemlélet alapján IV. Béla sem volt magyar, mert anyja merániai Gertrudisz volt. A nemzeti tudatunk szerint még az Anjou Károly Róbert is magyar volt. Talán a médiának inkább Illyés Gyula: Ki a magyar c. könyvét kellene inkább közzé tenni, haj de ott olyanok dirigálnak, akik ezt sem ismerik. A csúsztatás egyértelmű: mire vagytok ti büszkék magyarok? A 13 mártír nem is magyar volt, ők a liberális szabadság eszményekért haltak meg. Valóban? Az Olmützi alkotmány nem vonta kétségbe a feudális rend felszámolását és a polgári rend kialakítását, de megtagadta nemzetünk létét, szabadságát. Ez ellen folyt a szabadságharc és az aradi 13 tábornok, oly sok mártírral együtt a nemzetünk szabadságáért, függetlenségéért áldozta életét igen tisztelt liberális média! Senki nem veheti el ettől a nemzettől, hogy büszke legyen mártírjainkra, mert ők miénk lesznek, míg e nemzet él a Kárpát-medencében.

A magam részéről a sok arra méltó közül, két vértanúról kívánok megemlékezni, két ízig-vérig hazafiról. Az egyik **Csányi László**, Erdély teljhatalmú kormánybiztosa. Csányi hajdan a Napóleon elleni harcok főhadnagya súlyos égési sebekkel leszerel. Később Kossuth híveként jelentős szerepet játszik a szabadságharcban. A Jellasics elleni harcoló hadak kormánybiztosa. Mindig a legfontosabb szerepre jelöli Kossuth. 1948 decemberétől a főváros kormánybiztosa lesz, majd 1849-ben Erdély teljhatalmú kormánybiztosává nevezi ki Kossuth. Csányi kiváló szervezőként irányította a szállítást és az élelmiszer, valamint hadi ellátást. A Szemere kormányban ezért esett rá a választás, hogy a közlekedésügyet irányítsa. Az erdélyi front összeomlásakor Kossuth üzenetben kérte, hogy tartson vele. Görgey is arra kérte, hogy meneküljön török területre. Csányi hallani sem akart a menekülésről, végül az oroszok fogságába esett. Az orosz táborban működő Haynau főbiztosa, gróf Zichy Ferenc Nagyváradra kísértette. Zichy Csányi szigorú őriztetését kérte, ami meg is történt. Itt kell szót ejteni a Zichyekről, a „muszkavezető főurakról”, ahogy később nevezték őket. Miután Görgey kivégeztette Zichy Ödönt (Eugén Zichyt), Valójában Zichy Jenőt. Az Edmund és Eugén- Ödön és Jenő összetévesztéséből nyerte az ötletet Jókai a Baradlay fiúk történetéhez. A Zichyek ezután a császár hívének szegődtek és könyörtelenül szembefordultak a magyar üggyel (tisztelet a kivételnek). Muszka vezetésük abban állt, hogy, a megszállt Lengyelországból érkező cári hadakat ők kalauzolták a Felvidéken át. Zichy Ferenc feladata volt, hogy a cáriak fogságába esett, „arra érdemes” személyeket Haynaunak kiszolgáltassa. Ezt tette Csányival is. Haynau pedig a pesti Újépületbe vitette, hogy ott rá az elrettentő ítéletet kiszabják.

A másik általam kiemelt személy **Kiss Ernő** altábornagy. Kiss Ernőről 1897-ben tette közzé írását dr Papp János,[\[2\]](#) ezt idézem, mert sajnálatosan, azóta annak lényege teljesen feledésbe ment. Nem tehetem meg, hogy ne idézzem a szerző bevezető mondatait is. Az vessen rám követ, aki úgy gondolja, hogy ezek ma nem aktuálisak. Íme: *„Változnak az idők És változnak az emberek. A mai kor gyermekének elkápráznak szemei, ha a letűnt 48-as idők eseményeire és alakjaira visszatekint. A változás hihetetlenül nagy és szomorú, mintha nem ugyanazon földön élnénk, mintha nem ugyanazon faj volnánk, mintha az a szellem soha se érintette volna a haza földjét! Bánatos sóhaj száll föl lelkemből, ha elgondolom, hogy a vértanúk nemzetének hová kellett eljutnia azon a lejtőn, melyre őt az újabb idők vezetői vitték. Alig érdemljük meg azt a szép múltat, amely reánk maradt. A nemzet mindent elfelejtett...Hiszen a magyar nép küzdelmeiben és reményeiben ma már csak múltjából meríthet ösztönző erőt, lelkesültséget és kitartást. A második ezredévet csak úgy fogja betölthetni, ha féltő gonddal őrzi meg azokat a kincseket, melyeket az első ezredév nagy nemzedékei gyűjtöttek össze számára.”*

Kiss Ernő, a 72000 holdas délvidéki nábob, mint tábornok, minden gőg nélkül, alázattal szolgálta a szabadságharc ügyét. Amikor már minden veszve látszott, Csányi Lászlóhoz hasonlóan elhárította maga elől a menekülés gondolatát is. *„Nem, nem megyek. Én katona voltam, a harctéren kell maradnom. Azok, akik a bekövetkezendő gyászos időkben hívatva lesznek a nemzetben egy jobb jövő reményét fenntartani, azok meneküljenek... szívükben vigyék el a nemzeti ügy igaz szeretetét.”* Kiss Ernő maradt, vállalta a sorsát. **Ám gazdag és befolyásos családja Bécsben megszerezte a kegyelmi végzést.** Ez eljutott a tábornokhoz, aki azt belső zsebébe tette és társaival kiállt a kivégző osztag elé. A leírás szerint a bekötött szemű tábornokot az első sortűzből egyetlen golyó sem találta el. Ám ő ekkor sem vette elő zsebéből a kegyelmi végzést, megvárta a másodikat, amelyik végzett vele.

Az egyik október 6-i megemlékezésen ott voltam a Vértanúk terén. Jött egy gimnazista osztály, leróva kegyeletét. Én kéretlenül elmondtam nekik Kiss Ernő történetét. Fátyolos szemeket láttam a kislányok arcán. Megköszönték és közölték, hogy erről nem tudtak. Sírjatok kislányok! De hullajtsatok örömkönnyeket is, hogy ilyen mártírjaink vannak! Ez a jövőnk záloga.. Vannak és lesznek még „muszkavezető főuraink.”

Október 6- üzenete nem lehet más, mint a Csík zenekar száma: „Tartsd magad nemzetem!”

Farkas József történész

[1] Népszövetség 1897. október 16.

Tartsd magad nemzetem! (Átírat)

**Tartsd magad nemzetem, tipornak rendesen.
Ellopnak, eladnak, zsarolnak, pusztítanak végtelen.
Kígyók a kebleden, szitok a neveden,
tovább nem engedem, tovább nem engedem!**

**Azért mert hont adtál, mindenkit fogadtál,
zsoldosok, kufárok, tolvajok kezére jutottál.
Hittél a Nyugatnak s mindenkor becsaptak
elvették múltadat, megásták sírodat.**

**Táltosok repülnek át az éjen,
s kitűzik az ökör-koponyát.
Sebeinket begyógyítják szépen,
s megvédik majd Árpád otthonát.**

**De addig szüntelen, légy résen nemzetem,
nézd a sok csillagot, negyvennyolc, ötvenhat ott ragyog.
Értsd meg a lényegét, fogjuk egymás kezét,
fogjuk egymás kezét, ahogyan soha még!**

**Angyalok suhannak át az égen,
Kik elhozták az égi koronát.
Tört hazánkat összerakják szépen,
S oltalmazzák István szent honát.**

**Tartsd meg a magzatod, s lesz fényes holnapod!
Asszonyod méhében fejlődő szép jövőd felragyog.
Becsüld az életet, hogy szebb jövőd legyen,
hogy szebb jövőd legyen, nevelj sok gyermeket!**

**Jézus jön el fénysugáron éjjel,
s beragyogja Mária honát.
Rendet teremt Isten Szentlelkével,
s kiűzi a kufárok hadát..**

**De addig szüntelen, tartsd magad nemzetem,
mindent mit elloptak, ragadd meg, s vedd vissza rendesen!
Kígyók a kebleden, szitok a neveden,
tovább nem engedem, tovább nem engedem!**

Bálint Miklós Bendegúz